

เปลี่ยนใจ

พระไพศาล วิสาโล

เปลี่ยนใจ

พระไพศาล วิสาโล

ชมรมกัลยาณธรรม
หนังสือลำดับที่ ๑๒๕

เปลี่ยนใจ

พระไพศาล วิสาโล

พิมพ์ครั้งที่ ๒ เมษายน ๒๕๕๓
จำนวนพิมพ์ ๗,๐๐๐ เล่ม
จัดพิมพ์โดย ชมรมกัลยาณธรรม
๑๐๐ ถนนประโคนชัย ตำบลปากน้ำ
อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ ๑๐๒๗๐
โทรศัพท์ ๐-๒๗๐๒-๗๓๕๓ และ ๐-๒๖๓๕-๓๙๙๘
ภาพปก/ภาพประกอบ จัน-เจ้า-คะ
จัดรูปเล่ม คนข้างหลัง
ตัดคำ อะตอม
จัดพิมพ์โดย บริษัทชุมทองอุตสาหกรรมและการพิมพ์ จำกัด
๕๙/๘๔ หมู่ ๑๙ ถนนบรมราชชนนี
แขวงศาลาธรรมสพน์ เขตทวีวัฒนา
กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๗๐

สัพพทานัง อัมมทานัง ชินาติ
การให้ธรรมะเป็นทาน ย่อมชนะการให้ทั้งปวง

www.kanlayanatam.com
www.visalo.org

ขอมอบเป็นธรรมบรรณาการ

แด่.....

จาก.....

คำปรารภในการพิมพ์ครั้งที่สอง

คนเรามักคิดว่าความสุขจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อทุกสิ่งทุกอย่างเป็นไปตามใจตน ดังนั้นเมื่อสิ่งต่างๆไม่เป็นไปดังใจจึงมีความทุกข์ และพยายามทุกวิถีทางที่จะปรับเปลี่ยนสิ่งต่างๆให้ถูกใจตน แนวคิดดังกล่าวแพร่หลายอย่างมากในสังคมที่ถูกครอบงำด้วยลัทธิบริโภคนิยม เพราะลัทธิบริโภคนิยมให้สัญญาแก่ผู้คนที่ว่ายังมีสิ่งเสพลสิ่งบริโภคมากเท่าไรก็ยิ่งมีความสุขมากเท่านั้น ขณะที่การโฆษณาตามสื่อต่างๆ มักตอกย้ำว่าเราจะ

มีชีวิตที่ดีขึ้นหรือเปลี่ยนเป็นคนใหม่ได้ทันทีหากเปลี่ยนมาใช้สินค้าชนิดนั้นชนิดนี้ ยิ่งเราถูกปลูกฝังให้เชื่อในเทคโนโลยีว่าสามารถเอาชนะธรรมชาติได้ ไม่ว่าชีวิตจะยากลำบากเพียงใดอุปสรรคทั้งปวงย่อมแก้ไขได้ด้วยเทคโนโลยี เทคโนโลยีจึงกลายเป็นคำตอบของทุกปัญหา และกลายเป็นสินค้าที่สร้างความหวังแก่ผู้คน เป็นการเสริมลัทธิบริโภคนิยมให้น่าศรัทธามากขึ้น

ในสังคมเช่นนี้ผู้คนย่อมเอาความสุขของตนผูกไว้กับสิ่งภายนอก คิดแต่จะเปลี่ยนสิ่งนอกตัวให้ถูกใจตน จนละเลยที่จะปรับเปลี่ยนจิตใจตน ทั้งๆที่สุขหรือทุกข์นั้นแท้จริงอยู่ที่ใจเราเอง ไม่ว่าจะปรับสิ่งแวดล้อมรอบตัวให้สุขสบายเพียงใด มีทรัพย์สินสมบัติมากมายเพียงใด แต่หากไม่รู้จักพอ ก็ย่อมไม่มีความสุข ในทางตรงข้าม แม้จะมีน้อย แต่พอใจสิ่งที่มี ก็มีความสุขได้ นี่คือภูมิปัญญาจากพุทธศาสนาที่มีความสำคัญมากโดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่หลงไปตามกระแสบริโภคนิยม

เปลี่ยนใจ เป็นหนังสือที่ตั้งใจเชิญชวนให้ผู้คนกลับมามองที่ตนเอง และตระหนักว่าหากเราสามารถปรับเปลี่ยนจิตใจของตนได้ ความสุขก็เกิดขึ้นได้ทันที แต่จะทำเช่นนั้นได้ต้องมีปัญญารู้เท่าทันลัทธิบริโภคนิยมที่มาในรูปแบบต่างๆ

เปลี่ยนใจ พิมพ์ครั้งแรกเมื่อปี ๒๕๕๐ บัดนี้ชมรม
กัลยาณธรรม มีความประสงค์จะขอพิมพ์ซ้ำอีกครั้ง เพื่อเผยแพร่
เป็นธรรมทานแก่ผู้มาร่วมงานแสดงธรรม ที่จะจัดขึ้นเป็น
ครั้งที่ ๑๗ ในวันที่ ๑๑ กรกฎาคม ศกนี้ ณ มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ (ท่าพระจันทร์) เพื่อน้อมถวายเป็นพระราชกุศล
แด่องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ข้าพเจ้าอนุญาตด้วย
ความยินดีที่มีส่วนร่วมในการบำเพ็ญบุญกุญชรดังกล่าว และ
ขออนุโมทนาในกุศลเจตนาดังกล่าวด้วย

พระไพศาล วิสาโล

พระไพศาล วิสาโล

๖ เมษายน ๒๕๕๓

คำปรารภในการพิมพ์ครั้งแรก

จิตนั้นเปลี่ยนแปลงอยู่เป็นนิจ แต่บ่อยครั้งเรามักปล่อย
ให้จิตผันแปรไปตามอำนาจของสิ่งแวดล้อม เมื่อได้ยินคำ
สรรเสริญก็ยินดีแต่เมื่อมีคนตำหนิก็ขุนเคือง แด่ร้อนก็เป็น
ทุกข์ ฝนตกก็หงุดหงิด ชีวิตจึงหาความสุขสงบได้ยาก เพราะ
ต้องประสบกับสิ่งต่างๆที่ไม่เป็นดังใจอยู่เสมอ ยิ่งไปกว่านั้น ใน
ปัจจุบันมีเงื่อนไขและเหตุปัจจัยทางสังคมมากมายที่พยายาม
เข้ามาบงการชีวิตจิตใจของเรามากขึ้น หนึ่งในนั้นคือลัทธิ
บริโภคนิยมซึ่งกำลังเป็นกระแสที่ทรงอิทธิพลอย่างยิ่ง แม้ดู
เหมือนจะปรนเปรอความสุขและสนุกสนานอย่างไม่มีขีดจำกัด
แต่กลับทำให้ผู้คนเป็นทุกข์และกลัดกลุ้มกังวลใจไปทั่วทุก
หัวระแหง

เราสามารถเปลี่ยนจิตใจไปในทางที่ดี งดงาม และ
เป็นสุขได้ แต่ต้องเริ่มต้นด้วยการมีสติ รู้เท่าทันตนเอง ควบคุม
ไปกับการรู้เท่าทันสิ่งแวดล้อม การรู้เท่าทันตนเองทำให้เรา
ไม่พลัดหลงเข้าไปในความรู้สึกนึกคิดที่เป็นโทษ หรือปล่อยใจ
ปรุ่งแต่งไปตามแรงกระตุ้นของสิ่งต่างๆ ส่วนการรู้เท่าทัน
สิ่งแวดล้อม ช่วยให้เราเกี่ยวข้องกับมันอย่างระแวดระวัง
ไม่เผลอตกลงเข้าไปอยู่ในอำนาจฝ่ายลบของมัน ขณะเดียวกันก็
รู้จักใช้มันให้เป็นประโยชน์ เพื่อความเจริญงอกงามของชีวิต

เมื่อเรามีสติรักษาใจ ปัญญาจะเข้ามาช่วยพัฒนาจิตใจ
ไปในทางที่ดีงาม ไม่เผลอเข้าไปยึดติดสิ่งต่างๆ ด้วยอำนาจของ
ความหลง เป็นการเปลี่ยนแปลงจากภายในโดยไม่ตกเป็นทาส
ของสิ่งแวดล้อม ชีวิตที่อิสระและงดงามเกิดขึ้นได้เพราะเหตุนี้

“เปลี่ยนใจ” เป็นหนังสือที่เกิดขึ้นจากความริเริ่มของ
คุณยุทธชัย เฉลิมชัย โดยขอรับบทความสืบทอดของข้าพเจ้าที่เคย
ตีพิมพ์ในสวนแสงอรุณ มารวมพิมพ์เพื่อเผยแพร่แก่ผู้สนใจ
ทั้งนี้โดยมีเรื่อง “อยู่อย่างพุทธในยุคบริโภคนิยม” เป็น
บทความหลัก แม้ทั้งสืบทอดความจะมีท่วงทำนองและจุดเน้น
ที่ต่างกันแต่จุดร่วมที่เป็นแกนกลางก็คือ **การให้ความสำคัญกับ
มิติด้านจิตใจ** เพราะถึงที่สุดแล้วจะสุขหรือทุกข์อยู่ที่ใจนั่นเอง
และใจนั้นเป็นสิ่งที่พัฒนาให้เจริญงอกงามได้

ขออนุโมทนาในดำริของคุณยุทธชัยและคณะที่ปรารถนา
จะแบ่งปันสิ่งดีที่มีประโยชน์แก่ผู้อื่นเพื่อให้เกิดกำลังใจในการ
ทำความดีทั้งต่อตนเองและผู้อื่น โดยเฉพาะในโอกาสขึ้นปีใหม่
ที่จะมาถึงนี้ หวังว่าบทความทั้งสี่นั้นจะสามารถเป็นสื่อกลางนำ
สิ่งดีๆ มาให้แก่ผู้อ่านสมเจตนาของผู้จัดพิมพ์

พระไพศาล วิสาโล

๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

เปลี่ยนแต่ตร้อน
เป็นร่มเงา
เปลี่ยนปฏิภูล
ให้เป็นดอกไม้
เปลี่ยนทุกข์ให้เป็นสุข

พรจาก
พระไพศาล วิสาโล

ของดีที่ควรหวัง	• ๑๓
คำถามสามวันสุดท้าย	• ๒๑
บันทึกทรายทางกลางอเมริกา	• ๓๓
เซ็นต์หลุยส์	• ๓๓
บรองซ์	• ๓๗
นิวยอร์ก	• ๔๑
คาร์เมล	• ๔๕
แกรนด์แคนยอน	• ๔๘
เรตริค	• ๕๑

อยู่อย่างพุทธในยุคบริโภคนิยม	• ๕๗
กระแสลมที่มาแรง	• ๕๙
บริโภคนิยม ๔ ความหมาย	• ๖๓
มิติด้านจิตใจของบริโภคนิยม	• ๗๐
ทุกสิ่งคือสิ่งเสพติด	• ๗๔
สามระดับของบริโภคนิยม	• ๗๗
ผลกระทบต่อธรรมชาติ สังคม และชีวิต	• ๘๓
ศาสนาบริโภคนิยม	• ๘๙
ทิศทางของศาสนาในยุคบริโภคนิยม	• ๙๙
อยู่อย่างพุทธในยุคบริโภคนิยม	• ๑๐๔
สร้างสังคมเข้มแข็ง ฟันพลังให้พุทธศาสนา	• ๑๑๔
ประวัติพระไพศาล วิสาโล	• ๑๒๑

มีความแตกต่างกันมาก
ระหว่างการมีสิ่งดีๆเกิดขึ้นชีวิต
กับการมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีๆ
เกิดขึ้นในใจ
อย่างหลังนี้อาจเกิดขึ้น
โดยไม่จำเป็นต้องมีสิ่งดีๆ
เกิดขึ้นกับชีวิตของเราก็ได้

จันทิมา-อริยา
๒๕๕๖-๒-๕๓

ของดี ที่ควรหวัง

ตีพิมพ์ครั้งแรกใน “สานแสงอรุณ”
ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑ มกราคม-กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐

เทศกาลปีใหม่เป็นเทศกาลแห่งความหวัง เมื่อปีใหม่
ใกล้เข้ามาเราก็มักตั้งความหวัง ว่าจะได้พบสิ่งใหม่ๆที่ทำให้
ชีวิตนี้ดีขึ้นกว่าปีเก่า ด้วยเหตุนี้เราจึงปรารถนาที่จะได้รับ
คำอวยพร เพื่อเป็นกำลังใจ และเพื่อให้ความหวังปรากฏ
เป็นจริง ไม่ช้าก็เร็ว สำหรับคนจำนวนไม่น้อย เทศกาลปีใหม่
ยังเป็นหลักหมายสำหรับการละทิ้งความขุ่นข้องหมองใจ
ไว้ข้างหลังและเป็นโอกาสที่จะมองไปข้างหน้าอย่างมี
ความหวัง

เราหวังอะไรจากปีใหม่ สำหรับคนปัจจุบันสิ่งที่เป็
นยอดปรารถนา คือทรัพย์สินเงินทอง ความมั่งมีศรีสุข ชื่อเสียง
เกียรติยศ ความสำเร็จ รวมไปถึงสุขภาพพลานามัย แต่ถ้ามอง
ให้ลึกลงไปแล้ว การมีสิ่งดีๆเกิดขึ้นกับชีวิตของเรามีใช่เป็น
หลักประกันเสมอไปว่าเราจะมีความสุขหรือมีชีวิตที่ดีขึ้น คน
จำนวนไม่น้อยเมื่อประสบความสำเร็จ มีทรัพย์สินมั่งคั่ง ชื่อเสียง
เกียรติยศเพิ่มพูน ก็หาความสุขเพิ่มขึ้นไม่และบ่อยครั้งชีวิต
ของเขาก็ไม่ดีขึ้นไปจากเดิม กลับจะตกต่ำด้วยซ้ำ มีเงินมากขึ้น
แต่ชีวิตครอบครัวล้มเหลว กลับเปล่าเปลี่ยวอ้างว้าง มีฐานะ
ตำแหน่งที่สูงส่งแต่หาความสุขไม่ได้ จะมีประโยชน์อะไร
ดังนั้นการหวังแค่ให้มีสิ่งดีๆเกิดขึ้นกับชีวิตของเราย่อม
ไม่เพียงพอ และไม่ใช่วิถีปฏิบัติสำคัญแห่งชีวิตที่ผาสุกด้วย

ถ้าเราหวัง ก็ควรหวังให้มีความเปลี่ยนแปลงที่ดีๆใน
จิตใจของเรา มีความต่างกันมากระหว่างการมีสิ่งดีๆเกิดขึ้น
ในชีวิต กับการมีความเปลี่ยนแปลงที่ดีๆ เกิดขึ้นในจิตใจ
อย่างหลังนี้อาจเกิดขึ้นโดยไม่จำเป็นต้องมีสิ่งดีๆเกิดขึ้นกับ
ชีวิตของเราก็ได้ การมีสิ่งดีๆเกิดขึ้นในชีวิต หรือการได้ประสบ
สิ่งดีๆ (และหลายๆ) อาจทำให้เรามีความสุขเพียงชั่วคราว
แต่ตามมาด้วยปัญหาต่างๆมากมาย เช่น ถูกลือตเตอร์รางวัล
ที่ ๑ แต่สุดท้ายลงเอยด้วยการติดเหล้า เพราะเอาแต่เที่ยว

ไม่หยุดหย่อน หรือบ้านแตกสาแหรกขาด เพราะแก่งแย่ง
ทรัพย์สินสมบัติกัน

ในทางตรงข้าม หากเกิดความเปลี่ยนแปลงที่ดีในจิตใจ
แล้ว เช่น มีสติ มีปัญญา จิตใจหนักแน่นมั่นคง แม้ว่าเราจะ
ประสบกับสิ่งที่เป็นลบ เช่น มีโรคภัยไข้เจ็บ งานการไม่ประสบ
ความสำเร็จ เงินทองร่อยหรอผืดเคือง ก็ยังสามารถรักษาใจ
ให้เป็นปกติอยู่ได้ อีกทั้งยังรู้จักหาประโยชน์จากเหตุการณ์
เหล่านั้นได้ การตกงานอาจหมายถึงโอกาสที่จะได้งานใหม่
ที่เหมาะสมกับตนเอง การล้มป่วยอาจหมายถึงโอกาสหยุดงาน
และมีเวลาปฏิบัติธรรมมากขึ้น ถึงจะเป็นมะเร็ง ก็อาศัยมะเร็ง
นั้นแหละพาเข้าหาธรรมะ

ถ้ามีความเปลี่ยนแปลงที่ดีเกิดขึ้นในจิตใจของเราแล้ว
ความผันผวนปรวนแปรในชีวิต หรือความเปลี่ยนแปลงที่
ไม่พึงประสงค์ก็ทำอะไรเราไม่ได้ คนเราไม่สามารถควบคุม
สิ่งแวดล้อม จนแน่ใจได้ว่าจะต้องมีแต่สิ่งดีๆเกิดขึ้นกับชีวิตของ
เรา แต่สิ่งที่เราสามารถควบคุมได้คือการปรับเปลี่ยนจิตใจหรือ
เสริมสร้างคุณภาพภายใน เพื่อเป็นฐานที่มั่นคงในการเผชิญ
สิ่งต่างๆอย่างเท่าทัน เมื่อได้โชค ประสบสิ่งดีๆ ก็ไม่หลงระเริง
เมื่อประสบเคราะห์ หรือเกิดสิ่งเลวร้ายขึ้นก็ไม่จมอยู่กับ

ความทุกข์จนเสียศูนย์

ถ้าเราหมั่นฝึกจิตให้ดี จนมีสติเท่าทันตนเอง มีปัญญารู้ซึ่งถึงความเป็นจริงของโลก สามารถเข้าถึงความสุขจากภายใน ไม่หวั่นไหวต่อโลกธรรมทั้งบวกและลบแล้วไซ้ร้ ความผันผวนปรวนแปรในชีวิตและโลกก็มีอาจบั่นทอนจิตใจ หรือทำร้ายเราได้

เทศกาลปีใหม่นี้ หากจะหวังก็ขอให้หวังว่าจะเกิดความเปลี่ยนแปลงที่ดีๆขึ้นในจิตใจของเรา ส่วนจะมีอะไรดีๆเกิดขึ้นในชีวิตของเราหรือไม่ ให้ถือเป็นเรื่องรอง ถ้ามีสิ่งดีๆเกิดขึ้น ก็ถือเป็นรางวัลของชีวิต แต่ถึงแม้ว่าชีวิตจะประสบกับสิ่งเลวร้าย เราก็จะไม่ทุกข์ เพราะจิตมีเครื่องคุ้มกัน

อย่างไรก็ตาม จิตใจเราจะเกิดความเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีได้ มิได้ขึ้นอยู่กับความหวังของเราหรือคำอวยพรของคนอื่น แต่เกิดจากการกระทำของเราเอง ความเปลี่ยนแปลงที่ดีๆจะเกิดขึ้นในจิตใจได้ก็ด้วยการฝึกฝน และหมั่นสร้างคุณภาพใหม่ให้แก่จิตใจอย่างสม่ำเสมอ ด้วยการทำความดีเจริญสติ บ่มเพาะปัญญา

มีเรื่องเล่าในชาดกว่า คราวหนึ่งพระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นดาบส ซึ่งบำเพ็ญเพียรจนพระอินทร์อยู่เฉยไม่ได้ ต้องเสด็จลงมาประทานพร ดาบสปรารถนาอะไรก็ได้ พระอินทร์จะบันดาลให้สมหวัง แต่ดาบสกลับตอบว่า ขออย่างเดียวก็พอ คือขอให้พระอินทร์อย่าเสด็จมาหาอีกเลย เพราะจะทำให้เราไม่รู้จักพึ่งตนเอง คอยแต่จะพึ่งอำนาจดลบันดาลของพระอินทร์ นี่คือการที่ชาวพุทธที่ดี คือถึงที่สุดแล้วเราต้องพึ่งตนเองไม่ควรพึ่งใคร ไม่ว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือโชค

ดังนั้นพรที่ควรตั้งจิตปรารถนาในวันขึ้นปีใหม่ก็คือ ขอให้เรามีความเพียรในการพัฒนาคุณภาพจิตของตนอย่างไม่รู้จักท้อ มีความมั่นใจและเปี่ยมด้วยความหวังว่าจะสามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงที่ดีงามให้เกิดขึ้นแก่จิตใจของเรา จนพร้อมที่จะเผชิญกับทุกอย่างข้างหน้าแม้จะเป็นสิ่งเลวร้ายก็ตาม เพราะเชื่อว่าจิตที่พัฒนาแล้วย่อมสามารถเปลี่ยนร้ายให้กลายเป็นดี เปลี่ยนทุกข์ให้เป็นสุข เปลี่ยนโทษให้เป็นคุณได้ ดุจเดียวกับต้นไม้ที่สามารถเปลี่ยนแดดร้อนให้เป็นร่มเงาที่เย็นสบาย และเปลี่ยนปฏิกูลให้เป็นดอกไม้อันงดงามได้ฉะนั้น

หากเราลำดับความสำคัญของ
งานต่างๆในชีวิตอย่างถูกต้อง
แล้วให้เวลากับงานเหล่านั้น
อย่างสอดคล้องกับความสำคัญของมัน
เราก็จะไม่วิตกกังวลกับอนาคต
เพราะได้ทำสิ่งที่สมควรทำครบถ้วนแล้ว
โลกจะแตกหรือไม่
กลายเป็นเรื่องขี้ปะติ๋วไปเลย

จิม-วิทย์-อัส
๒๕๕๒-๒๕๕๓

คำถาม สามวันสุดท้าย

ตีพิมพ์ครั้งแรกในจุลสาร “เพื่อนธรรมชาติ”
มูลนิธิสุขภาพไทย ฉบับมกราคม – มีนาคม ๒๕๕๒
และ “สานแสงอรุณ” ปีที่ ๓
ฉบับที่ ๑ มกราคม – กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒

ถ้าอีก ๓ วันโลกจะแตก จะทำอย่างไรดีกับเวลาที่เหลือ
อยู่ ไหนๆก็ถ้อยกันให้แซดแล้วว่าโลกจะแตกภายในปีนั้น
ปีนี้ ถ้าแตกจริงๆ จะได้ว่ารู้ว่าควรทำอะไรบ้าง ไม่ต้องแตกตื่น
ลนลานจนลืมตัว โจทย์ข้อนี้จะตอบเล่นๆดูก็ได้ แต่ถ้าใส่ใจ
ใคร่ครวญก่อนตอบ ก็จะได้ประโยชน์กับตัวเองไม่มากนักน้อย

คำถามนี้เคยเอาไปถามหนุ่มๆสาวๆหลายคนจำนวน มาก บอกว่าจะเร่งทำบุญ กลับไปหาพ่อแม่ ร่ำลาญาติมิตร ขอขมาลาโทษ ที่ตอบว่าจะเสปสุขให้เต็มที่ รับประทานอาหาร อยู่กับ คนรัก ก็มีไม่น้อย แม้จะแตกต่างกันไปบ้าง แต่อย่างหนึ่งที่ เหมือนกันก็คือ ทุกคนอยากจะทำอะไรต่ออะไรตั้งหลายอย่าง จนไม่มีทางจะทำให้ครบหรือเสร็จได้ภายใน ๓ วัน บางคน ก็เลือกทำไม่กี่อย่างแต่ขัดแย้งกันเอง เช่น อยากเข้าวัดปฏิบัติ ธรรมด้วย อยากหาเมียด้วย ขึ้นทำทั้งสองอย่าง ไม่ว่าจะทำ พร้อมๆกันหรือสลับคนละวันก็คงจะได้ผลคือ “เบลอร์” อัน ที่จริงเวลาแค่ ๓ วันอย่าว่าแต่ทำ ๒ อย่างที่ว่าเลย แค่อำนาจเดียว ก็ได้ทำเพียงนิดหน่อยเท่านั้น เพราะเป็นเรื่องที่ต้องใช้เวลาทั้งคู่

คุณละ ตอบได้หรือยังว่าจะทำอะไรบ้าง ลองเขียน รายการสิ่งที่อยากทำภายใน ๕-๑๐ นาที คุณอาจพบว่า สิ่ง ที่อยากทำในวาระสุดท้ายของโลก (และชีวิตของคุณ) นั้นมี มากมาย ไม่ต่างจากหนุ่มสาวข้างบน และถึงแม้ในที่สุด คุณ ตัดสินใจเลือกทำสิ่งที่สำคัญที่สุดเพียง ๒-๓ อย่าง เวลา ๓ วัน ก็อาจไม่พอ สำหรับการทำให้ทุกอย่างให้เสร็จตั้งใจ

สรุปก็คือ เวลา ๓ วันนั้นน้อยเกินไปที่จะทำอะไรให้ครบ ถ้วนได้

แต่จริงหรือที่ว่า เวลา ๓ วัน นั้นน้อยเกินไป ในชีวิตจริง เวลา ๓ วันต้องถือว่ามากทีเดียว มีกี่คนในโลกนี้ที่รู้ตัว ล่วงหน้าถึง ๓ วัน ว่าวาระสุดท้ายของตนกำลังจะมาถึง ยิ่ง คนที่รู้ และมีโอกาสใช้เวลาที่เหลือน้อยนั้นให้คุ้มค่ายิ่งมีน้อย ลงไปอีก นักโทษประหารอาจเดาได้ว่าตัวเองมีเวลาหลงเหลือ อยู่ในโลกนี้อีกนานเท่าใด แต่ก็ไม่มีเสรีภาพจะทำสิ่งที่ต้องการ แล้ว ผู้ป่วยมะเร็งระดับ ๓ อาจรู้ว่าตนจะต้องตายในเร็ววัน แต่ก็ไม่มีเรี่ยวแรงจะทำอะไรได้ ทุกคนได้แต่คาตเดา

ถึงที่สุดแล้วไม่มีใครในโลกนี้ที่รู้ล่วงหน้าว่าตัวเองจะตาย เมื่อไร อย่าว่าแต่เวลา ๓ วันเลย หากรู้ล่วงหน้าแค่ ๑ ชั่วโมง ก็นับว่าโชคดียิ่งแล้ว มีหลายคนขอเวลาน้อยกว่านั้นอีก แต่ก็ยังถูกปฏิเสธ

หลังจากที่ลงทุนไปหลายหมื่นล้านบาท เสียเวลาไปนับ สิบปี นักวิทยาศาสตร์ญี่ปุ่นทุกวันนี้ก็ยังไม่สามารถทำนาย แผ่นดินไหวล่วงหน้าได้แม้เพียงแค่ ๑ นาที เพราะฉะนั้นจะ ไม่ดีกว่าหรือ หากเราขนเอาสิ่งที่ยากทำในช่วง ๓ วันสุดท้าย มาทำเสียแต่วันนี้ “วันนี้” คือห้วงเวลาที่เราเป็นเจ้าของ ส่วน “พรุ่งนี้” ไม่มีใครรู้ว่าตัวจะได้เห็นหรือไม่ ที่แน่ๆก็คือ หากเราเริ่มเสียแต่วันนี้ เราอาจมีเวลามากกว่า ๓ วันที่จะทำ

สิ่งต่างๆที่อยากทำ

ปัญหาก็คือ จะเอาสิ่งที่ยากทำในช่วง ๓ วันสุดท้ายนั้น มาทำเสียแต่วันนี้ได้อย่างไร เพราะทุกวันนี้ก็มีอะไรต่ออะไร ต้องทำมากมายจนแทบหาเวลาว่างไม่ได้อยู่แล้ว มาถึงตรงนี้ หลายคนก็พบว่า **ที่ตัวเองมีภารกิจที่จะต้องทำมากมายในช่วง ๓ วันสุดท้าย ก็เพราะไม่มีเวลาว่างพอที่จะทำในขณะนี้นั่นเอง**

น่าคิด ว่าชีวิตของเราวุ่นวายขนาดนั้นเชียวหรือ ใคร ก็ตามที่ตัดสินใจเลือกทำอะไรในช่วง ๓ วันสุดท้ายของชีวิต สิ่งนั้นจะต้องสำคัญมากๆต่อเขา ยิ่งตัดให้เหลือเพียงแค่ ๒-๓ อย่าง มันก็ยิ่งสำคัญเหลือจะกล่าว ถ้าเช่นนั้น เป็นไปได้ได้อย่างไร ว่าเราจะไม่มีเวลากับสิ่งสำคัญที่สุดในชีวิตของเราเลย

เราเคยลองเทียบเคียงหรือไม่ว่า สิ่งที่เราอยากทำในช่วง ๓ วันสุดท้าย กับสิ่งที่เรากำลังทำอย่างวุ่นวายในเวลานี้อะไร สำคัญกว่ากัน หลายคนพบว่า “งาน” อย่างแรกนั้นสำคัญกว่า “งาน” อย่างหลังมาก จนบางที่เทียบกันไม่ได้ คำถามก็คือ อะไรทำให้เราละเลย “งาน” อย่างแรกไป คำตอบที่มักจะได้ ก็คือ งานอย่างหลังนั้น “เร่งด่วน” กว่า หาไม่ก็เพราะถูกปัจจัย ภายในและภายนอกพัดพาไป

ในชีวิตของเรานั้น มีงานหรือกิจกรรมอยู่ ๔ ประเภท ใหญ่

ประเภทแรกคือ **งานด่วนและสำคัญ**

ประเภทที่ ๒ **งานด่วนและไม่สำคัญ**

ประเภทที่ ๓ **งานไม่ด่วนและไม่สำคัญ**

และประเภทสุดท้าย **งานไม่ด่วนแต่สำคัญ** คนจำนวน ไม่น้อย วันๆหมดไปกับงานประเภทแรก และก็มีมากทีเดียว ที่สิ้นเปลืองเวลาไปกับงานประเภทที่ ๒ และ ๓ คนสองกลุ่ม ที่ว่า **แม้จะมีบุคลิกนิสัยและจุดมุ่งหมายในชีวิตต่างกัน แต่ก็เหมือนกันอย่างหนึ่งคือ ชีวิตไม่มีเวลาให้กับงานประเภทที่ ๔** งานไม่ด่วนแต่สำคัญ **งานด่วนและสำคัญ** หมายถึงการแก้ปัญหา เฉพาะหน้า เช่น เพื่อนร่วมงานขัดแย้งกันต้องเข้าไปไกล่เกลี่ย เส้นตายกำลังจะมาถึงต้องรีบป้อนงานให้ทัน สุขภาพทรุดโทรม จนล้มป่วยต้องพักงานไปหาหมอ คอมพิวเตอร์เกิดเสียต้อง เอาไปซ่อม มิเช่นนั้นทำงานต่อไม่ได้ รวมถึงการทำงานเลี้ยงตัว และครอบครัว **งานด่วนและไม่สำคัญ** เช่น ต้องรีบเลิกงานเพื่อ ไปดูฟุตบอลโลกให้ทัน รีบไปซื้อของราคาถูุกก่อนหมดเขต คำนี้อาจไปงานเลี้ยงรุ่นประจำปี **งานไม่ด่วนและไม่สำคัญ** เช่น โทรศัพท์คุยเล่นกับเพื่อน ดูโทรทัศน์คลายเครียด ตอบ จดหมายเพื่อนที่เพิ่งมาถึงเมื่อวาน **งานไม่ด่วนแต่สำคัญ** เช่น การออกกำลังกาย การอ่านหนังสือเพิ่มพูนความรู้ การ

วางแผนงานแต่เนิ่นๆ การให้เวลากับครอบครัว การฝึกสมาธิ ภาวนา เบื้องต้นเป็นเพียงตัวอย่างเพื่อให้เห็นภาพชัดเจน คำว่า “สำคัญ” ในที่นี้หมายถึง**ความสำคัญต่อชีวิต** โดยมุ่ง “คุณค่าแท้” ยิ่งกว่า “คุณค่าเทียม” สำหรับสาวรุ่น การได้เป็นเจ้าของกระเป๋าสตางค์ของตัวเองนั้น ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญสำหรับเธอ แต่ไม่อาจเรียกได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญสำหรับชีวิต

ลองพิจารณาดูอาจจะพบว่า งานประเภทสุดท้ายนั้น มักจะถูกชะเลยไป ทั้งๆที่สำคัญ แต่เนื่องจาก “ไม่ด่วน” ก็เลยถูกผลัดไปวันพรุ่งนี้ ครั้นวันพรุ่งนี้มาถึงก็มีงานด่วน (ทั้งสำคัญและไม่สำคัญ) โผล่เข้ามา จึงต้องผลัดไปวันมะรืน มีนัดกับรายการชิงชนะเลิศฟุตบอลพรีเมียร์ลีกหน้าจอโทรทัศน์ เป็นอันต้องเลื่อนต่อไปอีก เป็นเช่นนี้วันแล้ววันเล่า จนลืมนึกไปก็มีความหนักขึ้นได้ก็ตอนนั้นกลายเป็นปัญหาที่ต้องรีบสะสาง เช่น ลืมป่วยเพราะไม่ยอมออกกำลังกายสักที หรือไม่ ลูกก็ติดคุก ขอลาเสพยาบ้าไปแล้ว เพราะพ่อแม่ไม่มีเวลาให้ลูกเลย

อะไรต่ออะไรที่เราอยากทำช่วง ๓ วันสุดท้ายก่อนโลกแตก มันอยู่ในงานประเภทที่ ๔ นี้แหละ งานประเภทนี้แหละที่ใครๆ มักจะนึกถึงยามท้ายๆของชีวิต เช่น เป็นโรคหัวใจแล้วถึงค่อยนึกเสียดายที่ไม่ยอมวิ่งจ็อกกิ้งตอนเป็นหนุ่มสาว เป็นไม่ใกล้ฝั่งแล้วจึงค่อยนึกถึงการทำสมาธิภาวนา แต่บ่อยครั้งแม้ยังไม่ทันแก่ แต่ก็สายไปแล้ว ผู้เป็นลูกบ่อยครั้งมานั่งเสียใจที่ไม่มีเวลาอยู่ใกล้ชิดพ่อแม่ยามท่านมีชีวิตอยู่ เนื่องจากเอาแต่ทำมาหากิน จนช่วงเวลาสำคัญได้ผ่านเลยไปไม่หวนกลับ

เราแต่ละคนมีเวลาสำหรับสิ่งสำคัญสำหรับชีวิต (หรืองานประเภทที่ ๔) เสมอ แต่มันจะกลายเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตของเราได้ ต่อเมื่อเราต้องยอมทิ้งบางอย่างไป หรือทำบางอย่างให้น้อยลง บางอย่างที่ว่าก็คือ งานด่วนและไม่สำคัญกับงานไม่ด่วนและไม่สำคัญ อย่าให้ความด่วนของงานอย่างแรก (ที่ไม่สำคัญ) มาหลอกล่อเราจนเกินไป ทำใจแข็ง เมินมันไปเสียบ้าง ชีวิตไม่สึกกร่อนหรอก

แม้แต่งานด่วนและสำคัญก็เช่นกัน ลดลงเสียบ้าง ชีวิตจะเป็นสุขมากขึ้น ขึ้นเอาแต่ทำงานประเภทนี้ทั้งวันทั้งคืนไม่นานคงเป็นโรคเครียด ความดันสูง ท้องผูก กระเพาะเป็นแผล งานประเภทนี้ทำให้คนตายมาเยอะแล้ว แต่จะลดมันได้

อย่างไร คุณคงถามในใจเมื่อมันทั้งด่วนทั้งสำคัญ ลดได้หากเราหันมาให้ความสำคัญกับงานที่ไม่ด่วนแต่สำคัญ ลองสืบสาวดูจะพบว่า ที่งานด่วนและสำคัญรุมเร้าเรารอบตัวก็เพราะเราละเลยงานประเภทที่ ๔ งานประเภทหลังนี้ ในแง่หนึ่งก็คือการป้องกันปัญหา ถ้าเราให้เวลากับการป้องกันปัญหาแล้วปัญหาก็มีให้แก้ให้น้อยลง งานประเภทแรกล้วนเป็นงานประเภทแก้ปัญหานั้น ซึ่งเกิดขึ้นก็เพราะเราไม่ได้ใส่ใจกับการป้องกันมาตั้งแต่แรก การหมั่นออกกำลังกาย ทำสมาธิภาวนา ให้เวลากับครอบครัวและเพื่อนร่วมงาน สิ่งเหล่านี้ถ้าเราทำวันละนิดละหน่อยแต่ต่อเนื่อง จะช่วยลดปัญหาต่างๆได้

มากมาย ทำให้งานด่วนและสำคัญพลอยลดลงด้วย ทั้งหมดนี้เป็นเรื่องคุณภาพชีวิต คุณภาพคน และคุณภาพความสัมพันธ์ ซึ่งต้องอาศัยเวลา เช่นเดียวกับการเติบโตของต้นไม้

หากเราลำดับความสำคัญของงานต่างๆในชีวิตได้อย่างถูกต้อง และให้เวลากับงานเหล่านั้นอย่างสอดคล้องกับความสำคัญของมัน เราก็จะไม่วิตกกังวลกับอนาคต เพราะได้ทำสิ่งที่ควรทำครบถ้วนแล้ว เรียกว่าเป็นผู้พร้อมทุกขณะ โลกจะแตกหรือไม่ กลายเป็นเรื่องขี้ปะติ๋วไปเลย

ครั้งหนึ่ง เคยมีคนถามนักพรตผู้หนึ่งด้วยคำถามคล้ายๆ กันนี้ว่า “ท่านครับ ท่านคิดว่าท่านจะทำอะไรบ้าง หากจะต้องตายภายใน ๓ วัน”

“เราก็ทำอย่างที่ทำอยู่ทุกวันนั่นแหละ” ท่านตอบคุณละ พร้อมจะตอบอย่างนักพรตท่านนี้แล้วหรือยัง

เซ็นต์หลุยส์ ความเงียบเกือบสงัดเป็นสิ่งที่สะดุดใจมาก
ตั้งแต่ناهاที่แรกที่เข้ามาสัมผัส

บรองซ์ ความไม่มีระเบียบอิสระเสรีนี้แหละ
เป็นส่วนหนึ่งของความมีชีวิตชีวา

นิวยอร์ก สิ่งที่กำลังมากลืนกินที่ว่างในบ้านของพวกเขา
ก็คือหนังสือที่แสนโปรดปรานนั่นเอง

คาเมล ศิลข้อที่ ๒ นั้นไม่ได้หมายถึงเพียงการเว้นจาก
การลักทรัพย์ของผู้อื่นที่เขาไม่ได้ให้...

แกรนด์แคนยอน แกรนด์แคนยอนคือเสียงประกาศก้อง
ของธรรมชาติ ที่เตือนให้เราเจียมเนื้อเจียมตัว

เรดรีอค ธรรมชาติไม่ว่าจะขี้นหรืออย่างไรก็มีแรงดึงดูด
ให้มนุษย์เข้าหาเสมอ

จิณฺห์-เจ้า-ถ์-๕๕
๒๕-๒-๕๕

บันทึกทรายทาง กลางอเมริกา

ตีพิมพ์ครั้งแรกใน “สถานแสงอรุณ”
ช่วงตั้งแต่ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๖ พฤศจิกายน - ธันวาคม ๒๕๔๐
ถึงปีที่ ๒ ฉบับที่ ๕ กันยายน - ตุลาคม ๒๕๔๑

เซ็นต์หลุยส์

ความสงบที่ร้อนผ่าวอยู่ภายใน

๑๑ พฤษภาคม ๒๕๔๐

เซ็นต์หลุยส์เป็นเมืองแรกที่เรากับหลวงพ่อกำเขียน
มาพักก่อนที่จะเดินทางต่อไป โดยมีนิวยอร์กเป็นจุดหมาย
สุดท้าย เพื่อสอนกรรมฐานตามคำนิมิตของวัดจีนที่นั่น

เปลี่ยนใจ

๓๕

ที่เซ็นต์หลุยส์ (หรือพูดให้ถูกคือเมืองฟลอริสเซ็นต์ซึ่งอยู่ติดกับเซ็นต์หลุยส์) เราทั้งสองได้วัดพระศรีรัตนารามเป็นที่พัก วัดนี้ตั้งอยู่ท่ามกลางชุมชน แต่อย่าเพิ่งเข้าใจไปว่ารอบวัดจะอีกทึบหรือพลุกพล่านไปด้วยผู้คน “ชุมชน” หรือ “ชุมชน” ตามที่คนไทยทั่วไปเข้าใจนั้นเอามาใช้กับที่นี่ (หรืออีกหลายเมืองในอเมริกา) คงไม่ได้ เพราะบ้านเรือนของผู้คนรอบๆวัด แม้จะตั้งเรียงรายกัน แต่ก็เงียบสงบเอามากๆ นานๆถึงจะเห็นคนเดินตามถนนหรือออกมานอกบ้าน มีก็แต่รถที่แล่นผ่านไปมาเป็นช่วงๆ และดูจะไม่รีบร้อนเอาเสียเลย

อันที่จริงไม่ใช่เฉพาะบริเวณรอบๆวัดเท่านั้น ที่ไหนๆในเมืองนี้ก็เป็นอย่างนี้ รวมทั้งเมืองอื่นๆตามทางที่ผ่านมาก็มีลักษณะเดียวกัน ความเงียบเกือบสงบเป็นสิ่งที่น่าสนใจมาก ตั้งแต่วินาทีแรกที่เข้ามาสัมผัส อย่าว่าแต่เมืองเล็กๆอย่างแก๊งคร้อเลย (อำเภอหนึ่งในจังหวัดชัยภูมิ) แม้แต่หมู่บ้านในชนบทอันไกลโพ้น ก็ยังเงียบสู้ที่นี่ไม่ได้

ที่นี่ไม่มีเสียงเพลงเล็ดลอดให้เราได้ยิน เสียงแผดลั่นของมอเตอร์ไซค์ก็หาปรากฏไม่ มองออกไปนอกวัด ทุกอย่างนิ่งสนิทไม่ไหวติง ยกเว้นรถยนต์และใบไม้ไหว ครั้นถึงวันหยุด ถ้าหวังจะเห็นคนออกมาเดินเล่นสังสรรค์กับเพื่อนบ้านก็คง

ผิดหวัง ดูราวกับว่าผู้คนที่นี้ไม่ได้ไปสนุกสนานเที่ยวเตร่ที่ไหนกับเลย หากอยู่กันแต่ในบ้าน มองไปทางไหนก็เห็นผู้คนกำลังสะสมงานบ้าน ทำความสะอาด ตัดหญ้า หรือซ่อมแซมบ้านเรือนกันอยู่ สภาพเช่นนี้จะเอามาเปรียบเทียบกับกรุงเทพฯไม่ได้เลย ลำพังเสียงแผดลั่นจากรถยนต์และมอเตอร์ไซค์ก็นับว่าพอแรงแล้ว ยังมีเสียงเพลง เสียงวิทยุและผู้คนเอ็ดตะโรกันอีกต่างหาก ส่วนสายตาก็ถูกกระตุ้นด้วยภาพผู้คน

ที่ไหนๆก็มีแต่ผู้คน กระทั่งกลางคืนก็ยังหาความสงบไม่ได้ง่ายๆนัก สำหรับคนที่เจตาใจกับความวุ่นวายในกรุงเทพฯอย่างเรา ความสงบของที่นี่จึงชวนให้สะดุดใจ ดูเหมือนภาพที่ปรากฏแก่สายตาของเรากำลังบอกว่า ความเงียบกับความเจริญมั่งคั่งในทางวัตถุ ไม่ใช่สิ่งตรงกันข้าม

เมื่อเราเอาตัวเข้ามาอยู่ท่ามกลางสภาพแวดล้อมเช่นนี้ อัดคิดไม่ได้ว่า ชีวิตของคนที่นี่น่าจะสงบสุขตามไปด้วย คนเราถ้าไม่เบียดเสียดแย่งที่นั่งบนรถเมล์ หรือที่ว่างบนผิวถนนวันแล้ววันเล่า ไม่ต้องดิ้นรนหาเรื่องออกไปเที่ยวเตร่หรือครุ่นคิดวางแผน ว่าเสาร์อาทิตย์นี้จะไปช้อปปิ้งหรือดูหนังที่ไหนดี เสร็จงานเสร็จการก็กลับมาอยู่กับครอบครัว ชีวิตก็น่าจะสงบสุขได้

แต่เอาเข้าจริงๆ เราก็ไม่แน่ใจว่า เขาเหล่านี้จะมีชีวิตที่สงบสุขหรือไม่ การเก็บตัวอยู่ในบ้านไม่ไปยุ่งวุ่นวายกับใคร แม้จะอยู่ในสภาพแวดล้อมที่สงบเงียบ ก็ไม่ใช่หลักประกันเสมอไปว่าจะมีชีวิตที่สงบสุขได้ หากว่าเอาตาเอาใจไปเปิดรับพัวพันกับสิ่งกระตุ้นร่ำอย่างอื่นๆ เช่น โทรทัศน์ในบ้าน สังคมสมัยใหม่อุดมไปด้วยสิ่งต่างๆ มากมาย ที่ทำให้ใจเรายุ่งเหยิงกระเจิดกระเจิงไปได้ แม้จะอยู่คนเดียวโดยไม่ต้องไปยุ่งสิ่งเกี่ยวข้องหรือแย่งชิงกับใคร โลกไร้พรมแดนไร้ขอบเขตที่โทรทัศน์ (รวมถึงคอมพิวเตอร์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ) นำมาให้เราจนถึงห้องนอนนั้น บางครั้งก็ปลุกจิตกระตุ้นใจจนเหนื่อยอ่อนยิ่งกว่าการพูดคุยกับเพื่อนบ้านหรือเที่ยวเตร่สนุกสนานด้วยซ้ำ ยังไม่ต้องพูดถึงความสับสนวุ่นวายจากการอยู่คนเดียวเปล่าเปลี่ยวไร้เพื่อน หรือความเร่าร้อนกระสับกระส่ายจากการแข่งขันชิงดีชิงเด่นกับผู้อื่น เพื่อถึบตนให้เหนือกว่าใครๆ ทั้งในทางทรัพย์สิน เกียรติยศ และอำนาจ

ในโลกที่เจริญด้วยโภชนาหาร ความทุกข์ดังกล่าวกะเทาะกินผู้คนเป็นอันมาก จนกลายเป็นปัญหาสากล ด้วยเหตุนี้ความเงียบสงบที่เราเห็นและได้สัมผัสที่นี่ อาจไม่ต่างจากผิวเขียวใสของฟักต้ม ที่เคลือบคลุมไส้ในอันร้อนผ่าเอาไว้ก็ได้

บรองซ์ เ มี อ ง มี ชี วิ ต

๒๙ มิถุนายน ๒๕๔๐

ถ้าแกลังเลถึงความกระฉ่อนในทางอาชญากรรมไปชั่วคราว บรองซ์ จัดว่าเป็นย่านที่มีชีวิตชีวาทีเดียว โดยเฉพาะย่านที่อยู่ใกล้วัดจีน ซึ่งเป็นบริเวณที่ผู้คนจับจ่ายซื้อขายของกันค่อนข้างมาก ความมีชีวิตชีวานั้นไม่ได้หมายถึงความขวกไขว่เสมอไป กินซ่าของโตเกียว หรือถนนออชาร์ดของสิงคโปร์ก็เนื่องแน่นด้วยผู้คน แต่กลับหาความมีชีวิตชีวาไม่ค่อยได้

ความมีชีวิตชีวาของบรองซ์ อยู่ตรงที่ผู้คนรู้สึกสบายๆ ไม่ได้ตั้งหน้าตั้งตาเดินอย่างเดียว แต่บางทีก็ทักทายผู้คน ขนาดคนแปลกหน้าอย่างเราก็ก็นึกมีคนมาทัก ทำไมทำมือหรือเอ่ยปากถามว่าเป็นอย่างไร ส่วนใหญ่เป็นคนดำที่ชีวิตไม่ค่อยเร่งร้อนเท่าไร บางคนก็เดินไปร้องเพลงไป ผลอาก็มีจักรยานแล่นสวนมาบนทางเท้า กดกริ่ง หรือส่งเสียงให้คนรู้ว่าฉันกำลังมาแล้ว ช่วยหลีกเลี่ยงด้วย เรียกว่ามีอิสระเสรีกันเต็มที่ ไม่ใช่บนทางเท้าเท่านั้น บนถนนก็เช่นกัน อยากจะข้ามถนนตรงไหนก็ข้าม ถ้าไม่มีรถแล่น ไม่ต้องสนใจละว่าจะเส้นทางม้าลายหรือไม่ถึงจะมีสัญญาณไฟตรงมุมถนนบอกว่ายังไม่ถึงเวลาข้ามถนน แต่ถ้าถนนว่าง ฉันก็จะข้ามละ ใครที่ทำแบบนี้ที่แอลเอ เวลานิวยอร์กแล้วจะรู้สึกว่ามันไม่ค่อยมีระเบียบเท่าไร

ความไม่มีระเบียบ อิสระเสรีนี้แหละเป็นส่วนหนึ่งของความมีชีวิตชีวา และทำให้ฮ่องกง หรือนิวเดลีต่างกับสิงคโปร์ หรือโตเกียว เช่นเดียวกันกับที่ทำให้เมืองสงบๆ อย่างคาเมลต่างจากบรองซ์

ความหลากหลายก็เป็นผงชูรสให้เกิดชีวิตชีวาขึ้น บนทางเท้าและถนนจะเห็นสีสนับและเสื้อผ้าหลากชนิดแตกต่างกันไป บ้างก็ใส่กระโปรง บ้างใส่ขาสั้น รถยนต์ก็มีหลายแบบ

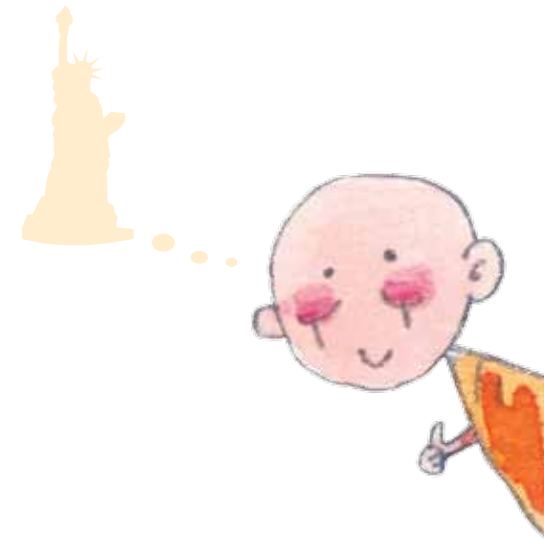

ทั้งสปอร์ตและบุโรทั่ง โตเกียวไม่ค่อยมีภาพแบบนี้ให้เห็นเท่าไร โดยเฉพาะในเวลาทำงาน เพราะผู้ชายแทบทุกคนจะใส่สูท ซึ่งก็มักเป็นสีกรมท่า ส่วนเสื้อผ้าของผู้หญิงก็มีความหลากหลายกว่า แต่ที่ใส่เครื่องแบบก็มีไม่น้อย และถ้ามองให้ดีก็มีอยู่ในแบบแผนเดียวกัน บนท้องถนนของบรองซ์และเมืองนิวยอร์ก ผู้คนสามารถแสดงความเป็นตัวของตัวเองได้มากโดยไม่ต้องระวังสายตาของคนอื่น หรือระแวงแรงกดดันจากผู้คนรอบข้าง ตรงนี้เองที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้โตเกียวหรือสิงคโปร์ ต่างจากฮ่องกงหรือนิวยอร์ก และอาจเป็นประการสำคัญที่ทำให้มาเลเซียต่างกับไทย

เพิ่งอ่านบทความของอาจารย์นิธิ เอียวศรีวงศ์ในมติชน สุดสัปดาห์ แก่ตั้งข้อสังเกตว่า สาเหตุที่คนมาเลเซียและสิงคโปร์มาเที่ยวหาดใหญ่กันเยอะ ชนิดที่เมืองท่องเที่ยวอย่างเชียงใหม่เทียบไม่ติด ก็เพราะหาดใหญ่ (หรือเมืองไทย) เป็นที่ๆ เขามีเสรีภาพที่จะทำอะไรก็ได้ตามใจอยาก เรื่องเที่ยวผู้หญิงก็อย่างหนึ่ง แต่ไม่ใช่ทั้งหมด การเอาทุเรียนมากินโดยไม่ต้องเกรงว่ากลิ่นจะไปรบกวนคนในโรงแรม ก็เป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งของหาดใหญ่ ซึ่งไม่มีในมาเลเซีย หรือสิงคโปร์ เราเดาว่าคนจากสองประเทศนั้น คงรู้สึกว่าการเที่ยวหาดใหญ่และเมืองไทยนั้นมีชีวิตชีวามากกว่า

แน่นอนว่า ถ้าจะพูดถึงความมีระเบียบ ความสวยงาม เรียบร้อย มาเลเซีย สิงคโปร์เหนือกว่าไทยมาก แต่สิ่งที่ขาดหายไปคือความมีชีวิตชีวา อย่่างไรก็ตาม ยังไม่อยากจะเชื่อว่า ถ้าจะให้มมีชีวิตชีวาแล้ว ก็ต้องปล่อยให้บ้านเมืองเลอะเทอะ สกปรก ผู้คนแย่งกันขึ้นรถเมล์หรือแซงคิวกัน ในนิวยอร์ก มารยาทอย่างคนเมือง หรือ Civility ก็ยังมีอยู่มาก และเหนือกว่าไทยอยู่หลายขุม แม้จะเสื่อมลงไปกว่าเดิม กระนั้นก็ยังมัวแหว่งแห่งชีวิตชีวาอยู่ แต่ก็ยอมรับว่าชีวิตชีวาส่วนหนึ่งนั้น มาจากความหลากหลาย ที่เติมแต่งเข้ามาจากคนผิวสีต่างๆ ทั้งดำและเหลืองด้วยไม่น้อย

นิวยอร์ก

ความสุขของหนอน

๘ กรกฎาคม ๒๕๔๐

ในเมืองนิวยอร์กมีคนจำพวกหนึ่ง ซึ่งนับวันจะหาที่นอน ยากขึ้นทุกที คนพวกนี้ไม่ใช่คนจนเลย บ้านก็มี แต่กำลังถูก “กินที่” มากขึ้นเรื่อยๆ ฟังดูก็น่าอนาถ แต่ที่จริงคนเหล่านี้นิยม “ถูกกระทำ” ด้วยความสมัครใจ เพราะสิ่งที่กำลังมากล้นกิน ที่ว่างในบ้านของพวกเขา ก็คือหนังสือที่แสนโปรดปรานนั่นเอง

นิวยอร์กเป็นสวรรค์สำหรับหนอนหนังสือ นอกจากจะมี หนังสือร้อยแปดพันเก้าสุดจะจินตนาการแล้ว ยังมีราคาถูก แสนถูกหากหาซื้อเป็น บางร้านขายแต่หนังสือลดราคา ซึ่ง ส่วนใหญ่ยังไม่เคยผ่านมือใครมาก่อน และจำนวนไม่น้อยเพิ่ง

ออกจากโรงพิมพ์มาไม่นาน ร้านประเภทนี้ไม่ใช่ร้านหนังสือเล็กๆเลย ใหญ่มหึมา บางร้าน เช่น สแตนด์ คุณว่ามีหนังสือถูกนับล้านเล่ม เอามาเรียงต่อกันได้ยาวถึง ๘ ไมล์ทีเดียว บางทีก็หาหนังสือราคาถูกได้ตามแผงลอยแบกะดิน ซึ่งมีให้เห็นเป็นครั้งคราว ใครที่พอมีเงินอยู่บ้าง หาหนังสือใหม่มาเป็นรางวัลให้แก่ตัวเองได้ทุกวัน วันละหลายเล่มโดยไม่ถึงกับกระเป๋านึก

แต่ปัญหาก็คือบ้านพักในนิวยอร์กแพงเหลือเกิน นี่ขนาดมีกฎหมายควบคุมค่าเช่าในเมืองนี้ (เพื่งหมดอายุ ๕๐ ปีเมื่อไม่กี่อาทิตย์นี้ แต่ถูกชาวบ้านกดดันให้ต่ออายุอีกระยะหนึ่ง) คนๆหนึ่งมีห้องไม่กว้างเท่าไรนัก ที่จริงก็อาจจะกว้างอยู่หรือถ้าเทียบกับแฟลต หรือคอนโดมิเนียมหลายแห่งในกรุงเทพฯ แต่ท่านเล่นขนหนังสือมาใส่ห้องวันแล้ววันเล่า จนเป็นเรื่องธรรมดาหากจะพบว่า แม้แต่ในห้องน้ำและห้องครัวก็มีหนังสือเรียงราย แล้วในที่สุดก็ลุลามมาถึงห้องนอน จนบางคู่บางครอบครัวต้องใช้เตียงพับกันเลย

พวกนี้หลายคนเป็นนักสะสมหนังสือแบบเอาเป็นเอาตาย ขว่มาแล้วว่าบางคนมีเฉพาะหนังสือปรุงอาหารถึง ๔,๕๐๐ เล่ม ส่วนสถาปนิกบางคนก็มีหนังสือสถาปัตยกรรมอย่างเดียว

๑๐,๐๐๐ เล่ม ส่วนคนที่ติดใจนโปเลียน ก็มีหนังสือและสิ่งของทุกชนิดที่เกี่ยวกับคนๆนี้ ไม่ว่าจะเป็นเหรียญนโปเลียน เซรามิกคนโปเลียน ทหารตุ๊กตานโปเลียนหรือหน้ากากนโปเลียน คนกลุ่มนี้ที่จริงก็ไม่ได้อยู่ที่นิวยอร์กเท่านั้น หากอยู่ทุกที่ (แม้แต่กลางป่าภูโคงก็มีอยู่อย่างน้อยหนึ่งคน) นำแปลกตรงที่ว่า คนเหล่านี้ไม่ได้เป็นญาติโกโหติกาอะไรกันเลย ส่วนใหญ่ก็ไม่ได้รู้จักกันด้วยซ้ำ แต่กลับมีนิสัยคล้ายคลึงกันราวกับเป็นสปีชีส์เดียวกัน

ความสุขของคนพวกนี้อยู่ที่การได้หนังสือเล่มใหม่มาในครอบครอง ถ้ามองว่าหนังสือมากมายเหล่านี้ เขามีเวลาอ่านบ้างหรือเปล่า ส่วนใหญ่คงตอบว่าได้อ่านบ้างนิดหน่อยเท่านั้นแหละ คิดดูก็น่าแปลกที่ซื้อมาทั้งๆที่รู้ว่าคงไม่ได้อ่าน แต่ถ้าถามเขาก็คงได้รับคำตอบว่า “ก็จะอ่านมันทำไมเมื่อเป็นของเราแล้ว” แอนโทนี เบอร์เจส นักเขียนชื่อดังชาวอังกฤษเคยพูดถึงสาเหตุที่ไม่ค่อยได้อ่านหนังสือที่ซื้อมาว่า ไม่มีเหตุผลอะไรดีไปกว่าเหตุผลที่ว่า มันเป็นของเราแล้ว พูดอีกนัยหนึ่งคือ เราจะอ่านก็ต่อเมื่อเป็นหนังสือของคนอื่นเท่านั้น เพราะมันอยู่กับเราได้เพียงชั่วคราว

คนจำพวกนี้จะว่าไปก็ไม่ใช่คนแปลก เพราะลึกๆคนเราก็เป็นเช่นนี้ไม่ใช่หรือ **ความสุขของคนเราอยู่ที่การ ได้ ไม่ใช่อยู่ที่การ มี** ถึงเรามีเงินพันล้านอยู่ในธนาคาร แต่นั่นก็ไม่ทำให้เรามีความสุขเท่ากับการได้เพิ่มมาอีกหนึ่งล้าน หรือหนึ่งแสนบาทของใหม่ที่ไม่ได้อยู่ในมือเรานั้น ล้วนมีเสน่ห์มากกว่าของเก่าที่เราเป็นเจ้าของแล้ว เพราะเหตุนี้เอง **หนังสือเล่มใหม่จึงดึงดูดใจนอนหนังสือเสมอ และเมื่อได้มาแล้ว เสน่ห์ของมันก็จะเสื่อมคลายไปเรื่อยๆ** (เว้นเสียแต่จะลงทุนลงแรงอ่านมันจนเห็นคุณค่าที่แท้จริงของมัน) ขณะเดียวกันความสุข ความพึงพอใจ ที่เคยพุ่งขึ้นก็กลับลดลงสู่ระดับเดิมและแล้วเขาก็สอส่ายสาขายตาหาหนังสือเล่มต่อไป

จะเป็นหนังสือ เงินทอง คู่ครอง รถยนต์ หรืออะไรก็ได้แล้วแต่ **สิ่งใหม่ที่ได้มานั้น ย่อมทำให้เราสุขใจได้มากกว่าสิ่งที่มีอยู่แล้วในกำมือเสมอ** ความทุกข์ของผู้คน จะว่าไปแล้วก็อยู่ตรงนี้แหละเป็นเหตุใหญ่ ต่อเมื่อรู้จักสันโดษ พอใจในสิ่งที่มีชีวิตก็จะง่ายขึ้นเยอะ

คาเมล

ทุกขลาภ

๒๓ มิถุนายน ๒๕๔๐

ชายวัยกลางคนขับรถมาหยุดที่หน้าวิหาร ขณะที่เรากำลังมีการฝึกกรรมฐานภาคค่ำประจำวัน ที่แรกนึกว่าเขาจะมาร่วมฝึกด้วยกันเหมือนคนอื่นๆ แต่พอเราเดินเข้าไปหา เขาก็ละล้าละลัก พุดพลางร้องไห้พลาง สักครูเราก็จับความได้ว่า เขาเจอเงิน ๑,๓๐๐ เหรียญ แต่ไม่รู้จะทำอย่างไรกับเงินก้อนนี้ที่แรก เราก็ไม่ค่อยแน่ใจว่าตัวเองฟังถูกหรือไม่ เพราะจะทุกข์ทำไมถ้าเจอเงิน แต่พอเขาทำท่าทางให้เราดู โดยควักเงินโยน

ลงพื้น แล้วเก็บใส่กระเป๋าก็เลยแน่ใจว่าตัวเองเข้าใจถูกต้องแล้ว ชายคนนี้เล่าว่าเขากำลังขาดเงิน เพราะไม่ได้ทำงานมา ๒ เดือนแล้ว พอเจอเงินก้อนใหญ่ก็เกิดอยากได้ขึ้นมา แต่มนิธรรมบอกเขาว่า ทำอย่างนั้นไม่ได้ ก็เลยเกิดความขัดแย้งขึ้นมาในใจอย่างแรง ท่าทางเขากลุ้มใจมาก เพราะเราได้กลิ่นห่อคังรู้สึกลึกซึ้งที่อยากจะอุปเงินก้อนนี้ไว้ใช้เอง เราแนะนำว่า ควรหาทางคืนเงินแก่เจ้าของ เขาบอกว่า ไม่รู้จะคืนเงินอย่างไร เพราะเป็นเงินสดไม่ระบุชื่อเจ้าของ เขาเองทั้งสับสนและทุกข์ใจมาก จนต้องขับรถมาที่วัด เพื่อหาคนปรึกษา ว่าจะทำอย่างไรดี

น่าแปลกที่เขานึกถึงวัดในย่านนี้ เพราะดูท่าทางแล้ว ก็เป็นชาวบ้านธรรมดา ที่น่าจะคุ้นกับโบสถ์คริสต์มากกว่า คุณกับเขาสักพัก เขาก็เริ่มสบายใจขึ้น ใจก็เริ่มโน้มเอียงไปทางด้านมนิธรรม เขาบอกว่าถ้าเอาเงินก้อนนี้มาใช้ มันก็ไม่คุ้มกับการที่ทำให้เขาทุกข์เลย ไม่ใช่แค่ทุกข์ใจเท่านั้น กระทั่งท้องไส้ก็ปั่นป่วนด้วย จนต้องไปหาเหล่าเพื่อระงับทุกข์ แต่ก็ไม่หาย

ในที่สุดเขาก็ตกลงใจว่าจะไปที่ธนาคารเพื่อตามหาเจ้าของ เพราะเขาเจอเงินที่นั่น เราถามว่าถ้าไม่เจอเจ้าของจะทำอย่างไร เขาก็ตอบว่าจะเอาไปบริจาคเพื่อสาธารณประโยชน์ พอตัดสินใจได้แล้วก็ขับรถกลับ

เจอคนที่ทุกข์ใจมาก แต่ยังไม่เคยเจอเรื่องแบบนี้ คิดดูก็น่าเห็นใจ คนที่ตกงานมา ๒ เดือนและกำลังเดือดร้อนเรื่องเงินแบบนี้ เสียงร่ำร้องอยากครอบครองเงินก้อนนี้คงจะดังลั่นในจิตใจ เหตุผลต่างๆคงจะผุดออกมามากมาย เพื่อยืนยันว่าตัวเองมีความชอบธรรมที่จะใช้เงินก้อนนี้ แต่มนิธรรมของเขาก็แรงกล้า สำนักในศักดิ์ศรียังมีอยู่ เขาบอกว่ารู้สึกละอายใจมากที่เก็บเงินก้อนนี้ใส่กระเป๋าทันทีที่เจอ ถ้าเขาไม่เดือดร้อนเรื่องเงิน ความขัดแย้งภายในใจคงไม่รุนแรงถึงเพียงนี้ แต่สำหรับคนเป็นอันมาก เรื่องนี้ไม่เห็นจะเป็นปัญหา เพราะความคิดที่จะคืนเงินไม่เคยมีอยู่ในจิตใจ ถ้าถามว่าเขารู้สึกผิดหรือไม่ที่ทำเช่นนี้ เขาคงตอบว่าตัวเองมีสิทธิใช้เงินก้อนนี้ เพราะเจอได้ ไม่ใช่เป็นเงินที่ขโมยมา จะผิดศีลที่ตรงไหน

แต่เราลืมไปแล้วหรือว่า ศีลข้อที่ ๒ นั้นไม่ได้หมายถึงการเว้นจากการลักทรัพย์เท่านั้น หากหมายถึงการเว้นจากการเอาทรัพย์ของผู้อื่นที่เขาไม่ได้ให้เรา อเมริกันคนนี้ไม่เคยรู้จักหรือแม้แต่ได้ยินศีล ๕ แต่เขาก็รู้สึกผิดที่อยากครอบครองเงินก้อนนี้ ในเมื่อเป็นเงินที่เจ้าของไม่ได้คิดจะให้เขา แสดงว่าเขาเข้าใจในสาระของศีลข้อที่ ๒ เป็นอย่างดี ในขณะที่คนถือพุทธเป็นอันมาก กลับเข้าใจคลาดเคลื่อน

แกรนด์แคนยอน

มหาวิหาร

๒๒ กรกฎาคม ๒๕๔๐

เว้งว้าง แต่หนักแน่น และยิ่งใหญ่ คือความรู้สึกเมื่อแรกเห็นแกรนด์แคนยอน ไกลออกไปสุดขอบฟ้า คือแผ่นดินที่ทอดขนานระดับเดียวกันกับผืนดินที่เรายืนอยู่ แต่ระหว่างเรากับผืนดินราบเรียบเบื้องหน้า คือหุบเหวกว้างใหญ่ที่อย่าพึงหวังว่าจะมีสะพานใดทอดข้ามไปได้ เพราะเหตุนี้กระมังอันเดียนแดงบางเผ่าจึงเข้าใจว่า แกรนด์แคนยอนคือสิ่งขวางกั้นระหว่างโลกแห่งชีวิตกับความตาย หุบเหวนั้นใช้ว่าจะเว้งว้างว่างเปล่าไปเสียทีเดียวก็หาไม่ เพราะมีขุนเขาเว้าแหว่งมากมายผุดโผล่

ขึ้นมาจากเบื้องล่างสูงต่ำแตกต่างกัน รูปลักษณ์บ่งบอกถึงวันเวลาที่ผ่านร้อนผ่านหนาวมาช้านานนับอสงไขย มองไกลๆ ชั้นหินที่อัดแน่นเรียงขนานเป็นเส้นตรง ดูคล้ายกับแผ่นอิฐของซากวิหารมหิมาในเมืองโบราณ จึงนับว่าเหมาะสมแล้วที่ขุนเขาดึกดำบรรพ์เหล่านี้จะมีชื่อว่า วิหารพระวิษณุบ้าง วิหารพระพรหมบ้าง หรือแม้แต่วิหารพระพุทธรูป

เมื่อพาตัวเองมาอยู่เบื้องหน้าแกรนด์แคนยอน ความสงบวิเวกจะทำให้สำนึกของตัวเองเปลี่ยนไป ความมหิมา มโหฬารทำให้เราตระหนักว่า ที่แท้จริงตัวเรานั้นเล็กกระจิดิ๊งจะร่ำรวยมีอำนาจแค่ไหนก็ไม่ได้ยิ่งใหญ่อะไรเลย ยิ่งไปกว่านั้น ชีวิตของเราก็ดูสั้นไปถนัดใจ เมื่อประจันหน้ากับความดึกดำบรรพ์ที่อัดแน่นอยู่ในทุกอณูของขุนเขา ชั่วอายุ ๑๐๐ ปี กลายเป็นแค่ช่วงเวลาของหยดน้ำค้างกลางแดด เมื่อเทียบกับ ๔ ล้านปีที่ตกแต่งสลักเสลาขุนเขาเหล่านี้ ยังไม่ต้องพูดถึงเวลาอีกเกือบ ๑,๐๐๐ ล้านปี ที่ใช้ในการก่อตัวจากเบื้องล่างขึ้นมา

แม้เจ็บสวดและสงบนิ่ง แต่แกรนด์แคนยอนคือเสียง
ประกาศก้องของธรรมชาติ ที่เตือนเราให้เจียมเนื้อเจียมตัว
และตระหนักถึงตำแหน่งแห่งที่ของตัวเองในธรรมชาติ และ
ในวัฏฏะแห่งกาลเวลา

กาลเวลานั้นกลืนกินสรรพสิ่งเสมอ กลืนกินทั้งชีวิตเรา
และตัวขุนเขาแกรนด์แคนยอนเองด้วย

ส่วนธรรมชาตินั้นก็ยิ่งใหญ่ เกินกว่าที่สิ่งกระจัดอย่างเรา
จะทำตัวเป็นนายเหนือธรรมชาติได้

มาแกรนด์แคนยอนจึงเสมือนมาคารวะอยู่หน้ามหาวิหาร
เพื่อน้อมรับธรรมะและสัมผัสถึงรหัสลับ อันเป็นความลึกลับ
และงดงามที่สุด เท่าที่มนุษย์สามารถจะสัมผัสได้

เรตริค

เสน่ห์แห่งทะเลทราย

๒๕ กรกฎาคม ๒๕๔๐

ทะเลทรายกับทะเลน้ำเค็มนี้ต่างกันราวกับฟ้ากับดิน
ความแห้งแล้ง ขรุขระ หยาดกระด้าง ไม่ชวนให้คนเข้าหา
ทะเลทราย เหมือนอย่างที่ใครต่อใครพากันไปเที่ยวทะเล แต่
อันที่จริง ทะเลทั้งสองชนิดเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิด เรียกได้ว่า
เป็นอันเดียวกันก็ได้ หากแต่อยู่กันคนละช่วงสมัยเท่านั้น

ทะเลทรายเป็นอันมากก็เคยเป็นทะเลมาเมื่อหลายล้านปีก่อน หินปูนที่ประกอบกันเป็นภูเขาอย่างเรตริออคก็คือน้ำ สัตว์ทะเล ที่สะสมอัดแน่นกันมาหลายสิบล้านปีนั่นเอง เช่นเดียวกันกับหินทรายในทะเลทราย ก็คือทรายในท้องทะเล สมัยดึกดำบรรพ์ ธรรมชาตินั้นอนิจจังเสมอ ดินแดนที่เคยชุ่มฉ่ำด้วยน้ำ อุดมด้วยชีวิตหลากหลายรูปลักษณ์ แต่แล้วก็กลับกลายเป็น ฝุ่นทรายที่ไร้ร่องรอยแห่งชีวิต มีขึ้นก็มีลง ธรรมชาติเป็นเช่นนั้นเอง

ทะเลทรายนั้นขี้เหร่ยิ่งกว่าอะไรดี แต่แปลก ที่คนเป็นอันมากอยากเข้าเที่ยวชม ที่เรตริออคมีนักท่องเที่ยวอย่างเรา เข้าไปเป็นจำนวนไม่น้อยเลย บางคนก็อุตสาหะขึ้นจักรยานจากเมืองลาสเวกัสมาออกกำลังกายบริเวณนี้ทุกเช้า ถ้าถามว่าอะไร ทำให้ผู้คนอุตสาหะเสียเวลาเป็นชั่วโมงเพื่อมาดูหิน ทรายและต้นไม้หงิกๆ ง่ายๆ แฌยังร้อนอีกต่างหาก คำตอบก็คือ ที่นี่เป็นธรรมชาติแท้ๆ ที่ไม่มีฝีมือของมนุษย์เข้ามายุ่งเกี่ยว

ธรรมชาติ ไม่ว่าจะขี้เหร่อย่างไรก็มีแรงดึงดูดให้มนุษย์เข้าหาเสมอ คงเป็นเพราะลึกๆมนุษย์มีใจใฝ่หาธรรมชาติ ไม่ว่าจะอยู่อย่างสะดวกสบายอย่างไรในเมือง จิตใจส่วนลึกก็ยังปรารถนาเข้าหาธรรมชาติเสมอ อาจเป็นเพราะว่าธรรมชาติคือบ้านเดิม ที่มนุษย์ห่างเหินไปนาน หรือเพราะว่าธรรมชาติสามารถน้อมเราให้เข้าถึงส่วนลึกในจิตใจ ก่อให้เกิดความรู้สึกกลับในทางหวั่นไหว

ทะเลทราย แม้จะไม่มีเสน่ห์เลยเมื่อเทียบกับทะเล แต่ความเว้งว่างเปล่าสุดสยดสยองก่อให้เกิดความรู้สึกที่พิเศษ เหมือนกับต้องมนต์สะกด อาจเป็นความพิศวงงงงวย หรือความสยบยอม เพราะเหตุนี้กระมัง ผู้คนไม่น้อยถึงเชื่อว่าทะเลทรายมีพลังพิเศษบางอย่าง ที่สามารถซึมซาบเข้าไปในร่างกายและจิตใจได้

พุทธศาสนามีศักยภาพที่จะ
เป็นทางเลือกที่ดีกว่าบริโภคนิยมมาก
โดยเฉพาะการตอบสนองความต้องการ
ทางจิตวิญญาณที่ลุ่มลึกและยั่งยืนกว่า
...ทำให้ผู้คนข้ามพ้นปัญหาตัวตนไปได้

อย่างถึงที่สุด

อย่างน้อยก็ทำให้คนรู้สึกพอ
และมีความเต็มอิ่มกับชีวิต

อยู่อย่างพุทธ ในยุค บริโภคนิยม

ตีพิมพ์ครั้งแรกใน “สวนแสงอรุณ”
ช่วงตั้งแต่ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๒ มีนาคม-เมษายน ๒๕๕๐
ถึงฉบับที่ ๕ กันยายน-ตุลาคม ๒๕๕๐

มีข่าวหนึ่งเล่ากันว่า ชายคนหนึ่งขับรถชนเสาไฟฟ้าอย่างแรงบนถนนสุขุมวิท คนขับตะกุกตะกายออกมาจากรถ พอเห็นสภาพรถบุบบี้บย็นก็ร้องว่า “โธ่!!! เบนซ์ของฉัน เบนซ์ของฉัน” ลุงคนหนึ่งซึ่งอยู่ใกล้เหตุการณ์เห็นเช่นนั้น จึงพูดขึ้นว่า “พ่อหนุ่ม ห่วงรถเบนซ์ของเธอทำไม ห่วงแขนของเธอดีกว่า โน่นแขนของเธอกระเด็นไปอยู่โน่นแล้ว” ชายหนุ่มมองไปตามที่ลุงคนนั้นชี้ พอเห็นแขนของตัวก็ร้องลั่นว่า “โธ่! โรเล็กซ์ของฉัน โรเล็กซ์ของฉัน”

นี่เป็นขำขันที่เหมาะสมกับยุคบริโภคนิยมในเวลานี้มาก เพราะผู้คนนับวันจะเห็นวัตถุสำคัญยิ่งกว่าอวัยวะ เห็นทรัพย์สินมีค่ามากกว่าชีวิต โดยเฉพาะถ้าเป็นวัตถุหรือสินค้าที่ติดยี่ห้อดังด้วยแล้ว เขายอมทำทุกอย่างเพื่อให้ได้มาหรือรักษามันเอาไว้ เมื่อไม่กี่ปีก่อนคงได้ยินข่าวว่า วัยรุ่นคนหนึ่งในอเมริกายอมลงทุนฆ่าคนที่อายุไล่ๆ กันเพราะต้องการได้รองเท้ายี่ห้อไนกี้ที่เด็กคนนั้นใส่ ถ้าเด็กคนนั้นใส่รองเท้ายี่ห้อบาจา เขาคงไม่สนใจ นี่เป็นลักษณะเด่นของยุคบริโภคนิยมในปัจจุบัน คือนอกจากจะเห็นว่าความสุขอยู่ที่การบริโภค หรือการได้ครอบครองวัตถุแล้ว ยังมีแนวโน้มที่จะยึดติดหลงใหลกันแบรนด์เนมหรือยี่ห้อ เพราะมันเกี่ยวโยงกับภาพลักษณ์ของตน คือช่วยทำให้ภาพลักษณ์ของตัวเองดี และทำให้รู้สึกภูมิใจกับตัวเอง เห็นว่าตัวเองมีคุณค่าขึ้นมา

กระแสลมที่มาแรง

บริโภคนิยมเวลานี้มันไม่ใช่เป็นแค่เรื่องการเสพสอรัยทางตา หู จมูก ลิ้น และกาย หรือที่เรียกว่ากามคุณห้าเท่านั้น มันยังเป็นการเสพเพื่อผลทางใจ เช่น เพื่อให้รู้สึกดีกับตัวเอง หรือรู้สึกว่าเป็นคนใหม่ที่ดีกว่าเก่า พูดอีกอย่างหนึ่งคือ เพื่อมีตัวตนใหม่ที่น่าปรารถนา น่าชื่นชม อันนี้คือเหตุผลว่าทำไมธุรกิจเสริมทรวดทรงจึงเติบโตอย่างรวดเร็วทั่วทั้งโลก เดียวนี้ใครๆ ก็อยากไปเสริมจมูก เสริมหน้าอก ฝ่าโน่น ลดนี้ ทั้งหญิงและชาย ทั้งๆ ที่สิ้นเปลืองเงินทองอย่างมาก แต่ก็ยอมหาเงินไปทุ่มเทกับเรื่องนี้ นักเรียนนักศึกษา หาเงินเองไม่ได้ ก็ไปขอพ่อแม่

ในอเมริกา เดียวนี้ของขวัญวันเกิดที่พ่อแม่นิยมให้แก่ลูกสาว ไม่ใช่เสื้อผ้า หรือโทรศัพท์มือถือ แต่เป็นเงินสำหรับไปผ่าตัดเสริมทรวง บางทีก็ให้เป็นของขวัญเมื่อลูกเรียนจบไฮสกูล อันนี้เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างตัวตนใหม่ โดยการซื้อบริการผ่าตัดเสริมทรวง จัดว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระแสบริโภคนิยม คือแทนที่จะลงทุนลงแรงออกกำลังกายเพื่อให้หน้าหนักลด

หรือให้ร่างกายดูดีขึ้น ก็ใช้เงินเนรมิต ถือว่าเป็นการเสพหรือ
การบริโภคอย่างหนึ่งที่กำลังได้รับความนิยมอยู่ในปัจจุบัน

ที่จริงเทคโนโลยีสำหรับเสริมทรนงค์ยังเป็นเรื่องที่
เสี่ยง มีอันตรายอยู่ อย่างที่มีข่าวอยู่หลายครั้งว่ากินยา
ลดความอ้วนจนถึงตาย หรือเป็นโรคจิต บางทีก็มีข่าวว่าหน้าอก
เน่าเพราะไปผ่าตัดเสริมทรงมา แต่คนก็ยังนิยมไปซื้อบริการ
มา นี่ก็ดูก็สวนทางกับหลักทางพุทธศาสนา พุทธศาสนาบอกว่า
พึงสละทรัพย์เพื่อรักษาอวัยวะ พึงสละอวัยวะเพื่อรักษาชีวิต
พึงสละชีวิตเพื่อรักษาธรรม แต่สมัยนี้ตรงกันข้าม คือยอมเสี่ยง
ชีวิตเพื่อรักษาอวัยวะ หรือยอมสละชีวิตเพื่อรักษาทรัพย์

อาตมาอยากขยายความสักหน่อยว่า ทำไมเราถึงต้อง
มาพูดเรื่องบริโภคนิยมกัน อาตมาคิดว่าตอนนี้เราปฏิเสธ
ไม่ได้แล้วว่า บริโภคนิยมเป็นกระแสที่มาแรงมาก เราจะ
เรียกยุคนี้ว่าเป็นยุคคอมพิวเตอร์ หรือยุคโลกาภิวัตน์อะไร
ก็แล้วแต่ แต่สิ่งหนึ่งที่ต้องยอมรับด้วยก็คือ ยุคนี้เป็นยุค

บริโภคนิยมโดยแท้ เพราะไม่ว่าจะอยู่ในมุมไหนของโลก ไม่เว้น
แม้กระทั่งหมู่บ้านชาวเขาน์ไกลโผน ไปจนถึงกลางป่าอะเมซอน
กลางมหาสมุทรแปซิฟิก หรือในเทือกเขาหิมาลัย ไม่มีที่ไหน
ที่สามารถหลีกเลี่ยงอิทธิพลของบริโภคนิยมได้เลย ตัวชี้วัดง่ายๆ
ก็คือโค้ก ที่ไหนๆก็มีโค้ก แม้แต่บนยอดเขาเอเวอเรสต์หรือ
สุดขั้วโลกใต้ นอกจากนั้นจะอยู่ที่ไหนก็แล้วแต่ ล้วนสามารถ
รับสัญญาณรายการเอ็มทีวี (MTV) ซึ่งเป็นรายการเพลงที่
แพร่หลายไปทั่วโลก แค่ติดตั้งจานดาวเทียมเท่านั้น กระแส
บริโภคนิยมก็จะเข้าไปถึงทันที ไหนจะสเปคโฆษณา ไหนจะ
รายการหนัง รายการบันเทิง หรือกีฬา ซึ่งเป็นสินค้าบริโภค
อย่างหนึ่งที่ทำกำไรมหาศาล

นี่คืออิทธิพลของบริโภคนิยม ซึ่งกลายเป็นกระแสใหญ่
ของโลก อย่าลืมนะแม้เราจะบอกว่ายุคนี้เป็นยุคคอมพิวเตอร์
แต่ทุกวันนี้คอมพิวเตอร์ก็ยังไม่แพร่หลายในหลายทวีป เช่น
แอฟริกา มีเพียงหนึ่งในห้าพันคนเท่านั้นที่สามารถเข้าถึง
คอมพิวเตอร์ได้ แม้แต่โทรศัพท์ซึ่งมีมาเกือบร้อยปีแล้ว แต่มี
เพียงครึ่งโลก หรือ ๓,๐๐๐ ล้านคนเท่านั้นที่เข้าถึงโทรศัพท์
ได้ อีก ๓,๐๐๐ ล้านคนไม่เคยใช้ หรือรู้จักโทรศัพท์มาเลย แต่
คนกลุ่มหลังนี้ก็ยังได้รับอิทธิพลจากบริโภคนิยมไม่มากนักน้อย
อย่างน้อยต้องเจอโค้กในที่ที่กล่าวถึง พูดได้ว่าในประวัติศาสตร์

ที่ผ่านมา ไม่มีอุดมการณ์ใดเลยที่สามารถแผ่คลุมทั่วทั้งโลก
ได้มากเท่า**บริโศคนิยม** ศาสนาคริสต์ก็สู้ไม่ได้ ทั้งๆที่มีมิชชันนารี
แผ่ไปทั่วโลก แต่ยังมีหลายจุดที่เข้าไปไม่ถึง ประชาธิปไตย
ก็เช่นเดียวกัน แม้จะประกาศว่ายุคนี้เป็นชัยชนะของโลกเสรี
แต่ปรากฏว่าประชาธิปไตยก็ยังไม่สามารถแพร่ทั่วโลกได้ทั่วถึง
ไม่ต้องดูอื่นไกล แค่อังกฤษ เวียดนาม และจีน เราก็ก็นั่นแล้วว่า
ประชาธิปไตยยังมีที่ทางจำกัดอยู่

แต่ทั้งหมดที่พูดถึง ไม่มีที่ไหนที่หลีกเลี่ยงหรือหลุดพ้น
จากอิทธิพลของ**บริโศคนิยม**ได้เลย บางคนถึงกับพูดว่า**บริโศค**
นิยมเป็นศาสนาแรกและศาสนาเดียวที่เชื่อมโยงโลกทั้งโลก
ได้ อาตมาจะอธิบายภายหลังว่า **บริโศคนิยม**นี้เป็นศาสนาได้
อย่างไร

คราวนี้มาทำความเข้าใจกันสักหน่อยว่า**บริโศคนิยม**
หมายถึงอะไร เพราะมีคำๆหนึ่งที่ใกล้เคียงกันมากคือ
“**วัตถุนิยม**”

บริโศคนิยม ๔ ความหมาย

บริโศคนิยมกับวัตถุนิยมต่างกันอย่างไร อย่าลืมว่า**วัตถุ**
นิยมเป็นสิ่งที่มียู่มานานแล้ว มีมาเป็นพันๆ ปีแล้ว อย่างน้อย
อาตมาคิดว่า ๕,๐๐๐ ปีที่แล้วมา โลกก็รู้จัก**วัตถุนิยม**แล้ว แต่
บริโศคนิยมเพิ่งเกิดขึ้นไม่กี่ร้อยปีนี่เอง คราวนี้ก็ต้องแยกว่า
บริโศคนิยมต่างจาก**วัตถุนิยม**อย่างไรบ้าง

เมื่อพูดถึงความหมายของคำว่า**บริโศค** บางคนอาจสงสัย
ขึ้นมาว่า เอ๊ะ! ทุกคนต้อง**บริโศค**อยู่แล้ว ทันทิที่มนุษย์เกิดมา
ก็ต้อง**บริโศค**อยู่แล้ว ฉะนั้นคำว่า**บริโศค**จะมีความหมายแค่
ไหนกัน ในที่นี้ **ความหมายประการแรก**ของคำว่า**บริโศค** ก็คือ
การแสวงหาสิ่งที่ตนเองไม่ได้ผลิต นี่เป็นความหมายที่หนึ่ง คือว่า
บริโศคไม่ได้หมายถึงแค่กินแค่ใช้อย่างเดียว แต่เจาะจงไปถึง
การกินใช้ หรือแสวงหาสิ่งที่ตัวเองไม่ได้ผลิต อันนี้ถือเป็นของใหม่
สมัยก่อนจวบจนกระทั่งร้อยปีที่แล้ว แทบทุกอย่างที่ ปู่ ย่า
ตายายของเรากิน หรือใช้ ล้วนเป็นสิ่งที่ตนผลิตได้เอง ไม่ว่าจะเป็น
เป็นข้าว เสื้อผ้า กระบุง ตะกร้า หรือบ้านเรือน ขาวบ้านล้วน
ผลิตหรือทำขึ้นมาด้วยตัวเอง ถ้าไม่ทั้งหมดก็เป็นส่วนใหญ่ มี

คนส่วนน้อยเท่านั้นที่บริโภคสิ่งที่ตนเองไม่ได้ผลิต เช่น ขุนนาง เจ้า หรือพระ แต่เมื่อมาถึงยุคนี้ เป็นครั้งแรกที่คนจำนวนมาก หรือว่าคนค่อนโลกบริโภคสิ่งที่ตนไม่ใช่ผู้ผลิต แม้แต่ในชนบท เช่นหมู่บ้านที่อากาศมาอยู่ ข้าวก็ซื้อ เพราะชาวบ้านปลูกมันสำปะหลัง เสื้อผ้าก็ต้องซื้อ ถึงก็ต้องซื้อ แม้แต่กระต๊อบข้าวก็ซื้อ กันแล้ว กับข้าวก็เช่นกัน ซื้อจากรถที่มาขายทุกเช้าแทบทั้งนั้น ที่พูดนี้หมายถึงคนชนบทนะ ดังนั้นจึงไม่ต้องพูดถึงในเมือง

บริโภคนิยมในความหมายแรก หมายถึง ค่านิยมหรือแบบแผนที่ผู้คนส่วนใหญ่บริโภค หรือ เสพสิ่งที่ตนเองไม่ได้ผลิต กลายเป็นผู้บริโภคเต็มตัว นี่คือความหมายของคำว่า ผู้บริโภคที่เราได้ยิน เวลามีคนพูดถึงชมรมผู้บริโภค สมาคมผู้บริโภค ผู้บริโภคในความหมายนี้คือ ผู้ที่เสพสิ่งที่ตนเองไม่ได้ผลิต เป็นความหมายธรรมดาที่ไม่เป็นบวกเป็นลบ

ความหมายที่สองของบริโภคนิยม คือค่านิยมใฝ่เสพมากกว่าใฝ่ผลิต หรืออยากได้มากกว่าอยากทำ บริโภคนิยมในความหมายนี้ชักจะไม่ค่อยดีแล้ว คนสมัยนี้อยากได้อะไร เยอะแยะ วยุ่นอยากได้โทรศัพท์มือถือ อยากได้กระเป๋า ยี่ห้อดัง แต่พอถามว่ามีใครบ้างจะไปทำงานพิเศษเพื่อจะได้มีเงินไปซื้อของเหล่านั้น ปรากฏว่าแทบไม่มี ส่วนใหญ่คิดอย่าง

เดียวคือแบมือขอเงินพ่อแม่ หรือไม่ก็คิดทางลัด เช่น เล่นการพนัน และที่นิยมมากขึ้นทุกทีก็คือชิงโชค เดียวนี้โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ มีการชิงโชคเยอะแยะไปหมด ทั้งนี้ก็เพราะใครๆ ก็นิยมใช้ทางลัดแบบนี้กัน ค่านิยมแบบนี้ทำให้เกิดทัศนคติที่คิดใช้เงินแก้ปัญหาอย่างเดียว เห็นเงินเป็นทางลัดในการบรรลุลความต้องการ ซึ่งจะกล่าวต่อไป

ในทำนองเดียวกัน ทุกวันนี้ใครๆก็อยากรวยกันทั้งนั้น แต่ถามว่า ทำอย่างไรถึงจะรวย คำตอบก็คือซื้อหวย หรือไม่ก็ซื้อเครื่องราง ของขลัง วัตถุมงคล หรือไปซื้อพระรุ่นดูดทรัพย์ มา เท่านั้นก็เชื่อว่าจะรวยได้ แต่ไม่สนใจที่จะขยันหมั่นเพียรในการทำงาน

ค่านิยมเอาแต่ได้แต่ไม่ยอมทำนี้ ในที่สุดทำให้คนไม่สนใจที่จะทำอะไรที่ตนไม่ได้ประโยชน์ เดียวนี้เวลาเราจะไปชักชวนใครทำอะไรก็ตาม เช่น ชวนไปปลูกป่า อนุรักษ์ธรรมชาติหรือช่วยเหลือคนยากคนจน คนจำนวนไม่น้อยจะถามว่า “**ทำแล้วฉันจะได้อะไร?**” อาจารย์ประเวศ วะสี บอกว่านี่เป็นคำถามที่น่าเกลียดที่สุดของสังคมไทยในเวลานี้ อันนี้เป็นผลมาจากค่านิยมแบบบริโภคนิยม ในความหมายที่สอง คือฉันจะทำอะไรต่อเมื่อฉันได้ประโยชน์ ถ้าไม่ได้

ก็ไม่ทำ และถ้าจะทำก็ทำให้น้อยที่สุด หรือไม่ก็ใช้ทางลัด เช่น โกง การพนันหรือชิงโชค เป็นต้น

บริโภคนิยมในความหมายที่สาม คือ ค่านิยมที่ใช้เงินเพื่อบรรลุความต้องการแทนที่จะลงมือลงแรง อันนี้สืบเนื่องมาจากความหมายประการที่สอง คือ อยากได้แต่ไม่ยอมทำ วิธีหนึ่งที่ไม่ต้องลงแรงทำก็คือ ใช้เงินซื้อเอา หรือใช้เงินเป็นทางลัด พูดอีกนัยหนึ่งคือ ขอเป็นผู้บริโภคมามากกว่าผู้ผลิต เช่น อยากมีสุขภาพดี แทนที่จะหมั่นออกกำลังกาย กินอาหารให้ถูกสุขลักษณะ ก็ใช้ทางลัดคือ ซื้อยามากิน หรือนั่งนอนใจว่าเจ็บป่วยเมื่อไหร่ค่อยไปให้หมอจัดการ มีเงินเสียอย่างจะไปกังวลอะไร

แม้คนสมัยนี้จะหวังสุขภาพตัวเองมากขึ้น แต่จำนวนไม่น้อยจะถามว่า มียาอะไรไหมที่จะลดความอ้วนได้ มียาอะไรไหมที่ทำให้ไม่เป็นโรคกระเพาะ มียาอะไรไหมที่ทำให้ไม่เป็นโรคหัวใจ คิดแต่เรื่องยาเพราะมันง่าย ใช้เงินซื้อเอา อยากจะให้ตัวเองมีหุ่นดี แทนที่จะวิ่งหรือว่ายน้ำเป็นประจำ ก็นิยมไปจ้างหมอมาทำศัลยกรรม นี่คือทัศนคติที่ใช้เงินเพื่อบรรลุเป้าหมาย มากกว่าจะลงมือทำด้วยตนเอง ทัศนคตินี้ลามไปถึงการปฏิบัติในทางศาสนา คืออยากเข้าถึงสวรรค์ เข้าถึงนิพพาน

ด้วยการทำบุญมากๆ หรือถวายเงินให้เกจิอาจารย์เยอะๆ แต่ไม่สนใจจะฝึกสมาธิภาวนา หรือทำกรรมฐาน ระยะเวลาจึงมีการพยายามใช้เงินซื้อนิพพานกัน ขณะเดียวกันเกจิอาจารย์ก็พยายามทำให้นิพพานเป็นตัวแทนตนจับต้องได้ คนจะได้ยอมจ่ายเงินไปสัมผัสกับนิพพาน การใช้เงินเพื่อซื้อสวรรค์มีมานานแล้ว แต่ระยะหลังถึงกับใช้เงินซื้อนิพพาน เห็นได้ว่า แม้แต่จุดหมายในทางศาสนาหรือทางจิตวิญญาณ ก็คิดว่าสามารถบรรลุได้โดยใช้เงิน เพียงแต่ซื้อพระ หรือทำบุญกับพระบางรูปเท่านั้น

การท่องเที่ยวเดี๋ยวนี้ก็เป็นการท่องเที่ยวแบบบริโภคนิยม คือใช้เงินซื้อประสบการณ์ แทนที่จะลงแรงให้เหนื่อยยาก สมัยก่อน เวลาจะเที่ยวป่า เราต้องแบกสัมภาระไปค้างแรม กลางป่า เดินกันสองสามวันกว่าจะถึงที่หมาย แต่เดี๋ยวนี้เที่ยวป่าง่ายนิดเดียว เพียงแต่ไปซื้อแพ็คเก็จทัวร์ นั่งรถติดแอร์ ไปพักในโรงแรม หรือรีสอร์ทระดับห้าดาว เวลาไปไหนก็ไม่ต้องเดิน อยู่บนรถนั่นแหละ สามารถเห็นลิง เห็นช้างผ่านกระจก จะขึ้นเขาก็ไม่ต้องขนของเอง เพราะมีกระเช้าลอยฟ้า หรือไม่ก็จ้างลูกหาบช่วยขนให้ นี่คือการท่องเที่ยวแบบบริโภคนิยม ได้ประสบการณ์ท่องเที่ยวและสัมผัสธรรมชาติโดยไม่ต้องเหนื่อยหรือปวดเมื่อย ขอให้มั่งเงินก็แล้วกัน

ที่นี้อาจเป็นลูกผู้ชายหรือ อาจเป็นคนทันสมัยหรือไม่อาจเพียงแค่ซื้อโค้ก (หรือกระทิงแดง) นั่งร้านสตาร์บัคส์ก็สามารถเป็นอย่างที่ต้องการได้แล้ว สมัยก่อน จะเป็นลูกผู้ชายต้องพิสูจน์ตัวเองว่า สามารถป้องกันสาวในหมู่บ้านไม่ให้คนอื่นมาลวนลามได้ หรือป้องกันไม่ให้โจรมาลักขโมยวัวควายในหมู่บ้านได้ แต่เดี๋ยวนี้ เพียงแต่ซื้อสินค้ายี่ห้อดังก็รู้สึกเป็นชายชาติแล้ว แล้วถ้าอยากเป็นผู้ชนะแล้วละเดี๋ยวนี้เพียงแค่ซื้อไนกี้ คุณก็รู้สึกเป็นผู้ชนะแล้วโดยไม่ต้องไปลงสนามแข่งกับใคร เพราะใส่ไนกี้แล้ว คุณจะรู้สึกว่า您是เหมือนไมเคิล จอร์แดน หรือเฉียดๆ ไทเกอร์ วูดส์ ซึ่งถูกจ้างมาเป็นพรีเซนเตอร์ของรองเท้ายี่ห้อนี้ แล้วถ้าอยากเป็นคนภูมิฐานน่านับถือก็ต้องไปหาหลุยส์วิตตอง หรือชาแนลมาสะพาย ถ้าไม่มีเงินซื้อ ก็ไปเช่ามาวันละ ๓๐๐ บาทก็ได้ นี่คือการบริโภคนิยมในความหมายที่ลึกลงไปกว่านั้น คือการใช้เงินเพื่อบรรลุความสำเร็จ มากกว่าการลงมือทำ

ค่านิยมแบบนี้ทำให้เกิดทัศนคติที่คิดใช้เงินแก้ปัญหาทุกอย่าง เห็นเงินเป็นทางลัดในการบรรลุความต้องการ ค่านิยมแบบนี้ พอเป็นหนักเข้าก็นำไปสู่พฤติกรรมที่ไม่ดีไม่งามขึ้นมา เช่น นักเรียนนักศึกษาอยากสอบได้คะแนนดี ๆ กันทั้งนั้น แต่หลายคนไม่คิดจะตั้งใจเรียน คิดแต่แค่จะซื้อหนังสือ

เก่งข้อสอบที่ไหนดี หรือหนักกว่านั้นคือ จะซื้อข้อสอบจากที่ไหนดี เดี่ยวนี้การทุจริตข้อสอบกลายเป็นธุรกิจที่ทำเงินดีมากและแพร่หลายอย่างที่ไม่ถึง มีวิธีการสารพัด และเกิดขึ้นกับการสอบแทบทุกวงการ ไม่ใช่เฉพาะเอ็นทรานซ์เท่านั้น

ความหมายที่สี่ของบริโภคนิยม คือ ความคิดความเชื่อ
ว่าความสุขอยู่กับการบริโภค บางคนอาจสงสัยว่า ตั้งแต่ไหนแต่ไรมา คนก็เชื่อว่าความสุขอยู่กับการบริโภคทั้งนั้น ที่ทำสงครามกันมาหลายพันปีก็เพราะแย่งชิงทรัพยากรสมบัติกัน ฟาโรห์ในอียิปต์ หรือจักรพรรดิในจีน เวลาตายก็เอาทรัพย์สมบัติมากมายฝังไว้ในหลุมศพ เพราะต้องการเสพสิ่งเหล่านี้ต่อไปในสวรรค์ หรือในชาติหน้า อันนี้ก็จริงอยู่ แต่ความสุขแบบบริโภคนิยมมันลึกกว่านั้น ไม่ได้หมายถึงความสุขทางกายหรือทางประสาทสัมผัสทั้งห้าเท่านั้น ตรงนี้คือจุดต่างระหว่างบริโภคนิยมกับวัตถุนิยม

มิติด้านจิตใจของบริโภคนิยม

วัตถุนิยม หมายถึงการกินอาหารเพราะติดในรสอร่อย ต้องการเครื่องปรับอากาศ เพราะมันให้ความเย็น หรือต้องการรถเบนซ์ เพราะไปไหนมาไหนสบาย ไม่เหนื่อย นี่เป็นความสุขอันเนื่องจากประสาททั้งห้า

แต่**บริโภคนิยม**ลึกกว่านั้น จุดหมายของการบริโภคนิยมไม่ใช่ความสุขทางประสาททั้งห้าเท่านั้น แต่ต้องการมากกว่านั้นคือเมื่อได้บริโภคแล้ว คุณรู้สึกว่าคุณได้เป็นอะไรบางอย่าง ความสุขจากการกินเค้กหรือสตาร์บัคส์ มิได้อยู่ที่รสอร่อยหรือกลิ่นหอมเท่านั้น แต่ยังเป็นเพราะมันให้ความรู้สึกว่าคุณเป็นคนทันสมัย มีรสนิยม คนไม่ได้กินแมคโดนัลด์เพราะต้องการความอร่อยมากเท่ากับอยากเป็นคนมีฐานะ หรือรู้สึกเทบริษัทแมคโดนัลด์เขายอมรับว่าผลิตแมคโดนัลด์ ไม่ใช่เพื่อขายสารอาหาร แต่เขาต้องการขายภาพลักษณ์ ถ้าคนไปกินแมคโดนัลด์แสดงว่าเป็นคนทันสมัย ยึดเวลาสมาคมกับผู้คนได้ ตรงนี้ที่มันสนองสิ่งที่ลึกซึ้ง คือสนองความต้องการมี “ภาวะชีวิตใหม่” ที่น่าปรารถนา ในทางพุทธศาสนาเรียก

ว่า “ภวตัณหา” คือทำให้คุณรู้สึกว่าคุณได้เป็นอะไรบางอย่างที่พึงปรารถนา คุณรู้สึกว่าคุณเป็นคนหนึ่งที่มีคุณค่า คุณใส่น้ำก็ไม่ใช่เพราะน้ำก็มันดื่มเท่า แต่เพราะมันทำให้คุณรู้สึกว่าเป็นอะไรบางอย่างที่น่าปรารถนา เช่น เป็นผู้ชนะ คนจำนวนมากปรารถนาที่จะมีรถเบนซ์ขับ ไม่ใช่เพราะว่ารถเบนซ์ขับนิ่มหรือปลอดภัย แต่เพราะมันทำให้คุณรู้สึกมีหน้ามีตา มีความภูมิใจ ทำให้คุณภูมิใจและมั่นใจในตนเอง ตรงนี้เป็นเรื่องจิตใจ

บริโภคนิยมนับวันจะมีแรงดึงดูดตรงนี้ และนี่คือจุดที่ทำให้บริโภคนิยมต่างจากวัตถุนิยม เพราะ**วัตถุนิยมโดยทั่วไปแล้ว หมายถึงความต้องการวัตถุเพื่อสนองตอบายตนะทั้งห้า** คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย พุดอย่างพุทธคือ ตอบสนอง “กามตัณหา” ซึ่งเป็นเรื่องความอร่อย ความสะดวกสบายหรือรสชาติจากรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส แต่คนสมัยใหม่เข้าหาบริโภคนิยมเพื่อต้องการเป็นคนใหม่ที่เขาคิดว่าเป็นสิ่งที่น่าปรารถนา คือต้องการภาวะชีวิตใหม่ อันนี้เป็นการตอบสนองทางจิตใจซึ่งเป็นอายตนะที่หก

เห็นได้ว่าบริโภคนิยมไม่ใช่เรื่องของวัตถุล้วนๆ แต่มีมิติทางจิตใจ ซึ่งทำให้มันมีแรงดึงดูดต่อผู้คนมาก อย่างไรก็ตาม

มันไม่ได้แค่ตอบสนองความต้องการทางจิตใจแบบอื่นๆ เช่น เป็นคนภูมิฐาน หรือทันสมัยเท่านั้น มันยังตอบสนองความต้องการที่ลึกไปกว่านั้น ซึ่งอาจเรียกว่าความต้องการทางจิตวิญญาณด้วย ซึ่งอาตมาจะได้กล่าวต่อไป

เอาตรงๆก่อนว่า ขณะที่วัตถุนิยมมุ่งตอบสนองอายตนะ หรือประสาทสัมผัสทั้งห้า หรือกามตัณหา บริโภคนิยมตอบสนองลึกไปกว่านั้น คือตอบสนองภวตัณหา ทำให้รู้สึกเป็นคนใหม่ มีตัวตนใหม่ นิตยสารฉบับหนึ่งเคยสัมภาษณ์เด็กนักเรียนว่าอะไรที่ทำให้เขาภูมิใจในตนเอง ถ้าเป็นเด็กสมัยก่อนก็คงจะตอบว่า ขยันขันแข็ง ทำความดี ช่วยพ่อช่วยแม่ อะไรทำนองนี้ แต่เด็กที่เขาไปสัมภาษณ์ตอบว่า สิ่งที่ทำให้เขาภูมิใจและมั่นใจในตนเองคือการได้มีสเก็ตบอร์ด มีนาฬิกาที่ซื้อมา หรือมีวิดีโอเกม นั่นเป็นการสัมภาษณ์เมื่อ ๕-๖ ปีก่อนเดี๋ยวนี้อีกต้องตอบว่า ต้องมีโทรศัพท์มือถือชนิดที่ถ่ายรูปได้ ดาวนโหลตรงไหนได้ด้วย ถ้าไม่มีแล้วจะรู้สึกอายไม่มั่นใจในตนเอง เคยมีการสอบถามความเห็นนักเรียนนักศึกษาเกือบร้อยละ ๙๐ บอกว่าชอบสินค้ายี่ห้อดัง เหตุผลข้อหนึ่งก็คือ “ใช้แล้วมั่นใจ” นี่ก็เหมือนกับที่สาวญี่ปุ่นคนหนึ่งบอกว่าที่ถือกระเป๋าหูลุยส์วิตตอง ใส่สร้อยบุลการีและสวมนาฬิกาข้อมือก็เพราะว่า “มีใช้แล้วมันสบายใจ แล้วก็รู้สึกเชื่อมั่นในตนเองด้วย”

จะเห็นได้ว่า ความภูมิใจในตนเองเดี๋ยวนี้นี้ไม่ได้อยู่ที่ว่าได้ทำอะไร แต่อยู่ที่ว่า มีอะไรมากกว่า เพราะการ “มี” ทำให้เขาได้ “เป็น” อะไรบางอย่าง สมัยก่อนเราจะเป็นอะไรก็ต่อเมื่อเราได้ทำอะไรบางอย่าง ยกตัวอย่าง ผู้ชายสมัยก่อนจะเป็นลูกผู้ชายได้ต้องสามารถปกป้องมิให้อันธพาลมาลวนลามผู้หญิงในหมู่บ้าน หรือมาลักวัวลักควายในหมู่บ้านจะเป็นลูกผู้ชายต้องพิสูจน์กันตรงนี้ ในสังคมชนเผ่าอย่างแอฟริกา คุณจะเป็นลูกผู้ชายได้ คุณต้องพร้อมเผชิญหน้ากับการถูกหนามทิ่มหนามแทง หรือล่าสิงโตได้ ในพิธีก้าวอย่างผ่านวัย (rite of passase) คนที่เรียนทางสังคมวิทยาจะรู้ ในสังคมสมัยก่อนเด็กจะก้าวสู่ความเป็นผู้ใหญ่ได้ต้องผ่านการพิสูจน์ตนเอง เช่น ไปอยู่ในป่าคนเดียว ไปทำสักทัวทั้งตัวหรือผ่านการทำสงครามกับเผ่าอื่น ถ้าคุณผ่านกรรมวิธีเหล่านี้ได้ ถึงจะได้รับการนับถือว่าเป็นผู้ใหญ่ หรือเป็นชายชาติตรี แต่ในยุคบริโภคนิยม การเป็นชายชาติตรีเป็นได้ง่ายมาก ถ้าคุณซื้อสินค้าให้ถูกยี่ห้อ ให้ถูกแบรนด์เนม คุณก็เป็นได้แล้ว หรือจะเป็นเอกบุรุษก็ได้ ถ้าซื้อแอร์โร่มาใส่

ทุกสิ่งคือสิ่งเสพ

เมื่อได้อธิบายความหมายของบริโภคนิยมแล้ว คราวนี้ก็มาดูว่า **สิ่งเสพ** หรือสิ่งบริโภคในกระแสบริโภคนิยมนั้นหมายถึงอะไรบ้าง **สิ่งเสพอย่างแรกคือ วัตถุที่เป็นรูปธรรม** เช่น เสื้อผ้า อาหาร โทรศัพท์มือถือ รถยนต์ เป็นต้น **สิ่งเสพประการที่สองคือ บริการ** เช่น การนำเที่ยว การรักษาพยาบาล การอำนวยความสะดวกโดยไม่ต้องทำอะไรเอง เสพแบบนี้ต้องอาศัยการซื้อบริการ ซึ่งก็ต้องใช้เงินเช่นเดียวกับการเสพวัตถุ

สิ่งเสพประการที่สาม คือประสบการณ์ ประสบการณ์เป็นเรื่องนามธรรม เสพประสบการณ์ เช่น ไปฟังคอนเสิร์ต ไปดูหนัง ไปเล่น “บันปี้จัมพ์” ไปเที่ยวดิสनीแลนด์ หรือว่าไปเที่ยวทะเล ไปดูกะเหรี่ยงคอยาว มีเงินมากเท่าไรก็สามารถเสพประสบการณ์แปลกๆได้มากเท่านั้น เดียวนี้มีเงินสักสองสามล้านก็สามารถไปสัมผัสยอดเขาเอเวอเรสต์ได้ โดยเพียงแค่ซื้อแพ็คเกจทัวร์ เทือกเขาหิมาลัยตอนนี้จึงมีคนพลุกพล่านมาก ขยะจึงเต็มไปหมด การบริโภคประสบการณ์เป็นกระแสใหญ่ กระแสหนึ่งของบริโภคนิยม สามารถทำเงินให้อย่างมหาศาล

นี่คือเหตุผลที่รัฐบาลพยายามรณรงค์เรื่องการท่องเที่ยว มีการเสนอสถานที่และประสบการณ์แปลกๆให้ โดยเฉพาะ Unseen Thailand เป็นความพยายามที่จะหาเงินจากคนต่างชาติ ซึ่งกระหายประสบการณ์แปลกๆใหม่ๆ

คงเห็นแล้วว่าบริโภคนิยมนั้นไม่เหมือนวัตถุนิยม วัตถุนิยมเป็นแค่การบริโภควัตถุ แต่บริโภคนิยมนั้นต้องการเสพอย่างอื่นด้วย รวมทั้งสิ่งที่เป็นามธรรมเช่นประสบการณ์ หลายคนอยากนั่งสมาธิด้วยเหตุผลเพียงแค่ว่าอยากมีประสบการณ์ว่าสมาธินั้นเป็นอย่างไร อยากจะเสพประสบการณ์ที่แปลกๆ จะได้ไปคุยกับเขาได้ อยากไปเมืองนอกก็เพราะอยากได้ประสบการณ์อีกเหมือนกัน ประสบการณ์กลายเป็นสินค้าอย่างหนึ่งที่ขายได้และใช้เงินซื้อได้ นอกจากนั้นยังใช้เป็นข้ออ้างได้ด้วย วัยรุ่นหลายคนเวลาจะไปประกวดนางงามหรือสมัครเป็นนางแบบก็อ้างเหมือนกันว่าเพื่อหาประสบการณ์ ดูเหมือนว่าถ้าใครอ้างแบบนี้ก็จะดูดี เป็นที่ยอมรับของสังคม

สิ่งเสพประการที่สี่ซึ่งสำคัญไม่น้อยคือ สัญลักษณ์ โดยเฉพาะยี่ห้อหรือแบรนด์เนม เป็นสัญลักษณ์ที่ใครๆก็อยากเสพหรือมีไว้กับตัว จะซื้ออะไรก็ต้องดูที่ยี่ห้อก่อน คุณสมบัติอย่างอื่นเอาไว้ทีหลัง ก่อนที่จะเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในเมืองไทย

ในหมู่บ้านค้าต่างประเทศเป็นที่รู้จักกันว่า พอนักท่องเที่ยวไทยมาถึงก็จะกวาดซื้อสินค้าที่ห้อยกันเป็นแถว สรรพคุณเป็นอย่างไรไม่สนใจ ซื้อมันเอาไว้ก่อน ไม่ว่าจะเป็นโรเล็กซ์ เวอร์ซาเซ อะไรไม่สำคัญ ขอให้เป็นที่ห้อยไว้ก่อน เอาแค่นี้ห้อยก็พอ เพราะฉะนั้นเดี๋ยวนี้ไม่ว่าจะเป็นไนกี้ หลุยส์วิตตอง ชาแนล บริษัทเหล่านี้จึงไม่ได้ผลิตเฉพาะรองเท้าหรือเสื้อผ้า แต่ผลิตสินค้าเยอะเยอะไปหมดเลย ไม่ว่าจะเป็นเป้ น้ำหอม เข็มขัด สิ่งที่เขาขายจริงๆมิใช่ อะไรอื่น แต่ขายยี่ห้อ เพราะคนซื้อต้องการซื้อมัน ห้อยได้ยี่ห้อหรือสัญลักษณ์เพื่อเพิ่มคุณค่าให้กับตัวเอง

สิ่งเสพติดที่ห้าคือ ข่าวสาร ไม่ว่าจะเป็นทางสื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ต ข่าวสารเดี๋ยวนี้ใครๆก็อยากเสพ แต่ส่วนใหญ่ก็เพื่อสนองความตื่นเต้น หรือสนองความอยากรู้ มากกว่าที่จะนำมาใช้ประโยชน์ และที่เสพเพื่อสนองราคะและโทสะก็มีไม่น้อย เช่น รูปภาพ หรือเรื่องราวในทางกามารมณ์และความรุนแรง

สามระดับของบริโภคนิยม

ที่นี้ยากพูดถึงบริโภคนิยมว่ามันแสดงตัวออกมาในลักษณะใดบ้าง พูดอย่างสรุปคือ มีสามระดับ **ระดับแรกคือระดับทัศนคติหรือจิตสำนึก** คือค่านิยมไม่เสพมากกว่าไม่ผลิต ใช้เงินมากกว่าลงมือทำเอง และความเชื่อว่าความสุขอยู่ที่บริโภค ยิ่งเสพมากยิ่งขึ้น ความสุขในทัศนคติของบริโภคนิยมคือเส้นตรงที่พุ่งสูงขึ้นเรื่อยๆ ไม่มีที่สิ้นสุด คุณเสพมากเท่าไรคุณก็มีความสุข เสพน้อยก็สุขน้อย และคุณจะเสพได้คุณต้องมีเงิน เพราะฉะนั้นเงินจึงเป็นเรื่องใหญ่ เกิดทัศนคติที่ถือเงินเป็นใหญ่ เพราะเชื่อว่าความสุขอยู่ที่การบริโภค

ระดับที่สองคือ ระดับพฤติกรรม บริโภคนิยมจะแสดงอาการด้วยเสพไม่หยุดและมุ่งอวดมั่งอวดมี เนื่องจากต้องการให้ใครๆยอมรับในตัวตนของตน หรือเห็นว่าตัวตนของตนสูงเด่นในสายตาของคนทั่วไป การบริโภคจึงต้องมีการอวดให้คนอื่นเห็น เพราะฉะนั้นเสื้อผ้าอาภรณ์จึงเป็นเรื่องที่สำคัญ เพราะเป็นสิ่งที่เปิดเผยให้เห็นได้อย่างชัดเจน เช่นเดียวกับรองเท้า นาฬิกา กระเป๋า รถยนต์ ของเหล่านี้มีไว้อวดกัน

ทั้งนั้น รวมทั้งของในบ้านบางชิ้น บริโภคนิยมจะมีลักษณะ
อวดมั่งอวดมี เคยได้ข่าวไหม เวลาคนไทยไปเจนีวา ประเทศ
สวิตเซอร์แลนด์ ซึ่งเป็นแหล่งผลิตนาฬิกาโรเล็กซ์ ถ้าคนหนึ่ง
ซื้อสองแสน อีกคนหนึ่งจะซื้อทับไปเป็นสามแสน สมัยที่
เศรษฐกิจยังไม่ฟูบ ผู้คนพากันแข่งกันซื้อแข่งกันมั่งมี เวลากิน
อาหารก็เช่นกัน กินเพื่ออวดรวยหรือเพื่อหน้าตา ไม่ได้สนใจ
คุณค่าที่แท้ของอาหาร คุณค่าแท้ของอาหารคืออะไร คือการ
เสริมสร้างบำรุงร่างกาย แต่พฤติกรรมบริโภคนิยมนั้นไม่ได้
บริโภคเพราะความอร่อยเท่านั้น แต่เพื่อหน้าตา เพื่อความ
โก้เก๋ เพื่อความภูมิฐาน

ข่าวสารก็เหมือนกัน เราควรบริโภคข่าวสารเพื่ออะไร
ตามหลักคุณค่าแท้ เราควรรับรู้ข่าวสารเพื่อให้เกิดความรู้
สำหรับเอาไปใช้ประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น แต่คนจำนวน
ไม่น้อยบริโภคข่าวสารเพราะอยากเสพความสนุกความตื่นเต้น
เกิดสงครามที่ไหนก็อยากดูว่า ชีปนาวุธที่เขาใช้ถล่มกันนั้น
แม่นยำแค่ไหน มีอำนาจการทำลายล้างสูงเพียงใด บางทีก็
อยากดูว่าฉิบหายกันไปถึงไหนแล้ว หรือไม่ก็อยากรู้ว่าคนดัง
อย่าง มาดอนน่า ริกกี มาร์ติน บริตนิย์ สเปียร์ มีข่าวซุบซิบ
ถึงเขาอย่างไรบ้าง ทุกวันนี้เราเสพข่าวสารเพื่อสนองอารมณ์
ความมัน และความตื่นเต้น ไม่ใช่เพื่อความรู้ เพราะฉะนั้น

หนังสือพิมพ์รายวันส่วนใหญ่จึงมีแต่เรื่องที่ตื่นเต้นกระตุ้น
อารมณ์ สนองความอยากรู้อยากเห็นเฉพาะตัว ส่วนเนื้อหา
สาระที่จะเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมนั้น นับวันจะมีน้อยลง

ระดับที่สามคือ ระดับสังคม อาตมาได้พูดไปแล้วถึง
บริโภคนิยมระดับทัศนคติและพฤติกรรม ซึ่งเป็นเรื่องของ
บุคคล บริโภคนิยมยังปรากฏในรูปที่เป็นระบบสังคมหรือ
แบบแผนนโยบาย เช่น การทำทุกอย่างให้กลายเป็นสินค้า
ไปหมด แม้กระทั่งความรักความมีน้ำใจก็ขายได้ โดยเฉพาะ
ขายให้นักท่องเที่ยว เคยเห็นโฆษณาทางโทรทัศน์ไหม ที่บอกว่า
คนไทยมีน้ำใจ มีน้ำใจเพื่ออะไร ก็เพื่อให้ฝรั่งมาท่องเที่ยวใน
เมืองไทยเยอะๆ อันนี้คือการเอาน้ำใจหรือรอยยิ้มของคนไทย
มาขาย เรายังเอาวัฒนธรรมประเพณีมาขาย ทุกจังหวัดเดี๋ยวนี้
ต้องมีประเพณีวัฒนธรรมประจำจังหวัดที่ขายนักท่องเที่ยวได้
ทุกจังหวัดต้องมีอย่างน้อยหนึ่งอย่าง นี่เป็นนโยบายรัฐบาล
เพื่อขายนักท่องเที่ยว ไม่ว่านักท่องเที่ยวไทยหรือต่างชาติ และ
กระบวนการดังกล่าว ถูกกำหนดโดยพ่อค้าหรือข้าราชการ
ชั้นสูงในจังหวัด โดยที่ชาวบ้านถูกกีดกันไม่ให้มีส่วนร่วม
ยกเว้นมาแสดงให้นักท่องเที่ยวดูเท่านั้น ไม่ว่าประเพณีบุญบั้งไฟ
ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา หรือประเพณีชักพระ เดี่ยวนี้
ถูกทำให้กลายเป็นสินค้าไปหมด การศึกษาก็เช่นกัน กลาย

เป็นสินค้าที่ต้องซื้อต้องขาย ใครไม่มีเงินก็หมดโอกาสทางการศึกษา

แม้แต่บุญก็กลายเป็นสินค้า มีการเอาวิธีการตลาดมาใช้ เช่นคิดค้นบุญประเภทต่างๆ เหมือนกับที่แตกสินค้าออกมาเป็นหลายๆตัวเพื่อไม่ให้จำเจ มีเซลล์แมนมาชักชวนคนทำบุญโดยตนเองก็ได้เปอร์เซ็นต์ ที่สำคัญก็คือการทำให้คนเข้าใจว่าบุญจะได้มากก็ต่อเมื่อจ่ายเงินมาก ตามหลักพุทธศาสนา บุญไม่ได้ขึ้นอยู่กับจำนวนเงินเลย ทำบุญโดยไม่ต้องใช้เงินก็ได้ แต่เดี๋ยวนี้ผู้คนถูกทำให้เข้าใจว่าบุญนั้นขึ้นอยู่กับจำนวนเงินเหมือนกับสินค้า จะได้บุญมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับว่าใช้เงินไปมากเท่าไร บุญขั้นสูงหรือขั้นต่ำขึ้นอยู่กับว่าใช้เงินมากหรือน้อย ถ้าใช้เงินน้อยก็ได้บุญระดับต่ำๆ เช่น อาจถูกหอยแค่ ๒-๓ ตัว หรือสบเ็นทรานซ์ได้ แต่ถ้าใช้เงินมากก็ได้บุญระดับสูง เช่น รอดตาย หายป่วย ร่ำรวย มีชื่อเสียงหรือถูกลีตเตอร์รางวัลที่หนึ่ง ถ้าอยากสัมผัสกับอายตณนิพพานอย่างที่วัดพระธรรมกายสอน ก็ต้องจ่ายเงินเป็นแสนเป็นล้าน บุญเหมือนกับสินค้า คือมีหลายระดับ และขึ้นอยู่กับจำนวนเงินที่ซื้อ

ทรัพยากรหรือสิ่งแวดล้อมก็ถูกทำให้เป็นสินค้าเช่นกัน ถามว่าทะเลสาบสงขลาในเวลานี้มีค่าแค่ไหน คนจำนวนไม่น้อยคิดเป็นจำนวนเงินเลยว่า มีปลา กุ้ง หอยก็แสนตัน คิดเป็นมูลค่าเท่าไร? คือคิดเป็นตัวเงินหมด คุณค่าของป่าก็ถูกตีราคาเป็นตัวเงิน ตามปริมาณเนื้อไม้ที่จะเอาไปขายได้ แต่ไม่ได้มีการคิดถึงมิติทางจิตใจ มิติทางวัฒนธรรม หรือความยั่งยืนของวิถีชีวิตเลย แม้แต่อากาศและน้ำสะอาดซึ่งเป็นคุณค่าสำคัญจากป่าก็ถูกมองข้ามไป นี่เป็นประการที่หนึ่งคือนโยบายทางเศรษฐกิจที่ทำทุกอย่างให้เป็นสินค้า

ประการที่สอง บริโภคนิยมได้ถูกแปรออกมาเป็นนโยบายการพัฒนาที่สนองพฤติกรรมการบริโภค นโยบายการพัฒนาแทบทั้งหมดล้วนเป็นไปเพื่อการสนองการบริโภคหรือเป็นไปเพื่อบริโภคนิยม ถามว่าการสร้างถนน ผลิตไฟฟ้า สร้างเขื่อน ทำไปเพื่ออะไร ก็เพื่อกระตุ้นการผลิตและส่งเสริมการบริโภค แม้ว่าจะทำให้ชุมชนแตกสลาย วัฒนธรรมผืนผวน ผู้ปกครองก็ไม่สนใจ การพัฒนาแทนที่จะส่งเสริมให้คนมีความสุขมากขึ้น กลับไปเน้นเรื่องการผลิตและกระตุ้นการบริโภค การวัดความเจริญของประเทศโดยดูการเติบโตของรายได้ประชาชาติ (GNP) ก็เพรา่มุ่งสนองบริโภคนิยมนั่นเอง

ประการที่สาม หมายถึงการที่บริโภคนิยมได้กลายเป็น
วัฒนธรรม หรือแบบแผนของสังคม บริโภคนิยมไม่ใช่เป็น
แค่ “ไลฟ์สไตล์” หรือรูปแบบการใช้ชีวิตของปัจเจกบุคคล
เท่านั้น แต่ได้กลายเป็นวัฒนธรรม พฤติกรรม หรือวิถีคิดของ
คนทั้งสังคมไปแล้ว นั่นคือเวลาผู้คนสัมพันธ์กับใคร ก็ต้องดูคน
ทั้งสังคมไปแล้ว นั่นคือเวลาผู้คนสัมพันธ์กับใคร ก็ต้องดูก่อนว่า
คบแล้วจะได้ผลประโยชน์จากคนคนนั้นเท่าไร จะแต่งงานก็
ต้องคิดก่อนว่าจะจ่ายเท่าไร ได้เท่าไร จะเรียนอะไรก็ต้อง
ดูว่าจบแล้วจะได้เงินเท่าไร ออกฤทธิ์ได้ในเวลาที่ปี วิชานี้
ถ้าเรียนแล้วไม่รวยก็ขยับไปเรียนวิชาอื่นดีกว่า วิถีคิดแบบนี้
ได้กลายเป็นวัฒนธรรมของสังคมไปแล้ว ทำนองเดียวกันเวลา
มีโยมมาขอทอดกฐิน เจ้าอาวาสจำนวนไม่น้อยก็ต้องดูก่อนว่า
รายไหนที่จะหาเงินมาทอดกฐินได้มากกว่ากัน รายไหนที่มี
โอกาสหาเงินเข้าวัดได้มากที่สุดก็รับกฐินจากรายนั้น เพราะ
ปีหนึ่งรับกฐินได้ครั้งเดียว นี่คือวิถีคิด และพฤติกรรมที่
แพร่หลายทั้งโยมและพระ

ผลกระทบต่อธรรมชาติ สังคม และชีวิต

อาตมาขอใช้เวลาอีกสักหน่อยกับการอธิบายเรื่อง
บริโภคนิยม เพราะคิดว่ามันมีผลกระทบอย่างมาก ทั้งในแง่
ธรรมชาติ สังคม และชีวิต

ในแง่ธรรมชาติ เมื่อทุกอย่างถูกทำให้เป็นสินค้า ทุกอย่างถูกนำไปส่งเสริมการผลิตและกระตุ้นการบริโภค ป่าไม้ ภูเขา แม่น้ำ ลำธารก็ย่อมถูกทำลาย ถ้าไม่เกิดปัญหามลพิษ ก็เกิดปัญหาการขาดแคลนทรัพยากร อ่าวไทยตอนนี้ก็แทบไม่เหลือปลาให้จับกิน ต้องใช้อวนลากอวนรุน ซึ่งทำลายระบบนิเวศอย่างมาก อีกทั้งทำลายพันธุ์ปลาอย่างรวดเร็ว ถามว่าถ้าปลาหมดแล้ว ทำอย่างไร คำตอบของชาวประมงเหล่านี้ก็คือย้ายไปที่อื่น หรือไม่ก็ไปทำอาชีพใหม่ไป เช่นทำร้านน้ำแข็ง หรือไปขายแฟรนไชส์ส้มตำที่ไหนก็ได้ แต่คนรุ่นหลังจะเดือดร้อนอย่างไร ไม่ค่อยมีใครสนใจกัน

ในแง่ผลกระทบทางสังคมก็คือ ความเป็นอยู่ของชาวบ้านได้รับผลกระทบ เกิดความเดือดร้อน โดยเฉพาะคนยากคนจน อย่างในทะเลสาบสงขลา เมื่อเรือประมงกวาดเอาปลาเกะตักโดยใช้วิธีที่ไม่คำนึงถึงธรรมชาติ ปลาชนิดอื่นก็ถูกทำลายไป ชาวประมงรายย่อยก็ย่อมเดือดร้อน จับปลาไม่ได้ เมื่อมีการสร้างเขื่อนก็มักตามมาด้วยการขับไล่ชาวบ้านออกจากพื้นที่ เมื่อมีการปิดป่าเพื่อให้เอกชนทำสวนปาล์ม ปลูกยาง ชาวบ้านที่เป็นคนเล็กคนน้อยก็ไม่มีที่ทำกิน หรือไม่มีโอกาสเข้าป่าเพื่อหาของป่า ชีวิตความเป็นอยู่ถูกระทบกระเทือนเวลานี้คนจำนวนไม่น้อย ถูกกระแสนการพัฒนาทำร้ายเพียงเพื่อ

ตอบสนองการบริโภคของคนจำนวนน้อย ชาวบ้านเหล่านี้ต้องพลัดถิ่นาคาที่อยู่ หรือสูญเสียทรัพยากรที่เขาได้เคยใช้ร่วมกับคนอื่น ๆ สิ่งที่เกิดขึ้นตามมา ก็คือช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจน คนรวยก็รวยขึ้น ขณะที่คนจนก็จนลง

ผลทางสังคมอีกประการหนึ่งก็คือทุนทางสังคมหมดไป ทุนทางสังคมได้แก่ วัฒนธรรม ประเพณี คือความมีน้ำใจ ความเอื้อเฟื้อ อาตมาได้อ่านหนังสืองานศพเล่มหนึ่ง ผู้แต่งเล่าถึงชีวิตของแม่เมื่อเขายังเด็ก แม่เป็นคนอำเภอสทิงพระ ตอนเด็กๆเห็นแม่ตำข้าวทุกวัน ลูกถามว่า แม่ตำข้าวทำไม แม่บอกว่า หมู่บ้านนี้มีคนไปใครมาเยาะ บางครั้งมีคนแปลกหน้าผ่านมา เขาไม่มีที่ไปเพราะสมัยนั้นไม่มีโรงแรม การคมนาคมก็ไม่ได้ แม่บอกว่า แม่ตำข้าวเพื่อต้อนรับคนแปลกหน้าที่ต้องมาค้างคืนในหมู่บ้านก่อนที่จะเดินทางต่อไป ลูกก็ถามว่า “แล้วแม่ไม่กลัวคนพวกนี้มาเป็นโจร เป็นขโมยหรือ” แม่บอกว่า “เขาไม่ปล้นไม่ขโมย คนที่ให้ข้าวให้น้ำหฺรอก” ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่มีเมตตา แม้กระทั่งกับคนที่ไม่รู้จัก เป็นทุนทางสังคมอย่างหนึ่งซึ่งเมืองไทยเคยมีมาก แต่บริโภคนิยมได้ทำลายสิ่งนี้ไปเกือบหมดสิ้น เพราะคนไม่มีเวลาให้แกกันแล้ว แม้กระทั่งพ่อแม่ก็ไม่มีเวลาให้กับลูก เพราะต้องตั้งหน้าตั้งตาทำมาหากินเพื่อให้ได้เงินเยอะ คิดว่ามีเงินเยอะแล้วก็จะสุขสบายไปเอง ความเชื่อ

และวิถีชีวิตแบบนี้ทำลายทุนทางสังคมไปเกือบหมดสิ้น หรือไม่ก็
แปรทุนทางสังคมให้กลายเป็นสินค้าเพื่อตูดเงินจากนักท่องเที่ยว
เช่น โฆษณามาท่องเที่ยวที่หมู่บ้านนี้กันดีกว่า เพราะผู้คนมี
น้ำใจ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ พอคนแห่เข้ามาหลายๆ ชาวบ้านก็
มีน้ำใจไม่ไหว ต้องเลิกไป หรือไม่ก็ต้องเรียกเงินเป็นค่าเสียเวลา
ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ก็ต้องหมดไปในที่สุด

สังคมที่ไหนก็ตาม อยู่ได้ก็เพราะทุนทางสังคม จะว่าไป
แล้ว บริโภคนิยมหรือทุนนิยมทุกวันนี้ก็ต้องอาศัยทุนทางสังคม
เช่น ความซื่อสัตย์ ธุรกิจและเศรษฐกิจดำเนินไปได้ ไม่ใช่
เพราะว่ามีน้ำ มีไฟ มีไม้ มีปลา มีทรัพยากรที่เป็นรูปธรรม
จับต้องได้เท่านั้น แต่ยังอยู่ได้เพราะความซื่อสัตย์และความ
ไว้วางใจกันของคนในสังคม ลองคิดดูว่าถ้าผู้คนทุจริตทุกหย่อม

หญ้า จะเกิดอะไรขึ้นกับเศรษฐกิจ วิฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นกับ
เมืองไทยเมื่อปี ๒๕๔๐ เกิดจากอะไร หากไม่ใช่เพราะการ
ทุจริตคดโกงอย่างมหาศาลในสถาบันการเงิน ทั้งของเอกชน
และของรัฐ เช่น การแอบให้เงินกู้แก่เพื่อนพ้องโดยไม่มีอะไร
ค้ำประกัน

เห็นหรือยังว่า แม้กระทั่งทุนนิยมก็อยู่ได้ด้วยทุนทาง
สังคม อย่างน้อยก็ต้องอาศัยความไว้วางใจกัน **ปัญหาก็คือ**
ทุนนิยมและบริโภคนิยมเอาแต่ใช้ประโยชน์จากทุนทางสังคม
แต่ไม่มีการบำรุงให้เกิดทุนทางสังคมเพิ่มเติม ของที่คุณใช้ไป
เรื่อยๆ แต่ไม่เติมกลับเข้าไป ย่อมมีแต่จะหดหายไปจนหมด
ในที่สุด เวลานี้บริโภคนิยมใช้ทุนทางสังคมไปมากแล้ว แม้แต่
ศาสนาที่ถูกเอามาใช้เพื่อเพิ่มผลผลิต แต่ไม่มีการบำรุงหรือ
สร้างขึ้นใหม่ชดเชย ทุนทางสังคมจึงเหลือน้อยมาก ผลก็คือ
เดี๋ยวนี้ผู้คนไม่ยอมมีน้ำใจกัน ทุกคนอยากเอาเวลาไปหาเงิน
แม้กระทั่งกับลูกๆก็ไม่มีเวลาให้ เพราะเงินกลายเป็นใหญ่
ผลร้ายที่ตามมายังมีอีกหลายประการ เช่น อาชญากรรม
แพร่ระบาด การฆ่าตัวตายสูงขึ้น เช่นเดียวกับการเกิดปัญหา
หย่าร้าง ปัญหาเด็กจรจัด มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน รวมทั้งปัญหา
โรคจิตโรคประสาท

ศาสนาบริโศคณยม

บริโศคณยมและการถ่อเงินเป็นใหญ่ได้ทำให้ระบบทุกอย่างผันผวนไปหมด ที่พูดมาต้งเยะต้งเยะต้งการจะบอกอะไร มันมีประเด็นเดียวที่เราน่าจะคิดกัน คือในเมื่อบริโศคณยมมันมีผลเสียมากมายขนาดนี้ ทำไมมันถึงยังแพร่หลายได้เรื่อย ๆ ทำไมจึงเป็นลัทธิความเชื่อที่แพร่สะพัดไปทั่วโลกได้ ทำไมจึงมีอิทธิพลมากในเมืองไทย ทั้งๆที่มีโทษมากมายถึงเพียงนี้

ตำแหน่งหน้าที่ในระบบยุติธรรมเวลานี้ แทนที่จะช่วยผดุงความยุติธรรมในสังคม ทำให้สังคมสงบสุข กลับกลายเป็นสินค้าอีกแบบหนึ่งไปแล้ว คือถ้าคุณไปอยู่ในระบบนี้แล้วคุณสามารถเล่นแร่แปรธาตุให้กลายเป็นตัวเงินขึ้นมาได้ไม่ว่าจะเป็นผู้พิพากษา ตำรวจ หรืออัยการ จะว่าไป ตำแหน่งต่างๆในระบบราชการหรือการเมือง ล้วนเป็นช่องทางหาเงินได้ทั้งนั้น แม้กระทั่งเป็นหัวหน้ารปภ.ในทำเนียบ ไม่ต้องพูดถึงตำแหน่งรัฐมนตรีหรือนายกฯ คุณสามารถแปรเป็นตัวเงินได้หมด ระบบมันเสียไปแล้ว เพราะระบบเหล่านี้จะอยู่ได้ก็ต่อเมื่อผู้คนเชื่อมั่นในความซื่อสัตย์สุจริต แต่เดี๋ยวนี้มันกลายเป็นแหล่งรายได้ที่คนข้างนอกพยายามแย่งชิงมาให้ได้ วิธีหนึ่งก็คือการซื้อตำแหน่ง ผลตามมาก็คือระบบบิดเบี้ยวไปหมดเวลานี้เมืองไทยบิดเบี้ยวไปทั่วประเทศ เราจึงได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่คอร์รัปชันกันมากที่สุดอันดับที่สี่ของเอเชีย เมื่อเร็วๆนี้องค์กรความโปร่งใสสากลระหว่างชาติได้ทำดัชนีชี้วัดความคอร์รัปชัน เขาจัดไว้ ๔๐ อันดับ เดนมาร์กซื่อสัตย์สุจริตเป็นอันดับหนึ่ง ส่วนประเทศไทยอยู่อันดับที่ ๓๓ รองลงมาคือ จาเมกา ไนจีเรีย และคาเมรูน ซึ่งชาวบ้านเรียกว่าเป็นกาฬทวีป แม้แต่ฟิลิปปินส์ ซึ่งมีความวุ่นวายมากกว่าเราก็น่าจะมีความโปร่งใสและซื่อสัตย์มากกว่าเรา

บางคนอาจจะตอบว่า เพราะมีกลุ่มผลประโยชน์ที่พยายามรักษาบริโภคนิยมเอาไว้ บรรษัทข้ามชาติต้องการขยายอิทธิพล ก็เลยต้องเผยแพร่บริโภคนิยมให้คนหลงติดกับดัก อันนี้ก็ถูก แต่อาจมาคิดว่าตอบแค่นี้ยังไม่พอ อีกเหตุผลหนึ่งน่าจะเป็นเพราะว่า ถ้าพูดกันอย่างง่าย ๆ คือมันได้กลายเป็นศาสนาของคนจำนวนมากไปแล้ว เมื่อผู้คนไปยึดถือมัน ประหนึ่งศาสนาแล้ว ก็เลยไม่สามารถปฏิเสธสิ่งนี้ได้ เวลา**นี้บริโภคนิยมกลายเป็นศาสนาอย่างหนึ่งไปแล้ว** อาตมาไม่ได้พูดอย่างตีฝืนปาก สิ่งใดจะเป็นศาสนาหรือไม่ อาตมาคิดว่าต้องประกอบด้วยสามอย่าง

อย่างหนึ่ง คือ ทำที่ต่อสิ่งนั้น ใครก็ตามที่ยึดสิ่งใดสิ่งหนึ่งไว้ ยึดด้วยอำนาจอุปาทาน ยึดไว้อย่างมั่นคง ยึดไว้อย่างเหนียวแน่น ยอมเสียสละเวลา และทุ่มเทเพื่อสิ่งนั้นขนาดไม่เป็นอันหลับอันนอน นั่นแหละคือศาสนา คนเฒ่าคนแก่สมัยก่อนนับถือพุทธศาสนาเป็นชีวิตจิตใจ เขายอมเสียสละทุ่มเททุกอย่างเพื่อพระศาสนา เวลาจะทำบุญก็ไม่เป็นอันกินอันนอน ยอมเสียเงินเสียทอง หรืออุทิศลูกให้แก่พระศาสนาได้

ถามว่าเวลานี้คนจำนวนไม่น้อยเลย วันหนึ่งๆอุทิศตัวให้กับบริโภคนิยมมากนักน้อยเพียงใด ปฏิเสธไม่ได้ว่าคนจำนวน

ไม่น้อยอุทิศตัวให้กับบริโภคนิยมอย่างจริงจัง ไม่ได้หลับไม่ได้นอน แม้เมื่อยู่ว่าจะหย่าแต่ผัวก็ยังไม่เลิกหาเงิน หรือทำกำไรอยู่นั่นแหละ ลูกจะบ่นจะร้องอย่างไรก็ไม่สนใจ เอาแต่ทำมาหากินเพื่อจะหาเงิน อุปาทานแบบนี้เป็นอุปาทานของศาสนา เป็นแรงยึดติดแบบศาสนา การเสียสละตนเพื่อบริโภคนิยมเป็นทำที่แบบศาสนา

ประการที่สอง ดูที่ แรงจูงใจ อย่างที่อาตมาพูดไว้ว่า ทุกวันนี้ผู้คนเข้าหาบริโภคนิยมไม่ใช่แค่ต้องการความสุขทางกายเท่านั้น เขาต้องการมีเงินมากๆ มีของเสพมากๆ ไม่ใช่เพราะต้องการความสะดวกสบายทางวัตถุเท่านั้น แต่เพราะต้องการตัวตนใหม่ ศาสนาทั้งหลายก็ล้วนเป็นไปเพื่อสร้างตัวตนใหม่ที่พึงปรารถนา ทางพุทธศาสนาอาจเป็นข้อยกเว้น ที่มุ่งพัฒนาบุคคลไปจนข้ามตัวตนได้ แต่ศาสนาจำนวนไม่น้อยยังเชื่อเรื่องตัวตนอยู่ ก็เลยมุ่งการสร้างตัวตนใหม่ให้ประณีตหรือดีขึ้น บริโภคนิยมทำตรงนี้เหมือนกัน คนจำนวนมากต้องการวัตถุหรือสิ่งเสพมากๆ ก็เพราะต้องการเป็นคนใหม่ ทั้งในความรู้สึกของเขา และในสายตาคนอื่น **ที่สำคัญก็คือ คนส่วนใหญ่เข้าหาบริโภคนิยมเพื่อความมั่นคงทางจิตใจ**

ความมั่นคงทางจิตใจมีหลายชั้น ในชั้นพื้นๆ คือ ชั้นที่ปลอดภัยจากอันตรายหรือการคุกคาม อันนี้ไม่ใช่บริโภคนิยม บริโภคนิยมไม่ได้ทำหน้าที่อย่างนี้ แต่สนองความต้องการในจิตใจ โดยให้สิ่งที่เราคิดว่าเป็นหลักประกันของชีวิต บริโภคนิยมทำหน้าที่ที่ตรงนี้ คือ ถ้ามีวัตถุบางอย่างแล้วคุณจะรู้สึกมีความมั่นใจ เช่น ถ้าคุณมีเงินมากๆ ในธนาคาร คุณจะรู้สึกมั่นใจ ถ้ามีเงินน้อย เริ่มจะไม่มั่นใจแล้ว เหมือนขับรถ ถ้ามีประกัน คุณจะรู้สึกมั่นใจในการขับ แต่ถ้าไม่มีประกันก็จะกลัวตัวสั่น ยิ่งถ้าไม่มีพรบ. ประกันภัยบุคคลที่สามด้วยแล้วจะขับไม่ค่อยสนุกแล้ว แต่ถ้ามีประกันชั้นหนึ่งก็จะขับเต็มที่เหยียบคันเร่งด้วยความมั่นใจ เจอตำรวจที่ไหนก็ไม่กลัว มีอุบัติเหตุก็ไม่วิตก เดี่ยวเรียกตัวแทนประกันมาจัดการก็เรียบร้อย หลักประกันทำให้เรารู้สึกมั่นคงในจิตใจ บริโภคนิยมทำให้เรารู้สึกว่ามีหลักประกันแบบนี้ จึงรู้สึกมีความมั่นคงในจิตใจ

ความมั่นคงในจิตใจที่ลึกที่สุด คือความรู้สึกว่าชีวิตของคุณมีคุณค่า มีความหมาย ตรงนี้บริโภคนิยมก็ให้สัญญาว่าชีวิตของคุณจะมีคุณค่าและความหมาย ถ้าคุณมีวัตถุสิ่งเสพมากมาย โดยเฉพาะสินค้ายี่ห้อต่างๆ มันทำให้คุณรู้สึกว่าชีวิตมีเข็มมุ่ง มีเป้าหมาย เป้าหมายที่ว่าก็คือ ชีวิตนี้เราต้องรวยให้ได้ อย่างน้อยต้องมีคฤหาสน์ มีรถราคาสิบล้าน บริโภคนิยมทำให้นักเรียนมีเข็มมุ่งในการเรียน นักศึกษาจำนวนไม่น้อยในเวลานี้เรียนอย่างเต็มที่ เพราะตั้งเป้าว่าจบแล้วต้องรวย แต่ก่อนไม่เคยนึกตรงนี้ เรียนไปเล่นไป บางทีก็หนีเรียน แต่พอมีจุดเป้าหมายในชีวิตว่าจะต้องรวย ก็เลยเรียนแบบทุ่มเท แม่บอกให้พักก็ไม่นอนพัก เพราะตั้งเป้าว่าจะต้องเข้ามหาวิทยาลัยดีๆ จะได้รวยไวๆ ลองสังเกตดูสำนักกวดวิชาทั้งหลายแทบไม่มีคนหนีเรียนเลย ทั้งๆที่เก็บแพงคนก็ยังแห่ไปเรียนกันมากมาย ผิดกับตอนเด็กๆอยากจะหนีเรียน แต่โรงเรียนกวดวิชาไม่มีใครหนีเลย ทั้งๆที่ห้องเรียนก็แออัดยัดเยียด ทั้งนี้ก็เพราะเขามีเข็มมุ่ง คืออยากสอบเอ็นทรานซ์เข้ามหาวิทยาลัยให้ได้ จบแล้วจะได้รวย คนจำนวนมากคิดอย่างนั้น

บริโภคนิยมและวัตถุนิยมทำให้ชีวิตมีเป้าหมายและมีความหมาย ศาสนาก็ทำหน้าที่นี้เช่นกัน คือทำให้ชีวิตมีเป้าหมาย เพราะถ้ามีเป้าหมายแล้วชีวิตจะมีคุณค่า ถูกหรือผิด

เป็นอีกเรื่องหนึ่ง ลึกลงไปกว่านั้น อาตมาคิดว่า สัญชาตญาณของคนเราต้องการตัวตนที่มั่นคงและยั่งยืน สมัยก่อนความเชื่อเรื่องชาติหน้า ทำให้คนเราไม่กลัวตายเพราะเราถือว่าพอตายไปแล้วก็ไปเกิดใหม่ได้ ระยะหลังคนไม่ค่อยเชื่อเรื่องชาติหน้าแล้ว ทีนี้จะทำอย่างไร เพราะลึกๆคนเราไม่ต้องการให้ตัวตนสิ้นสุดที่ชาตินี้ ปัญหาตั้งแต่ก่อนแก้ด้วยการเอาประเทศชาติมาแทนที่ชาติหน้า ประเทศชาติเป็นตัวตนใหม่ที่จะคงอยู่เป็นนิรันดร์แม้เราจะตายไปแล้ว การมีประเทศชาติทำให้เราเชื่อว่าตายไปแล้วตัวตนของเรายังไม่ขาดสูญ เพราะมีชาติทำหน้าที่สืบต่อตัวตนของเรา ด้วยเหตุนี้ผู้คนจึงยอมตายเพื่อประเทศชาติได้ ทำให้ไม่กลัวตาย

แต่ระยะหลังคนไม่ค่อยศรัทธาในชาติเสียแล้ว ถ้าเช่นนั้นจะมีอะไรมาเป็นสิ่งที่สืบต่อตัวตนได้ คนจำนวนไม่น้อยเอาบริษัทมาเป็นตัวแทน จึงยอมตายเพื่อบริษัท หุ่่มทำงานทั้งวันทั้งคืนเพื่อบริษัทโดยไม่สนใจลูกเมีย อย่างในญี่ปุ่นทุกเช้าจะมีการเข้าแถวร้องเพลงเชิดชูบริษัท คนไทยเรายังไม่ถึงขั้นนี้ เราจึงเอาอย่างอื่นมาแทน เช่นเอาชื่อเสียงวงศ์ตระกูลมาสำหรับสืบต่อตัวตนแทน ทำให้เรายอมตายเพื่อชื่อเสียงวงศ์ตระกูล แต่เมื่อสิ่งนี้เริ่มคลายความศักดิ์สิทธิ์ ส่วนหนึ่งก็เพราะลัทธิปัจเจกนิยมมีอิทธิพลมากขึ้น ผู้คนก็หันไป

เอาวัตถุมารเป็นสิ่งที่สืบต่อตัวตนแทน คิดจะฝากตัวตนไว้กับวัตถุแทน เพราะวัตถุนั้นมันมีลักษณะอาการที่มั่นคงยั่งยืน บัญชีเงินในธนาคารก็ดี ตึกกรมบ้านช่องก็ดี มันให้ความรู้สึกว่าเป็นตัวตนที่มั่นคง ถ้าเอาตัวตนไปผูกติดกับสิ่งนี้ ตัวตนของเราก็จะคุ้มกันไปด้วย และอาจรู้สึกไปถึงขั้นว่ามันจะสืบต่อตัวตนของเราให้เป็นนิรันดร์ได้ ตรงนี้เป็นแรงผลักดันเล็กๆที่ทำให้ผู้คนนับถือบริโภคนิยม มันเป็นแรงผลักดันอย่างเดียวกับที่ทำให้ผู้คนเข้าหาศาสนา เป็นแรงผลักดันที่ลึกมาก สามารถเรียกได้ว่า เป็นแรงผลักดันทางจิตวิญญาณ

สมัยก่อนผู้คนเข้าหาศาสนาหรือเข้าหาพระเจ้า เพราะเชื่อว่าพระเจ้าจะเป็นสิ่งที่เขาสามารถฝากตัวตนเอาไว้ได้ มีหลายศาสนาที่บอกว่าตายแล้วจะไปพบกับพระเจ้า หรือตัวตนของเราจะไปรวมกับปรมาตมัน ซึ่งเป็นตัวตนที่ยิ่งใหญ่ที่สุด ศาสนาแบบนี้ช่วยให้ผู้คนเกิดความมั่นใจ ว่าตายแล้วตัวตนจะไม่สูญ แต่จะสืบทอดไปในลักษณะที่มั่นคงยั่งยืนเป็นนิรันดร์ ศาสนาแบบนี้ช่วยตอบสนองความต้องการส่วนลึก ที่ต้องสืบต่อตัวตนอย่างถาวร ตอนหลังความเชื่อเหล่านี้เสื่อมอิทธิพลไป แต่สิ่งที่ยังไม่หมดไปก็คือความต้องการมีตัวตนที่สืบเนื่องไม่มีที่สิ้นสุด ด้วยเหตุนี้ผู้คนจึงหันไปฝากฝังตัวตนกับวัตถุแทน เพราะมันคุ้มกันแข็งแรงดี วัตถุจึงกลายเป็นสรณะของคนสมัย

ใหม่แทนศาสนา อันนี้คือความต้องการทางจิตวิญญาณที่อยู่เบื้องหลังความเฟื่องฟูของบริโศคนิยม เนื่องจากผู้คนเข้าหาบริโศคนิยมเพื่อหวังที่จะได้รับการตอบสนองทางจิตวิญญาณอย่างทีกล่าวมา อาตมาจึงเรียกบริโศคนิยมว่า เป็นศาสนาอย่างหนึ่ง

ประการที่สามก็คือ พิธีกรรมและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ศาสนาทุกศาสนาต้องมีพิธีกรรม ต้องมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ บริโศคนิยมก็มีพิธีกรรมและสิ่งศักดิ์สิทธิ์เช่นกัน เทศกาลลดราคา หรือลดแลกแจกแถมเป็นพิธีกรรมอย่างหนึ่งของบริโศคนิยม มีแล้วไม่ไปได้อะไร ไม่ได้ไปไม่ได้ พอถึงปลายปีมีเทศกาลคริสต์มาส ปีใหม่ ต้นปีมีวันวาเลนไทน์ พวกนี้เป็นพิธีกรรมอย่างหนึ่งของบริโศคนิยมไปแล้ว เทศกาลนี้มาถึงเมื่อไหร่ก็ต้องเข้าห้างไปช้อปปิ้งกัน ถ้าไม่ทำก็รู้สึกผิดปกติ อยู่ไม่เป็นสุข

ส่วนพิธีกรรมประจำสัปดาห์ ก็คือการเข้าศูนย์การค้า ทุกเสาร์อาทิตย์แทนการเข้าวัด นี่คือพิธีกรรมที่คุณขาดไม่ได้ พิธีกรรมอีกอย่างหนึ่งที่สำคัญคือ พิธีกรรมคอนเสิร์ต เวลาที่หนุ่มสาวไปคอนเสิร์ตเหมือนเข้าร่วมพิธีทางศาสนาเลย เวลาหนุ่มสาวไปฟังคอนเสิร์ต มันจะให้ความรู้สึกที่เรียกได้ว่าเป็น “ประสบการณ์ทางจิตวิญญาณ” เป็นความรู้สึกปีติ และลึ้ม

ตัวตน เหมือนกับว่าตัวตนได้สลายไปในฝูงชน ตัวตนได้หลอมรวมกันเป็นหนึ่งเดียว เมื่อตัวตนหลอมรวมเป็นหนึ่งเดียวจะรู้สึกโปร่งเบามากเลย ความทุกข์ทั้งหลายมลายหายไปเพราะไม่มีตัวตนให้ห่วงพะวงอีกต่อไป มันเป็นประสบการณ์ทางจิตวิญญาณ ที่ไม่ต่างจากการร่วมพิธีทางศาสนาที่มีคนเยอะๆ มันไม่ใช่แค่สนุกอย่างเดียว คนเฒ่าคนแก่ไม่เข้าใจเรื่องนี้ จะว่าไปนี่ก็เป็นประสบการณ์อย่างเดียวกัน เวลาไปร่วมชุมนุมประท้วงติดต่อกันนานๆ คนที่ร่วมเหตุการณ์แบบนี้ ถึงจุดหนึ่งจะไม่กลัวตาย แต่จะยอมตายหากพวกของตัวถูกคนภายนอกก่อแค้นหรือคุกคาม ในภาวะเช่นนั้นผู้คนยอมตายได้เพื่อเพื่อนฝูง เพราะฝูงชนได้กลายเป็นตัวตนของตัวเองไปแล้ว คงไม่ต่างจากมดที่ยอมตายเพื่อปกป้องรังของมัน

คนเราเมื่อลืมตัวตน หรือเอาตัวตนไปฝากไว้กับฝูงชน แทน จะไม่กลัวตาย ใครที่เคยร่วมชุมนุมทางการเมืองหรือร่วมคอนเสิร์ต จะรู้สึกแบบนี้เหมือนกัน นี่คือสภาวะหรือประสบการณ์ที่สามารถจัดได้ว่าเป็น “ประสบการณ์ทางศาสนา” มันทำให้ผู้คนหลุดพ้นจากตัวตนเดิมที่คับแคบ กลายมามีตัวตนใหม่ที่มั่นคงและใหญ่กว่าเดิม ทำให้เกิดสภาวะที่อบอุ่น มั่นคง เบาสบาย นี่คือพิธีกรรมทางศาสนาของคนรุ่นใหม่ เพราะฉะนั้นการฟังเพลงจากเทป หรือจากซีดีจึงไม่ถึงใจ

เท่ากับไปฟังคอนเสิร์ต โดยเฉพาะเมื่อได้ร่วมเต้นกันเป็นพันๆ คน ดูโทรทัศน์ยังงี้ก็ไม่ให้ความรู้สึกเท่ากับการที่ไปเป็นส่วนหนึ่งของคอนเสิร์ต คอนเสิร์ตจึงกลายเป็นพิธีกรรมอย่างหนึ่งที่ขาดไม่ได้ของศาสนาบริโศคนิยม

แล้วสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของบริโศคนิยมคืออะไร สมัยก่อน สิ่งศักดิ์สิทธิ์คือพระธาตุ สมัยนี้ต้องเป็นลายเซ็นดาราชะใหม่ ยิ่งเป็นดารานอกยิ่งศักดิ์สิทธิ์ใหญ่ เดียวนี้แม้แต่กางเกงชั้นในของดาราฟุตบอลอย่างเบ็คแคมที่ยังไม่ได้ซัก ใครๆก็อยากได้ เวลาเขามาเมืองไทย หรือไปเมืองจีน เสื้อผ้าและข้าวของเครื่องใช้ของเขาในโรงแรมมีคนแย่งกันประมูล ยอมจ่ายเงินเป็นหมื่นเป็นแสน พวกนี้ให้ความรู้สึกทางจิตใจแก่คนรุ่นใหม่ ไม่ต่างจากที่ซานหมาก หรือน้ำบ้วนปากของเกจิอาจารย์ชื่อดัง มีค่าสำหรับคนเฒ่าคนแก่ ของใช้พวกนี้กลายเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ไปได้ก็เพราะคนรุ่นใหม่เห็นดารานี้ไม่ต่างจากพระเจ้า พอ นักร้องดนตรีเอ็กซ์แจแปนฆ่าตัวตาย วัยรุ่นญี่ปุ่นหลายคนก็ฆ่าตัวตายตาม เหมือนกับการพลีชีพเพื่อพระเจ้า

ที่ทางของศาสนาในยุคบริโศคนิยม

มาถึงจุดนี้แล้ว คำถามมีอยู่ว่า แล้วศาสนาจะไปอยู่ตรงไหน เราเคยเชื่อกันว่า ถ้าวัตถุนิยม หรือบริโศคนิยมมา ศาสนาหมด อาตมาก็เคยเชื่อเช่นนั้น แต่หลังจากที่ได้ศึกษาค้นคว้าและมีประสบการณ์ในบางประเทศ เช่น ญี่ปุ่น ซักไม่ค่อยแน่ใจแล้วว่า บริโศคนิยมมา ศาสนาจะหมด ยกตัวอย่างลาสเวกัส หลายคนคงนึกออกกว่าเป็นแดนกาสิโน เป็นเมือง

ประโลมโลกทุกๆเลย เต็มไปด้วยอบายมุขทุกอย่างเท่าที่จะมีได้ในโลกนี้ เช่น การพนัน ซ่องโสเภณี เหล้า แหล่งบันเทิงเรีงรมย์ จะหายากหน่อยก็คือยาเสพติด ปรากฏว่าเมืองนี้มีโบสถ์ถึง ๕๐๐ แห่ง แสดงว่าแหล่งอบายมุขกับโบสถ์อยู่ด้วยกันได้ ศาสนาไม่หมด แต่ถูกเลี้ยงไว้เพื่อรับใช้บริโศคนิยม ลาสเวกัส ต้องการโบสถ์ไปทำไม โบสถ์เป็นที่ต้องการมากในเมืองนี้เพราะว่าคนที่มาเที่ยวจากทั่วโลก เมื่อมาเล่นการพนันแล้ว มันต้องมีบางคนที่มีหมดตัวหรือล้มละลาย คนพวกนี้เวลาหมดตัวแล้วทำอย่างไร หลายคนคิดฆ่าตัวตาย บางคนก็อยากก่ออาชญากรรม เช่น ปล้นธนาคาร ตรงนี้แหละที่เป็นบทบาทของศาสนาใน ลาสเวกัส คือปลอบประโลมใจผู้คนจะได้ไม่คิดสั้น หรือไม่ก็ช่วยยับยั้งชั่งใจไม่ให้ไปปล้นใครเขา ถ้าอยากรวยก็ให้พยายามต่อไป อยากเล่นก็ไม่ว่าแต่อย่าฆ่ากันนะ บางทีก็ทำหน้าที่เตือนให้เพลากหน่อย อย่าเล่นแบบหน้ามืดตามัว นึกถึงครอบครัวบ้าง อย่าให้คนอื่นเดือดร้อน ศาสนากลายเป็นตัวรับใช้บริโศคนิยม โดยทำให้ลาสเวกัสเป็นเมืองที่สงบสุข ไม่ค่อยมีอาชญากรรม พอไม่มีอาชญากรรมคนทั่วโลกก็นิยมไปเที่ยว ไปเล่นการพนัน หลายคนก็ไปแต่งงาน หรือฮันนีมูนกันที่นั่น ลองคิดว่าหาก ลาสเวกัสมีการฆ่าตัวตายไม่เว้นแต่ละวัน มีการปล้นจี้กัน เกือบเมือง ใครจะไปเที่ยว อบายมุขที่นั่นจะเจริญเฟื่องฟูได้อย่างไร ศาสนาทำหน้าที่เป็นตัวเบรกหรือเตือนสติผู้คน ทำให้

สังคมสงบสุข เพื่อว่าเราจะได้บริโศคกันอย่างเต็มที่ นี่คือนหน้าที่ของศาสนาในยุคบริโศคนิยม เป็นหน้าที่ที่จำป็นต้องมียู่

อาตมาเคยไปญี่ปุ่น ญี่ปุ่นเป็นประเทศบริโศคนิยมอย่างยิ่ง แต่ปรากฏว่าศาสนาอยู่ได้ มีคนไปวัดเป็นประจำ หลายวัดมีคนเข้าไปสวดมนต์เยะเยะ ถามว่าเขามาสวดอะไร มาสวดขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ศาสนาเป็นที่ที่ให้ความหวังแก่เขา วัดจำนวนไม่น้อยเป็นที่ที่ให้ความหวังว่า คุณมีโอกาสรวย ถ้าคุณบวงสรวงอ้อนวอน ยิ่งอยากรวยมากเท่าไรก็ยิ่งต้องพึ่งพาสักดิ์สิทธิ์มากเท่านั้น เพราะยุคนี้มีความผันผวนมาก เก่งอย่างเดียวไม่พอ ต้องเฮงด้วย ในแง่นี้ศาสนาได้กลายเป็นตัวส่งเสริมบริโศคนิยมและวัตถุนิยมไปแล้ว

ในอีกด้านหนึ่ง ศาสนาก็ทำหน้าที่เสริมสร้างภาพลักษณ์หรือตัวตนให้ดูดีขึ้น เวลานี้ในอเมริกามีแฟชั่นใหม่ คือแฟชั่นสายประจำ สายประจำกำลังฮิตในอเมริกา นิตยสารไทม์เมื่อเร็วๆนี้ ลงภาพมาดอนน่า ริชาร์ด เกียร์ ริกกี มาร์ติน สวมสายประจำกัน ดูเหมือนจะเป็นสายประจำแบบพุทธมหายานหรือทิเบตด้วยซ้ำ อีกไม่นานวัยรุ่นทั่วโลกก็คงจะสวมสายประจำตามอย่างดาราต่างๆเหล่านั้น เดียวนี้พุทธศาสนากำลังเป็นที่นิยมในอเมริกา มีดาราฮอลลีวู้ดหลายคนหันมานับถือพุทธ

ศาสนา ใครที่ชอบทำสมาธิภาวนาก็ซื้อสายประคำแบบธิเบต มาใส่ และมีความเชื่อว่าสายประคำแต่ละอย่างมีพลังบางอย่าง เช่น สีเขียวใส่แล้วการงานจะสำเร็จ สีม่วงใส่แล้วฉลาด สีนํ้าตาลใส่แล้วบรรลุธรรมได้ง่าย

ตรงนี้คงเป็นคำตอบได้ว่าศาสนาในยุคบริโภคนิยมจะเป็นอย่างไร ศาสนาจะไม่สูญ แต่จะกลมกลืนกับบริโภคนิยม นี่พูดถึงศาสนาส่วนใหญ่จะกลมกลืนกับบริโภคนิยม โดยมีการปรับเปลี่ยนหลักธรรม หรือเปลี่ยนจุดเน้นเพื่อให้สอดคล้องกับบริโภคนิยม พุดง่ายๆก็จะเป็น “ร่างทรงของบริโภคนิยม” กันมากขึ้น แม้ไม่ต้องพูดถึงธรรมกายเลยก็ได้ มีอีกหลายสำนักเลยที่กลายเป็นร่างทรงของบริโภคนิยมไปแล้ว คือมีพระเป็นผู้ประกอบพิธีกรรม แต่ว่าทั้งหมดนี้ล้วนตอบสนองบริโภคนิยม คือสนองความต้องการอยากร่ำรวย มีโชค ขณะเดียวกันก็เอาบุญหรือสัญลักษณ์ทางศาสนามาขาย เรื่องลดละกิเลสหรือความเห็นแก่ตัวเป็นอันเก็บไว้ก่อน ยิ่งนิพพานด้วยแล้วลืมไปได้เลย

นี่คือสิ่งที่กำลังจะเกิดกับพุทธศาสนาในเมืองไทย พุทธศาสนากำลังจะกลายเป็นร่างทรงของบริโภคนิยมมากขึ้น อย่าลืมนะว่าบริโภคนิยมตัวมันเองก็เป็นศาสนาอย่างหนึ่ง จึงเป็นไปไม่ได้ที่คนจะถือลัทธิบริโภคนิยมและสมาทานพุทธศาสนาไปในเวลาเดียวกัน ลัทธิบริโภคนิยมเวลานี้ไม่ได้เป็นแค่ไลฟ์สไตล์ หรือรูปแบบการดำเนินชีวิต มันไม่ใช่งานอดิเรก เหมือนกับการไปดุนกตกลปลา เดินป่า หรือปั่นจักรยานเสือภูเขา งานอดิเรกอย่างนั้นเราสามารถทำไปพร้อมๆ ในขณะที่ยังเป็นพุทธอยู่ได้ คุณยังเป็นพุทธอยู่ได้พร้อมๆ กับที่ยังชอบเก็บของเก่าอยู่ แต่คุณทำอย่างนั้นกับบริโภคนิยมไม่ได้ เพราะบริโภคนิยมมันเป็นศาสนาหนึ่งไปแล้ว ถ้าคุณสมาทานศาสนาบริโภคนิยมอย่างเต็มตัวแล้ว คุณจะเป็นพุทธไม่ได้เลย และถ้าเป็นพุทธแล้วจะฝึกฝนบริโภคนิยมอย่างเต็มตัวก็ไม่ได้

อยู่อย่างพุทธในยุคบริโภคนิยม

อาตมามองลัทธิบริโภคนิยมเวลานี้คล้ายๆกับลัทธิผีในสมัยก่อน โดยหลักการสำคัญแล้ว ผีกับพุทธไปด้วยกันไม่ได้ แต่พุทธศาสนาเมื่อแพร่เข้ามาในเมืองไทยครั้งแรกนั้น ต้องเจอกับลัทธิผีซึ่งแพร่หลายมาก่อนแล้ว ที่นี้พุทธศาสนาจะทำอะไร ทำที่ของพุทธศาสนาคือไม่ต่อต้านหรือปฏิเสธลัทธิผี แต่พยายามกลมกลืนกับลัทธิผี โดยเอาความเชื่อเรื่อง

ไสยศาสตร์บางอย่างมาใช้ เอาผีบางตัว หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์บางอย่างในลัทธิผี เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของพุทธศาสนา เช่น เอานาค หรือเจ้าพ่อเจ้าแม่ทั้งหลายเข้ามาเป็นผู้พิทักษ์พุทธศาสนาเช่นเดียวกับพระอินทร์ซึ่งมาจากคติพราหมณ์ ก็ถูกกลืนเข้ามาเป็นพระอินทร์แบบพุทธ เป็นผู้พิทักษ์ความดี เวลาคนดีเดือดร้อนพระอินทร์ก็จะร้อนอาสน์ และต้องลงมาช่วยคนดี นี่เป็นคติพุทธที่เอาเทวดาแบบพราหมณ์มารับใช้ธรรมะ

อาตมาคิดว่าพุทธศาสนาเวลานี้ก็มีสภาพบางอย่างคล้ายๆกับสมัยก่อน ตอนที่มาเจอลัทธิผีใหม่ๆในดินแดนแถบนี้ ตอนนี้อย่าพูดได้ว่าพุทธศาสนาเป็นศาสนาของคนส่วนน้อย ศาสนาของคนส่วนใหญ่ในเมืองไทยตอนนี้คือบริโภคนิยม เราอาจจะบอกว่าพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติก็ได้ แต่เหนือฟ้ายังมีฟ้า เหนือพุทธศาสนายังมีบริโภคนิยม เวลานี้ลัทธิบริโภคนิยมได้ครอบงำพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่ จนเรียกได้ว่าบริโภคนิยมเป็นศาสนาประจำชาติที่แท้จริงไปแล้ว ไม่เชื่อก็ลองเปรียบเทียบจำนวนสถานเริงรมย์กับจำนวนวัด อย่างในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีผับ บาร์ คาราโอเกะ และช่องเกือบ ๑,๓๐๐ แห่ง ขณะที่วัดมีไม่ถึง ๕๒๐ วัด ยิ่งจำนวนโสเภณีทั่วประเทศด้วยแล้ว มีเกือบสิบเท่าของจำนวนพระ

ในเมื่อศาสนาบริโศคนิยมเป็นศาสนาคู่แข่งกับพุทธศาสนาแล้ว เราจะมีท่าทีอย่างไรกับบริโศคนิยม เราคงปฏิเสธบริโศคนิยมอย่างเด็ดขาดไม่ได้ เราต้องเกี่ยวข้องกับบริโศคนิยมอย่างปฏิเสธไม่ได้ ปัญหามีอยู่ว่า แล้วเราจะเกี่ยวข้องกับบริโศคนิยมอย่างไร ถึงจะถูกต้องเหมาะสม

เมื่อพูดถึงวิถีพุทธในยุคบริโศคนิยม อาตมาคิดว่ามีอยู่สามระดับ คือ วิถีพุทธระดับบุคคล และวิถีพุทธในระดับสังคม กับวิถีพุทธในเชิงธรรมะและสถาบัน เมื่อเราตระหนักว่าบริโศคนิยมกับพุทธศาสนามันไปด้วยกันไม่ได้ในแง่หลักการ ขณะเดียวกันเราก็ปฏิเสธบริโศคนิยมไม่ได้ เพราะมันคือความจริงของสังคมไทยเวลานี้ ในทางปฏิบัติ คงมีคนจำนวนน้อยเท่านั้นที่ปฏิเสธบริโศคนิยมได้ อาจมีคนบางคนหรือพระบางรูปเท่านั้นที่ทำได้ อย่างพระป่า หรือคนที่เป็นแกนกลางของสันติอโศกคงทำเช่นนี้ได้ แต่คนอย่างนี้จะมีน้อย คนส่วนใหญ่จะต้องเกี่ยวข้องกับบริโศคนิยม อย่างน้อยคุณต้องใช้เงินซื้ออาหารและของใช้ ต้องดูโทรทัศน์ หรือเจอโฆษณาที่กระตุ้นให้คุณบริโภคตลอดเวลา

ในเมื่อเราหรือคนส่วนใหญ่ต้องมีชีวิตอยู่ท่ามกลางกระแสบริโศคนิยม เราจะรักษาความเป็นพุทธไว้ได้อย่างไร

และเราจะมีหลักการในการเกี่ยวข้องกับบริโศคนิยมอย่างไร หลักการที่คิดว่าสำคัญคือ สันโดษ และหลักการอื่นๆที่เชื่อมโยงกัน เช่น เรื่องอิสรภาพ การพึ่งตน การฝึกตน อิสรภาพในที่นี้หมายถึงอิสรภาพทางจิตวิญญาณ พึ่งตนและฝึกฝนตนคือเรื่องไตรสิกขา อาตมาเชื่อว่าเราต้องจับหลักการนี้ให้ได้ ถ้าจะอยู่อย่างพุทธ เราต้องยึดหลักตรงนี้ไว้ให้มั่นคง คราวนี้เราต้องมาดูว่า ถ้ายึดหลักดังกล่าวเอาไว้ เราจะฝึกฝนตนอย่างไร ถึงจะเจริญก้าวหน้า ถึงจะไม่ถูกบริโศคนิยมครอบงำ อาตมาคิดว่าคงต้องซอยออกมาสามส่วน คือ ศีล สมาธิ และปัญญา

ศีล เป็นเรื่องเกี่ยวกับพฤติกรรม อาตมาคิดว่าลำพังศีลห้าคงไม่พอที่จะทำให้เราเผชิญหน้ากับบริโศคนิยมได้ ศีลห้าไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติดูในกาม ไม่พูดปด ไม่พูดจาส่อเสียด ไม่ดื่มน้ำเมา อาจมีศีลข้อสามและข้อสุดท้ายที่กันเราไม่ให้ไปยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข ซึ่งกำลังเต็มบ้านเต็มเมือง แต่ว่าเท่านี้ยังไม่พอ อาตมาคิดว่า ที่ผ่านมาเราไปยึดติดกับศีลห้ามากเกินไป แล้วคิดว่าเพียงศีลห้าเท่านั้นก็พอ ที่จริงในสมัยพุทธกาลให้ความสำคัญกับ “กุศลกรรมบถสิบ” มากกว่าศีลห้าด้วยซ้ำ กุศลกรรมบถสิบครอบคลุมศีลสี่ข้อแรก และรวมถึงการวางจิตใจให้ถูกต้อง คือไม่คิดเอาของเขา หรือไม่โลภนั่นเอง แล้วก็ไม่มีจิตพยาบาท คือไม่โกรธ และที่สำคัญคือมี

ความเห็นที่ถูกต้อง เป็นสัมมาทิฐิ จะเห็นว่ากุศลกรรมบถสิบ
กว้างขวางและลุ่มลึกกว่าศีลห้ามาก

อาตมาคิดว่าถึงเวลานี้เราต้องมีวัตรปฏิบัติที่เข้มงวด
ที่จะช่วยให้เราต้านทานกับแรงดึงดูดของบริโภคนิยมได้
อาตมายอมรับว่าบริโภคนิยมมีแรงดึงดูดมาก มันมีเสน่ห์
ที่ดึงดูดใจผู้คนมาก เสน่ห์ของบริโภคนิยมมีอยู่สี่ประการคือ

เสรีภาพ

ความหลากหลาย

ความสะดวก หรือความเพลิดเพลิน

อำนาจ หรือสถานภาพ

ประการแรก บริโภคนิยมทำให้เราเชื่อว่าเรามีเสรีภาพ
มากมายที่จะซื้อหาอะไรก็ได้ จะเสพอะไรก็ได้ จะมีไลฟ์สไตล์
แบบไหนก็ได้ บริโภคนิยมให้เสรีภาพมากมายจนเรารู้สึกว่า
เรามีอำนาจ แต่เสรีภาพที่ว่าเป็นเสรีภาพลวงตา เป็นเสรีภาพ
ที่อยู่ในขอบเขตจำกัด เสรีภาพในยุคบริโภคนิยม คือเสรีภาพที่
จะเลือกซื้อยาเสพติดให้โทษโดยที่หนึ่งก็ได้ในจำนวนสองร้อยยี่ห้อ

ที่มีขายแต่ถ้าคุณไม่ใช้ยาเสพติด คุณสามารถหา หรือทำยาเสพติด
แบบอื่นมาใช้แทนได้หรือไม่ บริโภคนิยมทำให้เราคิดว่าเรามี
เสรีภาพในการเดินทาง จะไปไหนมาไหนก็ได้ในเมืองไทย หรือ
ในโลก แต่ถามว่าถ้าคุณไม่ใช้รถ คุณจะใช้เกวียนได้ในกรุงเทพฯ
คุณไม่สามารถทำเช่นนั้นได้ นั่นเป็นเสรีภาพแบบจำกัด แต่คน
คิดว่าเป็นเสรีภาพจริง

ประการที่สอง คือความหลากหลาย ความหลากหลาย
ทำให้เรารู้สึกว่าทำอะไรก็ได้ คนสมัยนี้ต้องการความหลาก
หลาย อันนี้เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เรารู้สึกว่ามีเสรีภาพ จะฟัง
ดนตรีแบบไหนก็มีให้เลือกฟังได้มากมาย ไม่ว่าลูกทุ่ง ลูกกรุง
แจ๊ซ ป๊อป ฟังก์ เฮฟวี่ เรกเก้ ทั้งหมดนี้เกิดขึ้นได้ตราบดีที่มี
คนพร้อมจะจ่ายเงินซื้อเทป หรือตัวเข้าชม แต่ถ้าไม่มีเงินก็
หมดสิทธิ จะเล่นเองก็เล่นไม่เป็นเสียแล้ว

ประการที่สาม คือความสะดวกสบายและความ
เพลิดเพลิน บริโภคนิยมทำให้เรารู้สึกว่าชีวิตนี้มีความสุข
สบายมากขึ้น แต่เราไม่ค่อยได้คิดว่าเราต้องสูญเสียอะไร
ไปบ้าง เพื่อแลกกับความสะดวกสบาย รถยนต์ทำให้เรา
เดินทางได้สะดวกขึ้น แต่กลับทำให้เราต้องมีเวลาวางน้ยลง
เพราะต้องทำมาหากินเพื่อไปผ่อนรถ รวมทั้งเสียเวลาดูแลรถ

หาที่จอดรถเวลาเข้าเมือง ไม่ต้องพูดถึงการพึ่งลำแข้งตัวเอง ได้น้อยลง จะไปแค่ปากซอยก็ต้องขับรถแล้ว เดี๋ยวเองไม่เป็น โทรศัพท์มือถือก็เช่นกัน เราติดต่อใครได้สะดวกขึ้นก็จริง แต่เราก็สูญเสียความเป็นส่วนตัวไปได้ และทำให้คนในครอบครัวเหินห่างกัน ไม่ค่อยมีเวลาพูดคุยหรือเจอหน้ากัน นอกจากนั้นยังทำให้เราคอยกันไม่เป็นแล้ว ใกล้ถึงเวลานัดแต่ยังไม่เห็นหน้าก็โทรไปถามแล้วว่าอยู่ไหน หลายคนต้องทะเลาะกันก็เพราะเวลาไม่พอใจอะไรก็รีบโทรไปด่าแล้ว แทนที่จะสะกดกลิ่นอารมณ์ไว้ก่อน แต่ก่อนเราต้องใช้โทรศัพท์สาธารณะ หรือโทรศัพท์บ้าน กว่าจะเดินไปหาโทรศัพท์อารมณ์ก็เย็นลงแล้ว แต่เดี๋ยวนี้โทรศัพท์มือถือทำให้ผู้คนระบายอารมณ์ดิบๆ ใส่กันมากขึ้นอย่างไม่ยั้ง

ประการที่สี่ คือ อำนาจ คุณซื้ออะไรก็ตาม คุณจะรู้สึกว่าคุณมีอำนาจในสิ่งนั้น คุณซื้อหมา คุณก็มีอำนาจในตัวหมา คุณซื้อรถคุณก็มีอำนาจในตัวรถ คนสมัยนี้ต้องการมีอำนาจและการได้เป็นเจ้าของอะไรสักอย่างหนึ่ง ทำให้รู้สึกมีอำนาจ แม้ไม่ได้ซื้ออะไรสักอย่าง เพียงแต่ไปใช้บริการก็รู้สึกมีอำนาจ เมื่อคุณอยู่บนรถทัวร์หรืออยู่บนเครื่องบิน คุณรู้สึกยึดได้เต็มที่ เพราะมีคนมาคอยให้บริการคุณ เสิร์ฟน้ำและอาหารให้คุณ จะสั่งอะไรเขาก็ต้องทำให้คุณ เรารู้สึกยึด แต่พอลงรถ หรือลง

จากเครื่องบินก็รู้สึกจ้อย เพราะต้องหิวกระเพาะเอง

ข้อบปึงเป็นยาเสพติดอีกอย่างหนึ่งที่ปฏิเสธยาก แม้แต่พระ เวลามาหาตใหญ่ยังต้องต่อสู้กับแรงดึงดูดให้ไปซื้อบปึง ในกระแสนี้เราต้องมีวินัย หรือมีข้อวัตรในการซื้อบปึง เช่น กำหนดตัวเองว่าจะซื้อบปึงได้เดือนละครึ่ง หรือเข้าศูนย์การค้าได้อาทิตย์ละครึ่ง หรือว่าจะไม่เข้าศูนย์การค้า ตลาดใดที่ยังไม่มีรายการสินค้าที่จะซื้อ ไม่ใช่เข้าไปถึงในนั้นแล้วจึงค่อยคิดว่าจะซื้ออะไร แบบนี้เสร็จทุกราย ต้องรู้ก่อนว่าจะซื้ออะไรแล้วจึงเข้าไป และต้องมีวินัยว่าจะไม่ซื้อของที่เกินจากรายการ หรือมีข้อกำหนดว่า ถ้าหมดเงินแล้วจะไม่ซื้อหรือไม่ยืมใคร ต้องมีวินัยอย่างนี้ถึงจะสู้กับบริโภคนิยมได้ ถ้าคุณไม่มีวินัยแล้วพอเข้าไปในห้าง หรือศูนย์การค้าก็เสร็จเลยเจอประกาศลดครึ่งราคาก็รีบซื้อไว้อีก ทั้งที่ไม่รู้ว่าจะได้ใช้หรือเปล่า บางทีก็หลอกตัวเองว่าอีก ๒-๓ เดือนคงได้ใช้หรือปีหน้าจะได้ใช้ แต่พอถึงเวลาจริงๆ ก็ไม่ได้ใช้หรอก เพราะมันเก่าหรือตกรุ่นไปแล้ว ต้องไปซื้อของใหม่มาแทน เป็นอย่างนี้มาหลายรายแล้ว ที่สำคัญอย่างยิ่งก็คือบัตรเครดิต เราต้องมีวินัยในการใช้มาก เพราะสามารถทำให้เราหมดเนื้อหมดตัวอย่างไม่รู้ตัว

นี่เป็นเรื่องที่เราต้องคิดกันให้จริงจัง นอกจากการใช้จ่าย
เงินแล้ว การเลือกใช้เทคโนโลยีเป็นสิ่งสำคัญ บางครอบครัว
มีข้อตกลงเลยว่า จะไม่ซื้อโทรทัศน์เข้าบ้าน หรือถ้ามี ก็เปิด
เฉพาะบางรายการ เพราะเดี๋ยวนี้โทรทัศน์กลายเป็นอุปกรณ์
ล้างสมองให้กับบริโภคนิยมอย่างชัดเจน ยังไม่ต้องพูดถึง
การกระตุ้นโทสะ

เรื่องอาชีพก็สำคัญ เวลานี้มีอาชีพจำนวนมาก ที่ถึงแม้
พุทธศาสนาไม่ระบุว่า เป็นมิจฉาอาชีพะ แต่มันเป็นวิธีการหาเงิน
ที่ไม่ชอบ สร้างปัญหาแก่ส่วนรวม เช่น การปั่นหุ้น หรือการ
ลงทุนในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดศีลห้า อาชีพแบบนี้
เราก็ควรหลีกเลี่ยงด้วย เรื่องศีลสมัยใหม่เป็นเรื่องที่ชาวพุทธ
ต้องให้ความสนใจกันมาก ไม่เช่นนั้นแล้วยากมากที่จะหลุดพ้น
จากแรงยั่วยวนของบริโภคนิยมได้

อย่างไรก็ตาม ศีล หรือการกำกับพฤติกรรมอย่างเดียว
ไม่พอ ต้องมีเรื่องของสมาธิด้วย สมาธิ คืออะไร คือเรื่องของ
สภาวะจิต ศีลอย่างเดียว ถ้าไม่มีสภาวะจิตหล่อเลี้ยงก็อยู่ไม่ได้
คราวนี้คนเข้าหาบริโภคนิยมก็เพราะต้องการความสุขจากวัตถุ
แต่จริงๆ แล้วความสุขจากจิตใจมันดีกว่ามาก ประณีตและโปรง
โล่งใจกว่ามาก ใครๆ ก็เข้าถึงได้ ไม่ว่าจะรวยหรือจน ถ้าเรา

รู้จักทำสมาธิให้เข้าถึงความสงบทางจิตใจ ความสุขที่ประณีต
จะเข้ามาแทนที่ความสุขอย่างหยาบๆ จากวัตถุได้ ถ้าเราได้
สัมผัสกับความสงบเย็นในจิตใจ เราจะรู้เลยว่าความสุขทาง
วัตถุนั้นหยาบ มันเทียบไม่ได้เลยกับความสุขทางจิตใจ เทียบ
ไม่ได้กับความโปรงเบาภายใน คนเรายอมตกเป็นทาสของ
บริโภคนิยมเพราะไม่สามารถเข้าถึงความสงบสุขทางจิตใจ
ได้ แต่ถ้าหากเรารู้จักการทำสมาธิ ซึ่งทำให้หลายแบบ โดย
ไม่ต้องนั่งหลับตาก็ได้ ถ้าเรารู้จักการทำสมาธิให้บังเกิด
กับจิตใจได้ เราจะเป็นอิสระจากบริโภคนิยมได้มากขึ้น เพราะ
ความสุขของเราไม่อิงวัตถุ

ประการที่สาม ได้แก่การเสริมสร้างปัญญา ปัญญา คือ
ความรู้ ความเข้าใจในคุณค่าแท้ คุณค่าเทียม หรือความรู้ความ
เข้าใจในความหมายของชีวิต เวลาจะซื้อของอะไรเราเคยคิด
บ้างหรือเปล่า ว่าของชิ้นนั้นเราต้องการจริงๆ หรือเปล่า เราเคย
คิดถึงข้อดี และข้อเสียของการเข้าศูนย์การค้าบ้างไหม เราเคย
คิดขังน้ำหนักระหว่างความสะดวกที่ได้รับจากโทรศัพท์มือถือ
กับสิ่งๆ ที่เราต้องเสียเวลาไปหากซื้อโทรศัพท์มือถือมาใช้บ้าง
ไหม เราคิดไหมว่าเราเสียเวลาแค่ไหนในการไปศูนย์การค้า
แต่ละครั้ง และสิ่งที่เราได้มันคุ้มไหม เราเคยทบทวนไหมว่า
ของที่เราซื้อไป เราได้ใช้มาน้อยเพียงใด

สร้างสังคมเข้มแข็ง ฟื้นฟูพลังให้พุทธศาสนา

ที่นี้มาพูดถึง **วิถีพุทธในระดับสังคม** อาตมาคิดว่าเป็นเรื่องสำคัญ พุทธศาสนาที่สอนกันส่วนใหญ่ไปเน้นการปฏิบัติระดับบุคคลมาก โดยมองข้ามในระดับสังคม เราอย่าลืมว่า **บริโศคนิยมกำลังมาแรงมาก ไม่ได้มาทางวัฒนธรรมอย่างเดียว แต่ยังมาพร้อมกับการรุกรานของอำนาจทุน** ทุนนี้มีอำนาจมาก มันแย่งป่า แย่งน้ำ แย่งทรัพยากรต่างๆ ของชุมชนไป จนชาวบ้านเข้าไม่ถึง ขณะที่สิ่งแวดล้อมก็เสื่อมโทรมลงเรื่อยๆ

เราเคยหวังพึ่งรัฐบาลว่าจะควบคุมนายทุนไม่ให้เข้ามาทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ไม่ให้มาทำลายวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน แต่ก็ต้องผิดหวัง รัฐบาลเวลานี้กลับเป็นเครื่องมือของนายทุนเสียเอง กลายเป็นตัวรับใช้บริโศคนิยม ด้วยเหตุนี้

เราจึงต้องคิดถึงการสร้างสังคมให้เข้มแข็ง เพื่อต้านทานบริโศคนิยมที่เข้ามาโดยอาศัยนายทุนในท้องถิ่น และนายทุนต่างชาติ พวกนี้ทำให้บริโศคนิยมขยายกรงเล็บ แย่งชิงทรัพยากรจากชาวบ้านและสินทรัพย์ของชาติไป ทำให้ชาวบ้านไม่มีปลา ไม่มีน้ำ ไม่มีป่าที่พึ่งพิงได้ ในเมื่อเราพึ่งรัฐบาลไม่ได้ เราจึงต้องพึ่งสังคม หรือประชาชนด้วยกัน ดังนั้นการทำสังคมให้เข้มแข็งเป็นเรื่องจำเป็นมาก ทำอย่างไรสังคมถึงจะเข้มแข็ง อาตมาของฝากเรื่องนี้ทิ้งไว้

ประการที่สามเป็นเรื่องเกี่ยวกับ สถาบันพุทธศาสนา
โดยตรง คือการพยายามทำให้พุทธศาสนาเป็นแรงบันดาลใจทั้งในระดับบุคคลและระดับสังคม เราจำเป็นต้องฟื้นฟูศาสนาเป็นการใหญ่และอย่างเร่งด่วน พุทธศาสนาในเวลานี้ไม่เอื้อทั้งสองอย่าง คนที่ได้รับแรงบันดาลใจจากพุทธศาสนานับวันมีแต่น้อยลง ส่วนคนที่เสียความรู้สึกกับพุทธศาสนาโดยเฉพาะคณะสงฆ์กลับมีมากขึ้น ในขณะที่สังคมมีปัญหามากมาย แต่พุทธศาสนาเวลานี้ไม่ได้เป็นแหล่งที่ผู้คนจะไปหาคำตอบ หรือหาแรงบันดาลใจเลย คนส่วนใหญ่กลับนึกถึงเทคโนโลยี นึกถึงการทุ่มเงินลงไป โดยมีรัฐบาลหรือนายทุนเป็นตัวนำ พุทธศาสนาอ่อนกำลังลงมาก ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องมีการฟื้นฟูพุทธศาสนากันอย่างเร่งด่วน ทั้งในเรื่องหลักธรรมคำสอน

ยิ่งคณะสงฆ์ด้วยแล้ว ต้องมีการปฏิรูปกันอย่างจริงจัง ทั้งในด้านการปกครองและการศึกษาของสงฆ์ เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างพระกับชาวบ้านก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ต้องแก้ไข เพราะนับวันจะเหินห่างและไม่ใส่ใจกันและกัน ทำให้ตกต่ำอำแยกันทั้งสองฝ่าย เรื่องนี้อาตมาได้กล่าวไว้ในที่อื่นแล้ว จึงไม่ขอลงรายละเอียดที่นี่

การสร้างวิถีพุทธให้เกิดขึ้นทั้งในระดับบุคคลและระดับสังคม เป็นเรื่องที่ยากไม่ออกจากการฟื้นฟูพุทธศาสนา ทั้งในทางหลักธรรมและสถาบัน ให้เป็นแรงบันดาลใจแก่ผู้คนอันที่จริงแล้ว พุทธศาสนามีศักยภาพที่จะเป็นทางเลือกที่ดีกว่าบริโศคนิยมมาก โดยเฉพาะในด้านการตอบสนองความต้องการทางจิตวิญญาณที่ลุ่มลึกและยั่งยืนกว่า บริโศคนิยมนั้นทำได้อย่างมากเพียงแค่ตอบสนองความต้องการชั่วคราวช่วยยามเท่านั้น แต่สุดท้าย ก็ไม่อาจจะจับความหิวโหยได้อย่างแท้จริง มันไม่อาจแก้ปัญหาตัวตนที่คอยก่อวนผู้คนอยู่ตลอดเวลา ไม่สามารถทำให้ผู้คนรู้สึกเต็มอิ่มกับชีวิต และเลิกดิ้นรนทะยานอยากอีกต่อไป ตรงข้าม กลับเพิ่มให้เกิดแรงทะยานอยากมากขึ้นและไม่รู้จักพอเสียที ในขณะที่พุทธศาสนาสามารถทำให้ผู้คนข้ามพ้นปัญหาตัวตนไปได้อย่างถึงที่สุด อย่างน้อยก็ทำให้ผู้คนรู้สึกพอและมีความเต็มอิ่มกับชีวิต แต่พุทธศาสนาเวลานี้

ได้สูญเสียความสามารถที่จะทำเช่นนั้นไป เพราะสถาบันสงฆ์
อ่อนแอและตกต่ำลงไปมาก ขณะที่หลักสูตรที่สอนกันส่วนใหญ่
ก็จำกัดอยู่เพียงเรื่องของทานและศีล ขาดส่วนที่เป็น
โลกุตตรธรรมหรือการสร้างอิสรภาพทางจิตใจ ในอีกด้านหนึ่ง
ก็ละเลยมิติทางด้านสังคม ทำให้ชาวพุทธในปัจจุบันสนใจ
ทำความดีแต่เฉพาะตัวบุคคล และเป็นความดีที่หวังผล
ประโยชน์แบบโลกๆ คือได้งานดี มีเงินใช้ ไร้โรคภัย ครอบครั
วสาสุขเท่านั้น เลยถูกบริโภคนิยมปิดล้อมให้มีที่ทางแคบลงทุกที

อย่างไรก็ตาม ศักยภาพในการเป็นพลังทางสังคมและ
จิตวิญญาณ เพื่อผลักดันให้เกิดชีวิตและสังคมที่ดีงามยังมี
อยู่ในพุทธศาสนา ตรงนี้เป็นภาระที่เราจะต้องช่วยกันนำ
ศักยภาพดังกล่าวออกมา โดยเริ่มจากการนำมาใช้ให้เกิดความ
เปลี่ยนแปลงกับตนเองก่อน แล้วขยายไปสู่แวดวงควบคู่กับ
การสร้างสังคมให้เข้มแข็ง ขณะเดียวกันก็ช่วยกันผลักดันให้
เกิดการฟื้นฟูพุทธศาสนาไปพร้อมๆ กันด้วย

ถ้าทำเช่นนี้ได้ วิถีพุทธในยุคบริโภคนิยมจึงจะมีอนาคต
ที่หวังได้

ประวัติพระไพศาล วิสาโล

พระไพศาล วิสาโล นามเดิม ไพศาล วงศ์วรวิสิทธิ์
เป็นชาวกรุงเทพฯ เกิดเมื่อพุทธศักราช ๒๕๐๐ สำเร็จการศึกษา
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ แผนกศิลป์ จากโรงเรียนอัสสัมชัญ
และสำเร็จการศึกษาชั้นอุดมศึกษา จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
คณะศิลปศาสตร์ สาขาประวัติศาสตร์

สมัยที่เป็นเด็กนักเรียน ท่านชอบทำกิจกรรมด้านวิทยา
ศาสตร์มาก่อน ต่อมาเริ่มสนใจปัญหาด้านสังคม จึงเข้าร่วม
กิจกรรมค่ายอาสาพัฒนาชนบทและกิจกรรมอาสาสมัครใน
โรงเรียนอีกหลายรูปแบบ เมื่ออายุ ๑๕ ปี ท่านได้อ่านงานเขียน
ของท่านอาจารย์พุทธทาสภิกขุ จึงได้ปลุกฝังความเป็นพุทธ
แต่นั้นมา ทั้งยังสนใจงานหนังสือ โดยเริ่มจากการเขียนบทความ
ตั้งแต่สมัยเรียนชั้นมัธยม ต่อเนื่องเรื่อยมา ทั้งในระหว่างที่
ศึกษาอยู่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่านเคยเป็นสาราณียกร
วารสารปาจารย์สารอยู่ถึง ๑ ปีเต็ม

ท่านมีความสนใจด้านการเมือง ได้เข้าร่วมประท้วงในเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาฯ ๒๕๑๖ ต่อมาช่วง ๖ ตุลาฯ ๒๕๑๙ เคยไปร่วมอดอาหารประท้วงในแนวทางอหิงสา จนกระทั่งถูกล้อมปราบภายในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และถูกคุมขังเป็นเวลา ๓ วัน เมื่อออกจากคุกแล้วได้มาทำงานเป็นเจ้าหน้าที่ **กลุ่มประสานงานศาสนาเพื่อสังคม** ตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๑๙ ถึง พุทธศักราช ๒๕๒๖ เน้นงานด้านสิทธิมนุษยชน ช่วยเหลือผู้ถูกคุมขังด้วยสาเหตุทางการเมือง ซึ่งสามารถดำเนินการประสบผลสำเร็จ เมื่อรัฐบาลออกกฎหมายนิรโทษกรรมผู้ต้องหา กรณี ๖ ตุลาฯ ๒๕๑๙ ประมาณ ๓,๐๐๐ กว่าคน จนเป็นข่าวไปทั่วโลก

พระไพศาล วิสาโล อุปสมบทเมื่อพุทธศักราช ๒๕๒๖ ณ วัดทองนพคุณ กรุงเทพมหานคร เรียนกรรมฐานจาก **หลวงพ่อเทียน จิตตสุโภ** วัดสนามใน ก่อนไปจำพรรษาแรก ณ วัดป่าสุคะโต อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โดยศึกษาธรรมกับ **หลวงพ่อคำเขียน สุวณฺโณ** ซึ่งท่านได้รู้จัก จากการไปช่วยงานพัฒนาชุมชนของหลวงพ่อ ๓ ปีก่อนหน้านั้น

ท่านเล่าว่า หลังจากที่ได้ทำงานกลุ่มประสานงานศาสนาเพื่อสังคม ตั้งแต่เรียนมหาวิทยาลัยปีที่ ๒ จนเรียนจบและทำ

ต่อเนื่องมารวมทั้งหมด ๗ ปี เกิดความเครียดต่อเนื่อง จึงแก้ปัญหาโดยมาบวช แต่แรกตั้งใจจะบวชเพียง ๓ เดือน แต่เมื่อการปฏิบัติธรรมเกิดความก้าวหน้า จึงมีความอาลัยในผ้าเหลือง บวชต่อเรื่อยมา จนครบรอบ ๒๗ พรรษาในต้นปีพุทธศักราช ๒๕๕๓ นี้

ปัจจุบันท่านเป็นเจ้าอาวาสวัดป่าสุคะโต แต่ส่วนใหญ่จะจำพรรษาอยู่ที่วัดป่ามหาวัน(ภูหลง) เพื่อรักษาและอนุรักษ์ป่าตามโครงการวนาพิทักษ์ภูหลง ทำให้ชาวบ้านมีความเกรงใจ ไม่กล้าตัดไม้ทำลายป่า วัดป่ามหาวันอยู่ไกล เดินทางไปมายาก ทำให้มีเวลาทำงานเขียนและปฏิบัติธรรมได้มาก

นอกจากการจัดอบรมปฏิบัติธรรม พัฒนาจริยธรรม และอบรมโครงการเผชิญความตายอย่างสงบต่อเนื่องตลอดมา แล้ว ท่านยังเป็นประธานเครือข่ายพุทธิกา กรรมการมูลนิธิโกมลคีมทอง กรรมการสถาบันสันติศึกษา กรรมการมูลนิธิสันติวิธี และกรรมการสภาสถาบันอาศรมศิลป์ ล่าสุดท่านเป็นกำลังสำคัญใน **เครือข่ายสันติวิธี** ซึ่งรณรงค์ให้คนไทยแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยไม่ใช้ความรุนแรง

พระไพศาล วิสาโล ได้ชื่อว่าเป็นพระสงฆ์นักกิจกรรม หัวก้าวหน้า ในจำนวนน้อยนิด ที่สามารถเชื่อมโยงความรู้ทาง ด้านพุทธธรรมมาอธิบายปรากฏการณ์ของชีวิตและสังคม ใน บริบทของสังคมสมัยใหม่อย่างเข้าใจง่าย ชัดเจนเป็นรูปธรรม มีทักษะในการอธิบายหลักธรรมที่ยากและลึกซึ้งให้เห็นเป็น เรื่องง่ายต่อการทำความเข้าใจ ทำให้คนรุ่นใหม่เกิดศรัทธาและ เห็นความสำคัญของธรรมว่าเป็นเรื่องน่าใคร่ครวญศึกษา และ ปฏิบัติได้ไม่ยาก

นอกจากนี้ท่านยังได้ชื่อว่าเป็นนักปราชญ์ ปัญญาชน สยาม เป็นนักคิด นักวิชาการ รากแก้วแห่งภูมิปัญญา และ นักเขียนชั้นแนวหน้าท่านหนึ่ง และเป็นกำลังสำคัญในหมู่ ผู้แสวงหาทางออกให้สังคมไทยและโลกโดยสันติวิธี ท่านมี งานเขียนต่อเนื่องสม่ำเสมอ ทั้งหนังสือ งานแปลและบทความ ปัจจุบันมีผลงานหนังสือของท่านมากกว่าร้อยเล่ม นอกจากนี้ ยังเป็นบรรณาธิการหนังสือหลายฉบับ

ปีพุทธศักราช ๒๕๔๘ ท่านได้รับรางวัลชูเกียรติ อุทกะ- พันธุ์ ในสาขาศาสนาและปรัชญา จากผลงานหนังสือ “พุทธ ศาสนาไทยในอนาคต: แนวโน้มและทางออกจากวิกฤต” ล่าสุด ที่เป็นเกียรติประวัติสำคัญคือ ท่านเป็นพระสงฆ์องค์แรกที่

ได้รับรางวัลศรีบูรพา ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๕๓ โดยมติ เอกฉันท์ โดยรางวัลนี้ จัดทำขึ้นเพื่อเป็นที่ระลึก และเผยแพร่ เกียรติประวัติของกุหลาบ สายประดิษฐ์ หรือ ศรีบูรพา นักคิด นักเขียน นักหนังสือพิมพ์ นักประชาธิปไตยคนสำคัญของไทย และของโลก ผู้ที่เคยได้รับรางวัลศรีบูรพา ล้วนแต่เป็นนักเขียน ชั้นครู หรือผู้ที่ผ่านงานเขียนมายาวนานทั้งสิ้น เช่น ศักดิ์ชัย บำรุงพงศ์ ส.ศิวัรักษ์ นิลวรรณ ปิ่นทอง อ.ไชยวรศิลป์ นิธิ เอียวศรีวงศ์ เป็นต้น

แม้จะมีผลงานช่วยเหลือสังคม อนุรักษ์ธรรมชาติและ ส่งเสริมการปฏิบัติภาวนามากมาย แต่ทั้งหมดทั้งปวงที่กล่าว มาแล้ว พระไพศาล วิสาโล ยังคงยืนยันว่า **“ชีวิตอาตมา เป็น แค่พระอย่างเดียว ก็เป็นเกียรติ และประเสริฐสุดในชีวิตแล้ว ไม่มีอะไรสูงส่งสุดกว่าการเป็นพระ ที่เหลือเป็นส่วนเกิน”**

รายนามผู้ร่วมศรัทธา พิมพ์หนังสือ “เปลี่ยนใจ”

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	จำนวนเงิน
๑	คุณสิงห์ สุขวังน	๑๕,๐๐๐
๒	บริษัทหมพ่นไฟเบอร์ซีเมนต์ (มหาชน) จำกัด	๑๓,๘๔๐
๓	คุณณชัย สุรางค์ศรีรัฐ	๑๓,๑๗๐
๔	คุณศิริสวัสดิ์ อารยวุฒิกุล	๑๒,๕๐๐
๕	คุณมนตรี จีฆมานะกิจ	๑๐,๑๔๐
๖	คุณมาลินี บุญชูใจ	๗,๘๕๐
๗	Mr. Ian gebbes และคุณคณกร เกิดเดส	๗,๓๖๐
๘	คุณศศิธร เกียรติถาวร	๕,๗๕๐
๙	คุณบุษกร วัฒนไวยุทธชัย	๕,๔๐๐
๑๐	คุณปราณี ขวนปรกรณ์	๔,๐๘๐
๑๑	คุณเขาวลิต เรืองธง	๔,๐๐๐
๑๒	คุณสัณณัฏฐ์ ท้าบุญ	๔,๐๐๐
๑๓	คุณบุญยุนช ทัพบิม	๓,๕๑๐
๑๔	ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม	๓,๒๗๕
๑๕	พระมาโนช ปญญาวุฒโฆ	๒,๙๙๐
๑๖	คุณฤทธิชัย จดงาม	๒,๗๖๐
๑๗	คุณสาย ไกรวิระเดชชัย	๒,๖๗๐
๑๘	พระมาโนช ปญญาวุฒโฆ	๒,๓๗๐
๑๙	คุณสุเทพ มานะสุนทร	๒,๓๔๐
๒๐	คุณมาลี พิรพิสุทธิ์	๒,๐๖๐
๒๑	คุณลักขณา	๒,๐๐๐
๒๒	คุณพรพิพัฒน์ กลิ่นพลษา	๒,๐๐๐
๒๓	คุณจิตาภรณ์ พลัสสินทร์และครอบครัว	๒,๐๐๐
๒๔	มูลนิธิเผยแพร่พระสัทธรรม	๒,๐๐๐
๒๕	คุณพิพัฒน์	๑,๙๐๐
๒๖	คุณรวีวรรณ เขมะสิริ	๑,๗๐๐
๒๗	คุณเจริญวงศ์ จงเจริญ	๑,๕๐๐
๒๘	คุณฤดี	๑,๕๐๐

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	จำนวนเงิน
๒๙	คุณสุรีย์ เหล่ารววิทย์	๑,๕๐๐
๓๐	ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม	๑,๒๖๐
๓๑	คุณบุญชัย บุญพาล้าเลิศ	๑,๑๔๐
๓๒	คุณวีระพล วัฒนายากร	๑,๑๐๐
๓๓	คุณปรีชา โอสถานนท์	๑,๐๐๐
๓๔	พระชัยพร จันทวโร	๑,๐๐๐
๓๕	คุณเกษมศักดิ์ บัวอนันต์	๑,๐๐๐
๓๖	คุณณัฐพัฒน์ สาราณสิน	๑,๐๐๐
๓๗	ครอบครัวพลเอกวิณะ- คุณนภาพร กาญจนะวลิต	๑,๐๐๐
๓๘	คุณธวัชชัย ตีฆระเดช	๑,๐๐๐
๓๙	พ.อ.หญิง รัตตินันท์ นาครัตนพานิชย์	๑,๐๐๐
๔๐	คุณจิรณัฐ ทองกลิ่น	๑,๐๐๐
๔๑	คุณภคกรณ์ รุจาธนนันท์	๑,๐๐๐
๔๒	คุณเดือนเพ็ญ อินทุเศรษฐ์	๑,๐๐๐
๔๓	คุณโชติระพี คำฟู	๙๗๐
๔๔	พลโทไกรฤกษ์ วันทองคำ	๙๖๐
๔๕	คุณจิตติพันธ์ คัมภีระนนท์	๙๔๐
๔๖	คุณสุภาวดี เสริมมัย	๙๓๐
๔๗	คุณเกรียงศักดิ์ อารีย์จิตเกษม	๙๐๐
๔๘	คุณอมรรัตน์ มั่นเจ็ก	๘๘๐
๔๙	ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม	๘๗๐
๕๐	คุณศุภเลิศ กิจขจรไพบลย์	๘๐๐
๕๑	คุณธัญญพัทธ์ วงศ์มงคลธรรม	๗๙๐
๕๒	คุณสิริลักษณ์	๗๖๐
๕๓	คุณธนู สุวรรณณิน	๗๐๐
๕๔	คุณวิสุด ไกรวิ	๖๘๐
๕๕	คุณจิตติพันธ์ คัมภีระนนท์	๖๘๐
๕๖	คุณณัฐา อนันรัตน์	๖๒๐

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	จำนวนเงิน
๕๗	คุณวัชร ทวีแสง	๖๐๐
๕๘	คุณจุฑารัตน์- คุณพวงทิพย์ นิลประดับแก้ว	๖๐๐
๕๙	คุณสุนีย์ เอกภาพสกุลวงศ์	๕๙๕
๖๐	คุณบุญเตือน ศรีพนม	๕๕๐
๖๑	คุณทวิชา ตันสถิตย์	๕๓๐
๖๒	คุณฤดี เกษมสุข	๕๒๐
๖๓	คุณลัดดาวัลย์ ผลเงาะ	๕๐๐
๖๔	คุณกัญญารัตน์ ยิ้มกู่	๕๐๐
๖๕	คุณศิริวรรณ หิรัญภักดี	๕๐๐
๖๖	คุณวราพร มณีรัตน์	๕๐๐
๖๗	พ.ต.อ.บุญเสริม-คุณยุพดี ศรีชมภู	๕๐๐
๖๘	คุณมณีนุช ทรงแสงธรรม	๕๐๐
๖๙	คุณภาณวิทย์ เกียรติธนวัชร	๕๐๐
๗๐	คุณสุนีย์ อินทร์แก้ว	๕๐๐
๗๑	พญ.วิมล ชินกุลกิจนิวัฒน์	๕๐๐
๗๒	คุณลักขณา แสงเดือน	๕๐๐
๗๓	คุณจิต ศรีทธารธรรม	๕๐๐
๗๔	นพ.อนันต์ วรวัฒน์สันต์	๔๖๐
๗๕	คุณชมิกานต์ อยู่พุ่ม	๔๕๐
๗๖	คุณปิยาภรณ์ เอกธนะชัย	๔๓๐
๗๗	คุณฉล่องชัย คงบันเทิง	๔๑๐
๗๘	คุณวิษณุ	๔๐๐
๗๙	คุณกฤตภาส หลักหนองจิก	๔๐๐
๘๐	คุณชินทร สุวัชรังกร	๔๐๐
๘๑	คุณธีระวุฒิ ศรีปัญจันทา	๔๐๐
๘๒	คุณแสน์ ชอบสะอาด	๔๐๐
๘๓	คุณทรงพล มงคลปรีดาไชย	๓๘๐
๘๔	คุณภาวดี กอบโคกรวด	๓๗๐

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	จำนวนเงิน
๘๕	คุณอรุพร วิวัฒน์เศรษฐ์	๓๖๐
๘๖	คุณพลพรรค กาญจนสถิตย์	๓๕๐
๘๗	คุณสมพิศ พันธุ์เจริญศรี	๓๔๐
๘๘	คุณเกษร ส้ารวมจิต	๓๒๐
๘๙	คุณปริญญา-คุณกุมาริ จันทรอาหาร	๓๐๐
๙๐	คุณอุกฤษฏ์-คุณเชมศักดิ์ อดิวงษ์	๓๐๐
๙๑	คุณสมพร นิสัยสุข	๓๐๐
๙๒	คุณจินตจุฑา ไค้สูงเนิน- คุณรชนิกร นาดอนงค์ ทรงบรรพต	๓๐๐
๙๓	คุณกนกกร หาญวงศ์ไพบลย์	๓๐๐
๙๔	คุณสิริกุล ธรรมสุนทร	๓๐๐
๙๕	คุณธนสรวิง โพธิ์ทอง	๒๖๐
๙๖	คุณทิวาพร หลวงบำรุง	๒๕๐
๙๗	คุณพฤษดิ์ แซ่อึ้ง	๒๔๐
๙๘	คุณคณะนิงง หาริยสุต	๒๓๐
๙๙	คุณวรพล แซ่จู่	๒๓๐
๑๐๐	คุณจรรยา ศรีบัณฑิต	๒๓๐
๑๐๑	คุณรัชนิ โพธิ์เจริญ	๒๐๐
๑๐๒	คุณเกรียงไกร คุณมงคลวุฒิ	๒๐๐
๑๐๓	น.อ.ทศพล ฉายานนท์	๒๐๐
๑๐๔	คุณพินทิพย์ ประมูลวงศ์และครอบครัว	๒๐๐
๑๐๕	คุณพิรญา มาทวิโชติกุล	๒๐๐
๑๐๖	คุณยุพ รัตนผล	๑๙๐
๑๐๗	คุณจิรพัฒน์ คันทัพไทย	๑๗๐
๑๐๘	คุณสันติ ทิพย์จันทร์	๑๖๐
๑๐๙	คุณสมจิตร ต่อสนา	๕๐๐
๑๑๐	คุณพัชร ศรีชัยวัฒน์	๑๕๐
๑๑๑	คุณสุนีย์ เอกภาพสกุลวงศ์	๑๔๐
๑๑๒	คุณสิริพงษ์ พงศ์ภิญญาภาพ	๑๒๐

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	จำนวนเงิน
๑๑๓	คุณทวีพร โสพรรณพนิกุล	๑๒๐
๑๑๔	คุณชลิต สีเสื่อ	๑๑๕
๑๑๕	คุณวรรณกร คงบันเทิง	๑๑๐
๑๑๖	คุณพฤษฏี วงษ์ศรี	๑๑๐
๑๑๗	พ.ต.ท.หญิงประณีต เพ็ญระนัย	๑๐๐
๑๑๘	พ.ต.อ.กิตติพงษ์ วิเศษสงวน	๑๐๐
๑๑๙	คุณจรรวรณ์ พรเจริญเอกชัย	๑๐๐
๑๒๐	คุณอารี-คุณนพพร นามรภักดิ์	๑๐๐
๑๒๑	คุณวริษฐพร กลิ้งวิจิตร	๑๐๐
๑๒๒	คุณแสงวง-คุณสมบุญ ไคว่สูงเนิน	๑๐๐
๑๒๓	คุณลิขิต ภัทรโชคช่วย	๑๐๐
๑๒๔	น.ท.สมุห์ แก้วจินดา	๑๐๐
๑๒๕	พ.ต.ท.หญิงประณีต เพ็ญระนัย	๑๐๐
๑๒๖	คุณบุษกร วัฒนไวฑูรย์ชัย	๑๐๐
๑๒๗	พ.ต.อ.กิตติพงษ์ วิเศษสงวน	๑๐๐
๑๒๘	คุณชาติประชา สอนกลิ่น	๑๐๐
๑๒๙	คุณจันทราภรณ์ งามสอาด	๙๐
๑๓๐	คุณอำนาจ ปลอดโปร่ง	๑๐๐
๑๓๑	คุณยุพยงค์ ประเสริฐถาวร	๙๐
๑๓๒	คุณดาวเรือง นวลเดช	๙๐
๑๓๓	คุณอมรรัตน์ มั่นเจ็ก	๘๐
๑๓๔	คุณวรรณกร คงบันเทิง	๘๐
๑๓๕	คุณชูศักดิ์ ฮวดสุนทร	๘๐
๑๓๖	คุณอิทธิพัทธ์ หโยดม	๘๐
๑๓๗	คุณเกวลี บัวเลี้ยง	๘๐
๑๓๘	คุณรุ่งพันธ์ วงษ์สุวรรณ	๗๐
๑๓๙	คุณอนันต์ โกคาแสง	๗๐
๑๔๐	คุณเตือนใจ ศุภวิเศษ	๗๐
๑๔๑	คุณสวา หมดรัตน์	๖๐
๑๔๒	คุณจันทราภรณ์ งามสอาด	๖๐
๑๔๓	คุณจตุรงค์ เพิ่มพูล	๕๐

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	จำนวนเงิน
๑๔๔	คุณสุชน อนันตพิพัฒน์	๕๐
๑๔๕	คุณเบญจรัตน์ สุทธิชูจิต	๕๐
๑๔๖	คุณวิลาส ศรีพรหม	๕๐
๑๔๗	คุณพิชญ์ดารินทร์ แสงประสิทธิ์	๔๐
๑๔๘	คุณอารี แก้วกังวาล	๕๐
๑๔๙	คุณอรพรรณ หลวงอุดม	๕๐
๑๕๐	คุณจตุรงค์ เพิ่มพูน	๕๐
๑๕๑	คุณสิริพงษ์ พงษ์ภิญโญภาพ	๔๐
๑๕๒	คุณสมเกียรติ อินตะชัยวงศ์	๔๐
๑๕๓	คุณทวีพร โสพรรณพนิกุล	๔๐
๑๕๔	คุณอริกา วานิชบุตร	๓๐
๑๕๕	คุณเล็ก เกาสวรรณ์	๓๐
๑๕๖	คุณสุวิณี กิตติวิบูลย์	๒๐
๑๕๗	คุณอาภรณ์ จินยงค์	๒๐
๑๕๘	คุณสิริกร พุทธิพงศ์การิณย์	๒๐
๑๕๙	คุณราฟเจริญ เอราวาโล่	๑๕
๑๖๐	คุณเพิ่มพงศ์-ด.ช.เอกสหัส ธนพิพัฒน์สัจจา	๑๕
รวมครุฑาทั้งสิ้น		๑๗๖,๗๓๕

“

เราสามารถเปลี่ยนจิตใจไปในทางที่ดี
 งดงาม และเป็นสุขได้
 แต่ต้องเริ่มต้นด้วยการมีสติ รู้เท่าทันตนเอง
 ควบคู่ไปกับการรู้เท่าทันสิ่งแวดล้อม
 การรู้เท่าทันตนเองทำให้เราไม่พลัดหลง
 เข้าไปในความรู้สึกนึกคิดที่เป็นโทษ
 หรือปล่อยใจปรุงแต่งไปตามแรงกระตุ้นของสิ่งต่างๆ
 ส่วนการรู้เท่าทันสิ่งแวดล้อม
 ช่วยให้เราเกี่ยวข้องกับมันอย่างระแวดระวัง
 ไม่เผลอตกลงเข้าไปอยู่ในอำนาจฝ่ายลบของมัน
 ขณะเดียวกันก็รู้จักใช้มันให้เป็นประโยชน์
 เพื่อความเจริญงอกงามของชีวิต

”

